

ISYYDEN REPRESENTAATIOT INTERNETIN
KESKUSTELUPALSTOILLA

”...elämä on arkea aina vain, mutta arjissa on eroja.”

Jenni Mäki 80665

Pro gradu-tutkielma

Sosiologia

Tampereen yliopisto

Sosiologian ja sosiaalipsykologian

laitos

Huhtikuu 2007

TAMPEREEN YLIOPISTO

Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos

MÄKI, JENNI L. E.: Isyyden representaatiot internetin keskustelupalstoilla. ”...*elämä on arkea aina vain, mutta arjissa on eroja.*”

Pro gradu-tutkielma, 78 s.

Sosiologia

Huhtikuu 2007

Tässä tutkimuksessa käsitellään internetin isyyttä koskevilla keskustelupalstoilla esitetyjä isyyksiä. Ensisijainen tutkimuskysymys on se, minkälaisia merkityksiä isyys saa suomalaisten miesten elämässä arjen tasolla. Kuinka suomalainen mies kokee isyytensä? Entä mitä se hänelle merkitsee? Määrittyykö isyys jollakin tapaa sukupuolen kautta, vai voidaanko sitä ajatella sukupuolettomasti vanhemmuutena? Vastaan kysymyksiin analysoimalla aineistosta löytämiäni diskursseja. Aineisto koostuu 50 internetin keskustelupalstoilta kerätystä tekstistä, jotka ovat omakohtaisiksi olettamiani kertomuksia isyydestä. Teksteissä puhutaan isyydestä henkilökohtaisella tasolla joko kokemuksena, toimintana tai tunteena. Aineisto on kerätty internetin *Suomi24.fi*:n, *Vauvalehden* ja *Miessakki*-en www-sivujen isyyttä käsitteleviltä keskustelupalstoilta 19.10 ja 8.11.2006.

Tutkielma edustaa kriittistä miestutkimusta. Lähtökohtana on se, että sukupuoli rakentuu tietynlaisia merkityksiä sisältäväksi vasta sosiaalisissa käytännöissä. Sukupuoli ei vain ole, vaan sitä tehdään. Sukupuolen tekemisestä voi käyttää nimitystä performanssi. Termi viittaa sukupuoleen identifioitumista tietynlaisten sukupuolelle ominaisten tekojen toistamisen kautta. Käsitteen mukaan ei ole olemassa sukupuolta sinänsä, on vain tulkintoja siitä. Sukupuolen tekeminen voidaan myös käsittää representaationa eli esiityksenä. Tutkin keskustelupalstoilla tuotettuja isyyksiä juuri representaation käsitteen avulla. Kysyn kuinka omaa isyyttä representoidaan tutkimillani keskustelupalstoilla. Sukupuoliteoreettinen lähtökohta on tutkielmassa mielekäs, sillä käsitykset sukupuolirooleista ovat muuttuneet paljon viime vuosikymmeninä. Tämä vaikuttaa väistämättä myös käytäntöihin perheissä. Se vaikuttaa myös siihen, kuinka isyys tai äitiys henkilökohtaisesti koetaan. Oletan, ettei sukupuoli välttämättä ohjaa tulkintaa vanhemmuudesta tai siitä, mitä sen pitäisi olla. Perheiden sisäisiin muutoksiin vaikuttavat myös suomalaisen perhepolitiikan ratkaisut. Esimerkiksi taloudellisiin isyys-etuuksiin on viime vuosina tehty muutoksia. Isät perheiden tasolla reagoivat muutoksiin eri tavoin. Tutkijat kirjoittavatkin nykyään eri suuntiin kulkevasta isyydestä, kuten ohenevasta tai vahvistuvasta isyydestä. Mutta mikä on suomalaisten isien henkilökohtainen kokemus?

Jaan aineiston teemojen perusteella viiteen erilaiseen diskurssiin. Ne ovat 1) *jaettu vanhemmuus*, 2) *neuvoton ja ahdistava isyys*, 3) *elämyksellinen isyys*, 4) *välineellinen ja tekemisellä tehty isyys* sekä 5) *maskuliininen isyys*. Diskurssit poikkeavat toisistaan sisältönsä puolesta. Niissä representoituu hyvin eri tavoin koettuja isyyksiä. Diskurssit saattavat myös esiintyä tekstissä yhtä aikaa, kulkea ikään kuin lomittain. Ne antavat kuvan siitä, kuinka monella tapaa isyys voidaan kokea. Löytämieni diskurssien perusteella voidaan myös tulkita minkälaisia merkityksiä isyys voi suomalaisen miehen arjessa saada. Vertaamalla diskursseja muiden suomalaisten isyys-tutkimusten tuloksiin on mahdollista löytää yhtymäkohtia. Internet-aineiston erityisestä luonteesta huolimatta tutkielman kautta on mahdollista ymmärtää enemmän suomalaista isyyttä.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	1
2 ISÄMIES TEORIASSA – SOSIAALINEN SUKUPUOLI JA ISYYDEN MÄÄRITELMIÄ.....	5
2.1 Sosiaalinen sukupuoli heteroseksuaalisessa matriisissa.....	5
2.2 Sukupuolen performatiivisuus - maskuliinisuus representaationa.....	8
Hegemoninen maskuliinisuus.....	10
Perinteinen sukupuolijärjestelmä ja muuttuvat sukupuolisen olemisen tavat.....	11
2.3 Isyyden tasot ja erilaisten isyyksien määritelmiä.....	13
Biologinen isyys.....	15
Sosiaalinen ja psykologinen isyys.....	16
Juridinen isyys.....	17
2.4 Isyys roolina perhe-kehyksessä.....	18
3 ISYYDEN MURROS: POLITIIKKA JA YHTEISKUNNALLISTA KESKUSTELUA.....	20
3.1 Perinteisistä ydinperheistä perhemuotojen moninaisuuteen – pirstoutunut vanhemmuus.....	20
3.2 Hallituksen nimittämä isätoimikunta ja 2000-luvun suomalainen isyyspolitiikka.....	25
3.3 Isyys 2000-luvun suomalaisessa tutkimuksessa ja diskursseissa.....	27
Jaettu vanhemmuus – äidin hoivasta sukupuolettomaan vanhemmuu- teen?.....	28
Oheneva ja vahvistuva isyys.....	30
4 AINEISTO JA MENETELMÄT.....	32
4.1 Aineisto.....	32
Internet-aineiston erityisluonne.....	33
Aineiston keruu.....	35
4.2 Internet sosiaalisena ympäristönä: keskustelua isien kesken.....	37

Homososiaalinen osallistumiskehikko.....	38
4.3 Todellisuus puheena sekä merkityksen antona: diskursiivisuus ja toiminnan kontekstuaalisuus.....	39
5 ISYYSPUHEEN DISKURSSIT.....	42
5.1 Jaettu vanhemmuus – yhteisestä odotuksesta rutinoituneeseen arkeen ”Ei sitä perheen kanssa pääse vaan yhtä helpolla kuin sinkkuna.”.....	43
5.2 Neuvoton ja ahdistava isyys ”...mistä ihmeestä se isä voi apua saada?”.....	47
5.3 Elämyksellinen isyys ”Yllätyksiä tulee AINA. Eikä tämän ole tarkoitus olla negatiivinen..... kommentti.”	51
5.4 Välineellinen ja tekemisellä tehty isyys ”...Tässä listaa siitä mitä yleensä teemme poikani kanssa...”.....	53
5.5 Maskuliininen isyys ”Olen auktoriteetti ja tuki ja turva kaikelta pahalta.”.....	56
6 ISYYDEN KOKEMUKSIA JA DISKURSSEJA – TUTKIMUSTULOKSET VERTAILUSSA.....	60
6.1 Jaettu vanhemmuus: isä, äiti ja tasa-arvo.....	61
6.2 Tahdosta riippumaton isyyden oheneminen.....	62
6.3 Miehen tarve lapseen ja lapsen tarve maskuliiniseen malliin.....	63
7 LOPUKSI: KOHTAAMISIA ISYYDEN MONIULOTTEISESSA MAAILMASSA.....	67

LÄHTEET

1 JOHDANTO

Miten suomalainen mies kokee oman isyytensä? Entä mitä se hänelle merkitsee? Minkälaisena kokemuksena tai asiana isyys suomalaiselle miehelle näyttäytyy: *mitä* siitä puhutaan ja *miten* siitä puhutaan? Onko isyys ensi kädessä jotain maskuliinista, vai voidaan-ko siitä puhua sukupuolettomasti vanhemmuutena? Vastaamalla pro gradu-tutkielmassani näihin kysymyksiin koetan valaista suomalaisen miehen henkilökohtaisesti kokemaa isyyttä. Olen tutkinut kolmella internetin keskustelupalstalla käytävää isyyskeskustelua talven 20062007 aikana. Aineistokseni olen poiminut keskustelupalstojen tekstien joukosta kirjoittajan omaa isyyttä käsittelevät tekstit. Tutkimaani aineistoon sisältyvät tekstit löytyvät *Suomi24.fi*:n, *Miessakkien* sekä *Vauva*-lehden internet-sivujen isyyttä käsitteleviltä keskustelupalstoilta. Tutkielmani edustaa kriittisen miestutkimuksen suuntausta. Teen tutkielmassani tietoisien ratkaisujen olla pohtimatta erityisemmin isyyden ja vanhemmuuden biologiana. Otan kuitenkin huomioon sen, ettei miesten ja naisten anatomis-fyysisten erojen vaikutusta ihmisen toimintaan voida kieltää. Miehet ja isät eivät synnytä lapsia, vaan siirtävät ne. Biologian pohdinta ei kuitenkaan ole tutkielmani kannalta olennaista. Tarkoituksena on tutkia isyyden saamia sosiaalisia merkityksiä ja sitä minkälaiseksi kokemukseksi isyys rakentuu isien teksteissä. Analyysitapani on laadullinen ja aineistolähtöinen. Tutkimalla teksteissä representoituja isyyksiä sekä maskuliinisuuksia olen rakentanut aineistoni diskurssi-analyttisen kuvaelman isien henkilökohtaisesti kokemasta isyydestä. Yhdistän analyysini ajankohtaiseen suomalaiseen isyys-tutkimukseen sekä suomalaiseen perhepolitiikkaan.

Tutkimukseni aihe on ajankohtainen työvoimapolitiittisesti, koska se liittyy isien ja äitien työpäivien pituuteen ja työpaikalla vanhemmille suotuihin etuuksiin. Se on ajankohtainen myös perhepolitiittisesti, keskustelussa isyys- ja äitiys-vapaista ja -lomista, niiden pituuksista ja merkityksistä lapsen kannalta tai lapsen vanhempien jaksamisen kannalta (viimeisimpien ehdotusten mukaan subjektiivinen päivähoito-oikeus tulisi lakkauttaa ja alle 3-vuotiaat lapset hoitaa mahdollisuuksien mukaan pääasiassa kotona). Vanhemmuuden *isä*- ja *äiti*-roolien sukupuolittuneet sisällöt kyseenalaistava tutkimus on ajankohtainen myös, koska sen avulla on mahdollista paikantaa tai purkaa totuttuja ajatuskäytäntöjä, kysymällä kuinka isät itse käsittävät oman isyytensä. Samalla se voi valottaa kysymystä siitä, mitä äitiys tarkoittaa ja minkälaisia merkityksiä se yhteiskunnassamme

saa¹. Isyyden saamien merkitysten vaikutus heijastuu esimerkiksi äidin² työssä käymiseen. Vaikutukset voivat näkyä myös esimerkiksi käytetyissä vanhempainvapaissa ja suhtautumisessa isyyteen ja äitiyteen työpaikoilla. Isyyskokemusten tutkiminen on tärkeää ennen kaikkea siksi, koska kuten äitiyttä, myös isyyttä on pyrittävä oikealla tavalla yhteiskunnallisesti tukemaan. On syytä pohtia esimerkiksi sitä, saavatko isät odotusajankana tarpeeksi tai tarpeitaan vastaavaa tukea tulevaan vanhemmuuteensa. Entä lapsen syntymän jälkeen? Tai miksi erotilanteissa lapsi annetaan/menee useammin äidille kuin isälle. Usein kuuleekin puhuttavan, että äiti on yksinkertaisesti parempi lapsen hoitajana. Hoiva vaikuttaa arkikäsitteissämme ”kuuluvan” ennemmin äitiyteen kuin isyyteen. Tästä näkökulmasta katsottuna äiti on sukupuolensa perusteella lapselle parempi kasvattaja kuin isä. Haluan kyseenalaistaa tämän kaltaiset, vain sukupuoleen perustuvat käsitykset. Emme voi olettaa, että toinen vanhemmista osaisi tehdä asiat ikään kuin automaattisesti paremmin.

Tutkin isyyttä monimuotoisuuden näkökulmasta. Kysyn, miten isyyden saamat sosiaaliset muodot vaihtelevat? Tästä syystä on olennaista riisua isyydeltä siihen liittyvät tietynlaiset sukupuoliset odotukset. Käsitän isyyden moninaisena yhteiskunnallisten maskuliinisten(kin) roolien järjestelmänä. Henkilökohtainen isyys voi toteutua monella tapaa. Isä voi olla esimerkiksi lapsensa kanssa aktiivisesti leikkivä mies, tai hän voi olla lapsistaan vain taloudellisesti huolehtiva mies, hän voi olla viikonloppuisä, vanhemmattoman lapsen tai uuden vaimonsa lapset adoptoinut mies. Isä voi olla lapsiaan päivittäin hoivaava mies tai hän voi olla lapsensa jättänyt mies. Sosiaalisena toimintana isyys ei tulkintani mukaan ole mies-sukupuolesta johdettua. Sillä ei ole toiminnallista sisältöä tai muotoa, joka voitaisiin johtaa suoraan isän biologisesta sukupuolesta, mieheydestä.

Käyttämäni sukupuoliteoreettisen viitekehyksen perusteella en oleta, että isyys on jotain tietynlaista, biologisesta mies-sukupuolesta johdettua ja siten helposti määriteltävää. Vahva oletukseni kuitenkin on, että yhteiskunnassa vallitsee tällä hetkellä isyyttä ja miehen roolia ajatellen erittäin moniääninen arvomaailma, joka määrittelee paljon sitä,

¹Käsitykset äitiydestä tai sille annetut merkitykset vaikuttavat vastaavasti isien elämään. Esimerkiksi pienten lasten äitien työssäkäynti on asia, joka nykyään puhuttaa yhteiskunnassamme paljonkin, eikä tästä voida mielestäni puhua huomioimatta myös isän ja miehen asemaa perheessä.

²Ja myös naisten työssäkäymiseen yleensä. Juuri synnytysikäiset naiset tekevät paljon päätöksiä eivätkä saa vakituisia työpaikkoja yhtä helposti kuin esimerkiksi ikäisensä miehet. Mikäli yhtä ”annettuna” kuin se, että äiti jää synnytyksen jälkeen kotiin muutamaksi vuodeksi hoitamaan lapsia voitaisiin ottaa se, että isä jää kotiin, saattaisi tilanne työmarkkinoillakin muuttua, sillä riskiä olisi työnantajan kannalta mahdollisempi ennustaa.

mitä isyys on ja mitä se *voi olla*. Onkin mielenkiintoista tutkia isyyttä ja sen saamia muotoja tilanteessa, jossa 1) perhemuodot ovat vuosikymmenten saatossa moninaistuneet, jossa 2) sukupuoliroolien merkitykset ovat myös olleet jo vuosikymmeniä murroksessa ja jossa 3) jopa perhepolitiikassa kannustetaan isiä ”kotiin päin”. Totuttuihin tai perinteisiin perhekäytäntöihin halutaan ja tarvitaan muutosta. Kysymys kuuluukin, millä tavalla yksittäiset isät perheiden tasolla ottavat heille tarjotun haasteen vastaan? Onko perinteisestä mies-elättäjä – äiti-hoivaaja-perhemallista helppo murtautua ulos?

Aineistoni perusteella en tietenkään voi vastata sellaisiin suuriin kysymyksiin siitä, kuin että onko nyt tapahtumassa jonkinlainen yhteiskunnallinen vallankumous perheiden sosiaalisissa käytännöissä. Tai murtuvatko isyyden ja äitiyden sukupuolittuneet kaavat ryhtisemällä vain esimerkiksi siksi, että osa miehistä toimii nykyään koti-isänä perheiden äitien luodessa uraa työelämässä. Sen sijaan kiinnostukseni kohteena on se, mitä kuuluu isille perheen sisäisissä sosiaalisissa käytännöissä. Entä minkälaisia merkityksiä nämä miehet isyydelleen antavat? Näihin kysymyksiin pyrin vastaamaan tutkimalla isien omasta isyydestään internetin isyys-palstoille kirjoittamia tekstejä. En ole vakuuttunut sukupuolen standpoint-teoreettisista suuntauksien oletuksista, joiden mukaan pitää kokea tietty sukupuoli tai ”elää sitä”, jotta voisi siitä jotain tutkimuksen avulla sanoa. Päinvastoin, oletan pystyväni tavoittamaan aineistoni isien ja miesten kokemukset perehtymällä heidän teksteihinsä ja yhdistämällä tämän tekstien tutkimisen sukupuolen ja isyyden ajankohtaiseen teoriaan ja tutkimukseen.

*Suomi24.fi:n, Miessakkien sekä Vauva-lehden internet-sivuilta keräämäni, 50:stä isyyttä omakohtaisesti ja henkilökohtaisesti käsittelevästä tekstistä koostuvan aineistoani olen lukenut läpi useaan otteeseen. Erotan aineistostani viisi diskurssia eli tapaa joilla omasta isyydestä puhutaan. Olen nimennyt nämä diskurssit 1) *jaetun vanhemmuuden*, 2) *neuvottoman ja ahdistavan isyyden*, 3) *elämyksellisen isyyden*, 4) *välineellisen ja tekemällä tehdyn isyyden* sekä 5) *maskuliinisen isyyden* diskurssiksi. Jaot eivät ole mustavalkoisia. Käsittelemääni aineistoa ei voida karkeasti jakaa siten, että kunkin diskurssin alla käytäisiin keskustelua vain siitä itsestään. Analysoimilleni diskurssille ominaista on, että ne kulkevat alati toisiaan hipoen, jopa toisensa lävistäen. Nimeämäni diskurssit ovat isyyspuheiden sisällöllisiä ominaisuuksia. Ne ovat ikään kuin aineistosta välittyviä voimakkaita tunnelmia. Aineistoa analysoidessani (luku 5.) käsitellen diskurssien suhteita enemmän.*

Tutkielmani alussa johdattelen lukijan sukupuolen teoriaan. Luvussa 2 esittelen tutkielmani teoreettisia lähtökohtia, kuten ns. heteroseksuaalista matriisia ja sosiaalisen sukupuolen käsitteitä. Lisäksi tarkastelen sukupuolen käsittämistä esittämisenä, eli representaationa. Otan huomioon myös sen, että meillä on useita erilaisia tapoja tarkastella isyyttä ja määritellä se teoreettisesti. Sijoitan luvun lopussa tutkimuskohteeni goffmanilaisittain perheen kehykseen, eli määrittelen sen kontekstin jonka sisällä tutkimukseni saa mielekkyytensä. Luvussa 3 pohdin isyyttä suomalaisessa poliittisessa ja yhteiskunnallisessa kontekstissa. Esittelen tässä luvussa myös uusimpia suomalaista isyyttä koskevia tutkimuksia ja sitä mitkä asiat puhuttavat isyyden ja vanhemmuuden tutkijoita. Luvussa 4 esittelen aineiston analyysissä käyttämäni metodit. Pohdin myös sitä, minkälaista tietoa käsittelemästäni internet-aineistosta on ylipäänsä mahdollista saada. Luku 5 käsittää tutkielman varsinaisen analyysiosion. Esittelen siinä erikseen jokaisen löytämäni diskurssin. Samalla valotan myös ajatuksiani siitä, kuinka diskurssit tulkintani mukaan ”kulkevat toistensa läpi” ja miksi ne toisaalta on mahdollista erottaa toisistaan. Luvussa 6 vertaan oman analyysini tuloksia kahden muun ajankohtaisen isyys-tutkimuksen tuloksiin. Tutkielman viimeinen luku kokoaa yhteen tutkimuksen tärkeimmät tulokset. Tässä luvussa pohdin myös sitä, mitä tutkimustuloksistani on mahdollista päätellä. Millaisia ajatuksia ne isyydestä ja vanhemmuudesta herättävät? Viimeisen luvun loppuun olen liittänyt mukaan erään isän omasta isyyden kokemuksestaan kirjoittaman runon. Runo on myös yksi aineistoni 50:stä tekstistä.

2 ISÄMIES TEORIASSA – SOSIAALINEN SUKUPUOLI JA ISYYDEN MÄÄRITELMIÄ

Koska käsittelen isyyttä biologiasta irrallisena ja sosiaalisena ilmiönä, on erityisen tärkeää jo alussa selvittää minkälainen viitekehys tutkielmallani on. Pysin kyseenalaistamaan totutun ajatuksen biologisen sukupuolen vaikutuksesta isyyteen ja vanhemmuuteen. Pysin ikäänkuin ”riisumaan” automaattisen oletuksen biologisen sukupuolen vaikutuksesta ihmisen toimintaan. Tärkeiksi käsitteiksi muodostuvat tällöin heteroseksuaalinen matriisi, sukupuolijärjestelmä, hegemoninen maskuliinisuus, sukupuolen performatiivisuus ja sukupuoli representaationa. Näiden käsitteiden avulla voidaan lähestyä isyyttä sosiaalisena, tietynlaisia yhteiskunnallisia arvoja sisältävänä käytäntönä, joka on ajassa ja paikassa muuttuvaa.

2.1 Sosiaalinen sukupuoli heteroseksuaalisessa matriisissa

Feministisessä tutkimuksessa on analysoitu ennen kaikkea valistusfilosofian juurruttamia dikotomioita, kuten luonto - kulttuuri, ruumis - henki tai perhe - työ, ja pyritty näiden kyseenalaistamiseen. Samalla sukupuolisensitiivisen tutkimuksen nimissä ollaan kuitenkin luotu vastaavanlaisia dikotomioita. Esimerkiksi teorioissa, joissa sukupuoli jaotellaan sosiaaliseen (*gender*) ja anatomis-fyysiseen eli biologiseen (*sex*) sukupuoleen. Sukupuolen jakavissa teorioissa on biologista sukupuolta pidetty ensisijaisena ja siten myös sosiaalista sukupuolta määrävänä. 1990-luvulle tultaessa tämä jako oli naistutkimuksessa kuitenkin useaan otteeseen asetettu kyseenalaiseksi. Tämä voi tapahtua esimerkiksi vetoamalla jaon historiallisuuteen eli sen rakentumiseen biologian ja lääketieteen diskursseissa. Ajan myötä ne ovat luoneet ihmisruumiista tietynlaisen kuvan. Esimerkiksi vielä ennen 1700-lukua ihmisruumis määriteltiin miehen ruumiin rakenteen kautta ja ihminen naisen ruumissa käsitettiin yksinkertaisesti vain ”vajaaksi” ihmiseksi. 1700-luvulla siirryttiin kahden sukupuolen malliin sukupuolielinten anatomis-fyysisten erojen perusteella. Biologian luonnollisuus sukupuolta määrittävänä tekijänä on viime aikoina kuitenkin kyseenalaistettu. Tätä tematiikkaa on käsitelty erityisesti Judith Butler. (Liljeström 1996, 115119.)

Judith Butleria voidaan kutsua radikaaliksi sukupuolen teoreetikoksi. Hän nimittäin pyrkii kyseenalaistamaan niin sosiaalisen kuin biologisenkin sukupuolen. Butler rakentaa

tätä tematiikkaa esimerkiksi teoksessaan *Hankala sukupuoli* (2006)³ sosiologi Michel Foucault'n *vallan genealogian*⁴ pohjalta. Butler kirjoittaa:

”Jos sosiaalinen sukupuoli on yhtä kuin ne kulttuuriset merkitykset, jotka biologisesti sukupuolinen keho omaksuu, sosiaalisen sukupuolen ei voida sanoa seuraavan biologisesta sukupuolesta millään tietyllä tavalla. Loogiseen äärimmäisyyteensä vietynä biologisen ja sosiaalisen sukupuolen eroteltu merkitsee radikaalia epäjatkuvuutta biologisesti sukupuolisten kehojen ja kulttuurisesti muodostettujen sosiaalisten sukupuolten välillä. Vaikka olettaisi hetkeksi, että biologinen sukupuoli on vakaasti kaksijakoinen, tästä ei seuraa, että ”miehiä” rakennetaan vain miespuolisista ruumiista tai että ”nainen” tulkitsee ainoastaan naispuolisia ruumiita.” (Butler 2006, 54.)

Butlerin teoriassa on siis ainoastaan ”loogista” ettei näillä kahdella, biologisella ja sosiaalisella sukupuolella ole mitään yhteyttä toisiinsa. Hänen ajattelussaan niitä ei voida kutsua saman kolikon kääntöpuoliksi. Foucault'hon vedoten Butler (2006, 77) väittää, että esimerkiksi seksuaalinen kokemus, käyttäytyminen ja halu ovat pikemminkin sukupuolisuuden syy, kuin sen seuraus. Hän kääntää siis pääläelleen heteronormatiivisen ajatuksen siitä, että *tietynlainen* seksuaalinen käyttäytyminen johtuisi *tietystä* sukupuolesta. Jos sukupuolisuus määritellään seksuaalisten kokemusten, seksuaalisen halun ja käyttäytymisen monipuolisen kirjon kautta, eikä siis ainoastaan heteroseksuaalisuuden akselilla, ei olekaan enää mahdollista määritellä sukupuolta kaksijakoisesti ja vastakohtaiseksi.

Tämän kaltainen ajattelumalli synnyttääkin päinvastoin useita erilaisia, mutta kuitenkin täysin määriteltävissä olevia sukupuolisen olemisen tapoja⁵. Foucault'n tutkimus, johon Butler (2006, 77) teoriassaan viittaa, käsitteli Herculine Barbinin, 1800-luvulla eläneen hermafrodiitin (lääkäreiden mukaan syntyessään kuitenkin naiseksi määritellyn) päiväkirjoja. Butlerin kannalta merkittävintä Foucault'n tutkimuksessa oli se, ettei Herculinea voitu yksiselitteisesti ”sijoittaa” kumpaankaan biologiseen sukupuoleen. Näin ollen Herculinessa oli potentiaali yhtä aikaa sekä homo- että heteroseksuaalisuuteen. Nämä kaksi erilaisena pidettyä ja eri tavoin arvotettua seksuaalisuuden muotoa menivätkin Herculinen kohdalla päällekkäin ja lomittain. Siten Herculine hajauttaa ja kyseenalaistaa täysin biologisen sukupuolen ja seksuaalisuuden kaksinapaisuuden. Tämä asettaa kyseenalaiseksi heteroseksuaalisen matriisin, jonka ääripäihin ihmiset ulkoisten suku-

³Alunperin englanniksi *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity* (1990).

⁴Foucault'n vallan genealogia viittaa historian tutkimukseen, jossa tavoitteena ei niinkään ole löytää tiedon ja vallan alkuperää, vaan ennemmin tavoittaa niiden saamia erilaisia diskursseja ja myös näille vallitseville diskursseille vaihtoehtoisia puhetapoja. Tämä tutkimusmetodi viittaa totuuden ykseyden kyseenalaistamiseen sekä totuuden ja valtasuhteiden keskinäispelein tutkimiseen. (Foucault 1998; Anttonen 1998.)

⁵Muutamia seksuaalisen halun, käytännön tai kokemuksen muotoja luetellakseni: bi, hetero, trans, tai homoseksuaalisuus, tranvestisuus, transsukupuolisuus jne.

puolielinten perusteella sijoitetaan. (Butler 2006, 78.)

Butler (2006, 55) siis kyseenalaistaa biologisista ruumiista johdetun ja sukupuolitetun subjektin kahtia jakamisen. Hän ehdottaa lopulta biologisenkin sukupuolen olevan pohjimmiltaan sosiaalinen, diskursiivisesti yhteiskunnallisten ja poliittisten intressien pohjalta määritelty kaksijakoinen kategoria. Sukupuolen kategorisointi perustuu Butlerin mukaan tietynlaisen yhteiskunnallisen koherenssin ylläpitoon biologisen sukupuolen, sosiaalisen sukupuolen sekä seksuaalisten käytäntöjen ja halun välillä. Halu heteroseksualisoidaan sääntelemään toisistaan jyrkästi erotelluille ja vastakkaisiksi määritellyille ”feminiiniselle” ja ”maskuliiniselle” sopivia, helposti ennakoitavissa olevia ja helposti hallittavia käytäntöjä. (Butler 2006, 69.) Heteroseksuaalinen matriisi on kulttuurinen normisto, jossa sosiaalisia sukupuolisen olemisen tapoja ei määritellä kuin kaksi: biologisesta sukupuolesta ”mies” johdettu *maskuliininen* sekä biologisesta sukupuolesta ”nainen” johdettu *feminiininen*. Tällä matriisilla feminiiniseen äitiyden käsitteeseen voidaan liittää toimintoja, kuten hoiva, ruokinta, läheisyys, huolehtiminen, empatia jne. Vastavasti matriisin toisessa päässä maskuliiniseen isän käsitteeseen liitetään toimintoja, kuten auktoriteetti, etäisyys, tilanteen hallinta tms. (ks. Huttunen 1999, 171). Heteroseksuaalisessa matriisissa kaikki feminiinisen ja maskuliinisen määritelmien ulkopuolelle jäävä, tai näiden välillä epämääräisesti liikkuva on määrittelemätöntä ja ”mahdotonta”, sekä normaalista poikkeavaa. Butler (2006, 69) kyseenalaistaa sukupuolesta saatavilla olevan ”totuuden” mahdollisuuden: tuo totuushan pohjautuu yksilön toimintaa sääntelevien käytäntöjen tuottamien sukupuolisten identiteettien tulkintaan. Tutkielmani johdattukseksi voin esittää kysymyksen esimerkiksi siitä, mitä ”mies” todella on? Kuinka monella tapaa tämä miehen todellisuus olisi sosiokulttuurisesti mahdollista rakentaa? Miten monella tavalla mies voi olla isä? Mikäli isyydestä riisutaan sukupuoli, niin mitä isyys silloin tarkoittaa? Vanhemmuutta?

Oman tutkielmani kannalta tärkeänä pidän Butlerin tapaa nähdä ”sukupuolen” taakse ja esittää kysymyksiä sukupuolen diskursiivisen kahtia jaottelun merkityksestä. Teoksessaan *Bodies That Matter* (1993) Butler käsittelee sukupuolta sosiaalisena merkityksenä. Hän painottaa erityisesti sukupuolen muuttuvuutta sosiaalisten käytäntöjen kannalta (Liljeström 1996, 119). Miksi esimerkiksi hoivan antaminen on enemmän äidin kuin isän ominaisuus? Miksei myös isä voi olla lapsen hoivaaja? Entä miksi isää vanhempana pidetään lastaan kohtaan etäisempänä kuin äitiä? Voidaanko äidin isää parempaa asian-

tuntijuutta lapsen hoidossa perustella muutoin kuin ”viettien” perusteella? Mitä voidaan sanoa äidistä, jolta tätä ”viettiä” ei löydy? Entä vastaavasti isästä, jolta se löytyy? Miksi vanhemmat yleensä nimeämällä erotellaan isiin ja äiteihin⁶; mikseivät he ole vain vanhempia? Butler kirjoittaa:

”Jos sosiaalinen sukupuoli ei ole sidottu biologiseen sukupuoleen sen enempää kausaalisesti kuin ilmaisullisestikaan, niin sukupuoli on toimintaa, joka voi potentiaalisesti moni muotoistua näennäisesti kaksinapaisen biologisen sukupuolen asettamien rajojen tuolle puolen. Sukupuoli voisikin olla eräänlaista kulttuurisruumiillista toimintaa. Se vaatii uuden sanavaraston, joka panee alulle ja moninaistaa erilaisia olemassa olevia teosanoja, uudella tavalla merkityksellistettävissä olevia ja laajenevia tekemisen kategoriaita, jotka vastustavat sekä sukupuolen kaksinapaisuutta että substantiiviksi jäähmettäviä kielipillisiä, sukupuoleen liittyviä rajoituksia.” (2006.)

2.2 Sukupuolen performatiivisuus - maskuliinisuus representaationa

Butlerin mukaan sukupuolesta muodostuu identiteetti vasta tiettyjä tekoja toistamalla. Toistaminen puolestaan on yksilön kannalta tiedostamatonta tekemistä, jossa tietynlaisen sukupuolisten toimintojen *performanssi* muodostaa kuvan ihmisestä sukupuolisena olentona. Tuula Juvosen (2004) Butler-tulkinnan mukaan performatiivisuus on ”konkreettinen asiantilojen aikaansaama teko” joka ”selittää itsensä luonnollisena”. (Juvonen 2004.) Mieheksi tullaan siis toistamalla maskuliinisia toimintoja, kuten esimerkiksi pukeutumalla ”miesten” väreihin, hankkimalla heteronormatiivisten odotusten mukaan tyttöystävä, menemällä maskuliinisten odotusten mukaisesti armeijaan ja kestämillä elämä (mieluiten itkemättä) ”kuin mies”. Samanlainen sukupuolen performatiivinen luonne koskee mielestäni myös käsityksiä vanhemmuudesta ja siitä miten ”ollaan isiä ja äitejä”. Molemmat vaikuttavat luonnollisilta asiantiloilta, mutta lähemmässä tarkastelussa ne voidaan osoittaa kuitenkin pitkälti sosiaalisesti rakentuneiksi *sukupuolen tekemisen* tavoiksi.

Teresa de Lauretis (2004) lähestyy käsitellessään sukupuolen olemusta ja sukupuolisia käytäntöjä hyvin paljon Butleria. Omaksun yhdeksi analyysivälineeksi de Lauretiksien käsityksen sukupuolesta *representaationa* eli esittämisenä, sosiaalisten käytäntöjen toistamisena. De Lauretikselle sosiaalinen sukupuoli on jotain, joka rakentuu jokapäiväisissä sosiaalisissa käytännöissä ilmenevissä, sukupuolen erilaisten esitystapojen neuvotte-

⁶Huomaa sanojen isä ja äiti tuottamat erilaiset mielleyhtymät, vaikka molemmat tarkoittavat sanana yhtäläillä lapsen vanhempaa.

luissa. Sen voidaan käsittää muuttuvan ajassa, historiallisesti ja paikassa eli yhteiskunnallisesti. (de Lauretis, 2004, 3839). Sosiaalista mies tai naissukupuolta siis esitetään ja siitä *tehdään* jotain toisille ihmisille annetun kuvan muodossa. Tällaisen ajattelutavan mukaan ei ole olemassa jotain tiettyä, spesifiä sukupuolta tai tiettyjä sukupuolisen olemisen tapoja. Tulkinnan perusteella ei esimerkiksi löydy oikeaa tapaa *olla* mies tai isä. On vain tulkinnallisia konstruktioita, eli rakennelmia siitä (ks. myös Lehtonen 1995, 27). Siksi on mahdollista tavoittaa monenlaisia isyyksiä, monenlaisia isyyden tekemisen tapoja.

De Lauretista mukaillen voi ajatella, että isyys on eräs maskuliinisen representaation muodoista. Se on kuitenkin kenties yksi olennaisimpia maskuliinisuuden esittämisen tapoja. Juuri tästä syystä on tärkeää tietää onko isänä olemisen ja isyyden kokemisen tavoissa mahdollista havaita muutoksia. Mikäli isyyden representaatiot esimerkiksi moninaistuvat koko ajan, on tällä väistämättä seurauksia myös äitiyden yhteiskunnallisen käsittämisen kannalta. Tässä yhteydessä on hyvä muistaa, että äiti-käsityksen muutostila on jatkunut jo jonkin aikaa. Uudenlaista äitikuva ja perinteisen äitimyytin hajoamista on tutkittu ennen kaikkea naistutkimuksen keskuudessa. Lisäksi sitä on koetettu ajaa feministisissä liikkeissä yhteiskunnallisten muutosten keinoin. Koska perhe on edelleen kuitenkin useimmiten se yksikkö, jossa sekä isä että äiti sosiaalisessa kanssakäymisessään neuvottelevat perherooleistaan, voidaan suurella todennäköisyydellä olettaa molempien roolien sisältöjen vaikuttavan toisiinsa.

Sukupuolen representaatioissa, eli sukupuolen esittämisessä ja näkyväksi tekemisessä, kohtaavat sekä yhteiskunnalliset että subjektiiviset arvot, jotka vaikuttavat sukupuolen representaatioihin. Sukupuolen esittämisen tavat puolestaan vaikuttavat ihmisten yhteiskunnallisiin ja subjektiivisiin arvoihin. (de Lauretis 2004, 38.) Myra Macdonaldin (1995, 3) mukaan termi ”representaatio” viittaakin sekä politiikkaan että kulttuuriin. Isyyden representaatiot annetaan/tehdään yksilönä. Tällöin isyyttä voidaan tulkita yksilön tekona ja toimintana. Internetin isyyttä käsittelevillä keskustelupalstoilla nämä representaatiot voidaan tulkita kuitenkin myös yhteiskunnallisina kannanottoina isyyden sisällöistä. Ne muodostuvat keskustelukentillä jaetuiksi isyyden kokemuksiksi, sillä niitä tarjotaan tietoisesti myös muiden isien kommentoitaviksi. Tutkimani keskustelupalstat voitaisiinkin nähdä eräänlaisina isyyden peileinä tai kenttinä, joissa erilaiset isyydet kohtaavat ja neuvottelevat keskenään.

Hegemoninen maskuliinisuus

Hegemoninen maskuliinisuus on miehisen sukupuolen representaation käsittämisen kannalta merkittävä käsite. Hegemoninen maskuliinisuus muotoutuu ensisijaisesti suhteessa siihen mitä feminiinisyys *ei* ole (Lehtonen 1995, 32). Tällä termillä viitataan sellaiseen maskuliinisuuteen, jolle kaikki muut maskuliinisuuden ja feminiinisuuden muodot ovat alisteisia. *Maskuliinisuus* viittaa tässä sosiaalisten suhteiden rakenteeseen, ei miehen rooliin tai mieheyden esittämisen tapaan. *Hegemonia* puolestaan viittaa hierarkkiseen järjestykseen. Se perustuu sekä voimankäyttöön että yhteiskunnallisiin rakenteisiin ja normeihin. Hegemoninen maskuliinisuus on kulttuurisesti rakennettu ihannekuva eli konstruktio. Siten se on yksilön suhteen vaikeasti, jos koskaan tavoitettavissa. (Sipilä 1994, 1920.) Hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen avulla isyyttä voidaan tarkastella esimerkiksi kaikkena sinä, mitä feminiinisyys, ja äitiys feminiinisenä olemisen tapana ei ole. Kyse on siis äitiyden vastakohdasta. Tällaista ajattelutapaa kuvaavaa puhetta kuulee esimerkiksi tilanteissa, joissa kotiisiä pidetään ”akkamaisina”, vähemmän miehisinä, ja jopa sorrettiina miehinä. Kunnioitetumpi isyyden muoto olisi vastakohtana ja selkeän eron teon kautta ilmaistuna ”vähemmän naismainen”, maskuliinisesti helpommin hyväksyttävissä oleva eli ”miehisempi” tyyppi.

Hegemonista maskuliinisuutta voidaan pitää isyyttä (yhtenä maskuliinisen olemisen tavoista) ja yhteiskunnallisesti hyväksytyjä isänä olemisen tapoja ohjailevana tekijänä. Jouko Huttunen käyttää nimitystä *hegemoninen isyys* puhuessaan perinteisestä isyydestä. Perinteisen isyyden määritelmäksi hän esittää miestä koskevan niin sanotun ”hoiva-kiellon”, fyysisen ja/tai sosiaalisen etäisyyden, tunteiden kontrollin ja tilanteiden hallitsemisen. (Huttunen 1999, 171.) Hegemonisen maskuliinisuuden vaikutusta isyyssäksitykseen kuvaa tilanne, jossa mies jää kotiin hoitamaan lapsia lasten äidin käydessä töissä ja hankkiessa perheelle elannon. Tämä perhe on varmasti useimpien ihmisten mielestä hieman erikoinen, ehkä jopa käsittämätön. Tilanteen käsittämättömyydessä kyse on kuitenkin vain siitä, että koti-isyyys tai lapsiaan hoivaava mies ei sovi hegemonisen maskuliinisuuden konstruktioon, joka siis ohjailee ennen kaikkea sitä, mitä miehen ja isän tulee *miehenä* olla. Hegemonisen maskuliinisuuden kuvaamisen kannalta edellä kuvitellun kaltainen tilanne vaihtaa perinteisten sukupuoliroolien paikan. Se alistaa isän kotiin, ja siis *yksityiseen* vaimon ottaessa perheen pään aseman astuessaan kodistaan ulos työelämään ansaitsemaan.

Hegemonisen maskuliinisuuden ihannekuvaan eivät siis istu käsitykset lapsiaan hoivavasta isästä. Siihen ei myöskään istu neuvottelu vanhempien keskeisestä työnjaosta. Sen vaikutuksia isyyteen on hankala osoittaa. Se ei ole mitään, mitä voitaisiin näyttää sormella osoittaen. Se on, kuten Sipilä (1994) kirjoittaa, hierarkkista järjestystä sosiaalisissa suhteissa ja yhteiskunnallisissa rakenteissa. Se istuu kulttuurissamme haavekuvana ja sosiaalisten suhteiden mallintajana. Toisaalta, monet suomalaiset miehet rikkovat jopa kantaa ottaen⁷ nykyään perinteisiä maskuliinisia kaavoja. Voi hyvin kuvitella, että tällä on jonkinlainen vaikutus myös hegemoniseen maskuliinisuus ihanteeseen. Toisaalta aina löytyy ihmisiä, jotka kieltäytyvät näkemästä esimerkiksi sukupuolijärjestelmän tai yhteiskunnan taloudellisen tai sosiaalisen rakenteen vinoumia, leimaten niitä kyseenalaiseksi puheen vaikkapa ”kiihko-feministien propagandaksi”. Tulkintani mukaan tämänkaltaisen mitätöivä reagointi saa alle jyräävän voimansa ja vakuuttavuutensa juuri hegemonisesta maskuliinisuudesta.

Perinteinen sukupuolijärjestelmä ja muuttuvat sukupuolisen olemisen tavat

Feministisessä tutkimuksessa on analysoitu mm. perinteistä naisen roolia ja naiskuvaa sekä tutkittu niiden mahdollisuuksia uudelleen määrittelyyn. Varsinkin viime vuosikymmeninä, 1960-luvulta lähtien, tällä saralla on tapahtunut paljon. Feministinen tutkimus on saanut aikaan perinteisen naiskäsityksen purkamisen. Ensinnäkin dikotomisesti käsitetyt sukupuoliset kategoriat (mies ja nainen) ovat ”löystyneet” ja tulleet kyseenalaiseksi. Toiseksi on syntynyt potentiaalista liikkumavaraa sukupuolten sisältöjen uudelleen määrittelyyn molempien kategorioiden sisällä. Esimerkiksi määritelmien ”äiti” tai ”isä” sisältö on saanut uusia sosiaalisia ulottuvuuksia. Äitinä tai isänä voi olla monella tapaa ja näitä rooleja representoidaan jatkuvasti lisääntyvillä tavoilla.

Mitä tarkoitetaan ”miehellä” sosiaalisena sukupuolisena kategoriana? Simone de Beauvoir kirjoitti jo 1940-luvulla, että naiseksi ei synnytä, naiseksi tullaan. Oletan saman pätevän myös mieheen (vrt. Lehtonen 1995, 28). Syntymästä saakka yksilön tietoisuuteen kasautuu sosiaalista tietoa tapahtumaprosessissa, jossa yksilö yhteiskuntaan sosiaalistuessaan omaksuu heteronormatiivisten sukupuolisten olemisen tapojen, roolien ja normi-

⁷Teko on ikäänkuin ”statement”, se jossakin määrin julistetaan kommentoitavaksi. Muutamia esimerkkejä mainitakseni: jäädään armeijasta pois, suoritetaan siviilipalvelus tai istutaan asepalveluksesta kieltäytymisen vuoksi vankilassa. Monet julkisuuden henkilöt tulevat ”kaapista ulos” ja kertovat rohkeasti olevansa homoseksuaaleja jne.

en kirjon. Tässä prosessissa opitaan biologisesti määritellyn sukupuolen perustalta performoimaan yhteiskunnallisesti hyväksytyllä tavalla ”naista” tai ”miestä”, ja ”äitiä” tai ”isää”. Tämän hetken sosiologisessa tutkimuksessa tulee keskittyä myös miehen yhteiskunnalliseen asemaan. Tarkemmin sanottuna on tutkittava miehen yhteiskunnallisen aseman ja roolin muutosta. Sanomalehtien palstoille ilmestyy aika ajoin kirjoituksia, joissa kritisoidaan miestä koskevien odotusten ja sukupuolirooli muutosten aiheuttamia paineita. Kysytään esimerkiksi, ”mikä niitä nykyajan naisia vaivaa?!”. Toisaalta samojen lehtien palstoilla joku mies voi mainostaa sitä, kuinka kotiin jääminen ja lasten hoitaminen on todella avannut silmät elämään. Nähdäkseni kyse on miehen roolin muutoksesta ja sen uudenlaiseen epävakauteen reagoimisesta. Väitän, että jäykähkö länsimainen mieskuva on vaivihkaa hajoamassa tai vähintäänkin pirstoutumassa monimuotoisemmaksi.

Tätä ilmiötä voisi nimittää myös *emansipaatioksi*. Se tarkoittaa yhteiskunnallisen rakenteen rikkomista/rikkoutumista uudenlaisten vapaampien ja ei-sortavien rakenteiden tieltä. Voivathan miehetkin kokea oman tilansa ahtaana tai jatkuvan maskuliinisen suorittamisen ahdistavana? Rikkoutuvana rakenteena miehen, aivan kuten naisenkin emansipoitumisessa voidaan pitää *sukupuolijärjestelmää*. Sukupuolijärjestelmällä tarkoitetaan lyhyesti kuvattuna ”naisten ja miesten erillisiä sukupuolirooleja ylläpitävää ja tuottavaa taloudellisten, yhteiskunnallisten ja poliittisten rakenteiden järjestelmää” (Eurofem). Tämä järjestelmä vaikuttaa monella eri tasolla. Se vaikuttaa yhteiskunnan rakenteellisissa järjestelmissä, yksilöllisessä identiteeteissä, ja symbolisissa merkityksissä. Sukupuolijärjestelmällä on kahdenlainen funktio: *erillään pitämisen* (horisontaalinen – naisten ja miesten eroja korostava) periaate ja *hierarkian* (vertikaalinen – mieheyttä normina korostava) periaate (Eurofem.). Esimerkiksi hegemonisen maskuliinisuuden voidaan ajatella vaikuttavan näistä tasoista molemmilla. Tutkimusongelmani sijoittuvat sukupuoli-järjestelmän horisontaaliselle tasolle. Koitan päästä mahdollisimman lähelle isä-miehen yksilöllistä kokemusta sukupuolesta tai sukupuolettomuudesta. Tutkit isyyden representaatiota, jonka voidaan nähdä muotoutuvan vuorovaikutuksessa yhdessä isyyden yhteiskunnallisesti saamien merkitysten ja hegemonisen maskuliinisuus-kulttuurin kanssa. Tutkin isyyttä yksilöllisenä sukupuolen performanssina Haluan tavoittaa isyyden henkilökohtaisesti saamia merkityksiä, käsityksiä isyydestä, joita ollaan valmiita peilaamaan ja käsittelemään myös muiden isien kanssa. Tulkintani mukaan sukupuoli-järjestelmä on jotain mikä ohjaa ajatuksiamme. En kuitenkaan näe sitä pakottavana tekijänä. Yksilö voi ajatuksellisesti ja toiminnallisesti halutessaan⁸

ajatuksellisesti ja toiminnallisesti halutessaan⁸ kyseenalaistaa sen.

2.3 Isyyden tasot ja erilaisten isyyksien määritelmiä

Isyyttä voidaan lähestyä jaotteleamalla se teoreettisesti esimerkiksi yhteiskunnalliseen tai kulttuuriseen isyyteen. Tämän lisäksi isyys voidaan jakaa yksilökohtaisella tasolla 1) juridiseen, 2) biologiseen sekä 3) psykologiseen ja sosiaaliseen isyyteen. Nämä kaikki määritelmät liikkuvat tulkintani mukaan samalla isyys-akselilla. Ne hipovat jossakin määrin toisiaan tai vähintään vaikuttavat toisiinsa jollakin tapaa. Jouko Huttusen (1999, 170) mukaan tasot vaikuttavat toisiinsa eräänlaisena ”ylhäältä alas”- vuorovaikutussysteeminä. Ylimpänä järjestelmässä on kulttuurinen isyys, jonka alle sijoittuu yhteiskunnallinen isyys. Sen alle sijoittuu yksilökohtainen isyys, eli perheiden isyys, joka sisältää isyyden juridiset, biologiset ja sosiaaliset sekä psykologiset puolet. Huttusen käyttämät määritelmät tarjoavat hyvin erilaisia näkökulmia isyyteen. Tästä syystä tutkielmani kannalta on hedelmällistä tarkastella jonkin verran kaikkia näitä määrittelyjä. Esittelen seuraavaksi erilaisia tapoja käsitellä isyyttä teoreettisesti muutoinkin kuin sukupuolen kautta.

Huttunen on jakanut isyyden käsitteellisesti kolmeen eri tasoon, jotka ovat *kulttuurinen isyys*, *yhteiskunnallinen isyys* sekä *perheiden isyys* (Huttunen 1999, 170). Oma tutkimuskohteeni sijoittuu tässä jaottelussa perheiden isyyteen, isyyden niin sanotulle ruohonjuuritasolle. Tutkin isien arkitoimintaa, heidän kokemuksiaan ja henkilökohtaisia uskomuksia isyyteen liittyen. Tällä tasolla voidaan parhaiten päästä kiinni siihen, mitä isyys tänä päivänä isämiehen elämässä on. Isyyttä voidaan ohjailta poliittisesti, lainsäädännöllisesti, tutkimus- ja kasvatuskirjallisuuden avulla jne. Ruohonjuuritasoa ja perheiden isiä tutkimalla selviää se, mitä isyydestä henkilökohtaisesti todella ajatellaan ja miten se koetaan? Minkälaista isyys on arjen tasolla ja isä-miesten todellisuudessa? Perheiden isyyteen vaikuttavat omalta osaltaan Huttusen määrittelemät yhteiskunnallinen ja kulttuurinen isyys. Vaikutus ei kuitenkaan ole vain yksisuuntaista. Korostan sitä, että isyys eri tasojen välillä on ikään kuin vuorovaikutteista eli kaksisuuntaista. Esimerkiksi

⁸Myönnettäköön, ettei tämä ole varmastikaan helppoa, sillä yhteisön luoma sekä yhteisössä sijaitsevan sukupuolijärjestelmän aiheuttama normatiivinen sosiaalinen paine on väistämättä kova ja hankalasti ohitettavissa/ unohdettavissa. Voidaan myös kuvitella, että toiminnallisesti ainakin naiset kokevat tällä saralla erityisiä ongelmia: naisista ei tule toimitusjohtajia vain siksi, että he haluavat sitä. Ks. lasikaton käsite.

ratkaisut perheiden tasolla vaikuttavat myös sekä kulttuurisiin että yhteiskunnallisiin käsityksiin isyydestä, tosin varmastikin hitaasti.

Kulttuurinen isyys on tasoista abstraktein. Tälle tasolle sijoittuvat esimerkiksi aiemmin esittelemäni hegemonisen maskuliinisuuden vaikutukset isyyteen. Maskuliinista hegemoniaa ei voida tarkasti ”mittaamalla” tai osoittamalla kuvata. Se ilmenee esimerkiksi uskomuksissa, symboleissa ja kulttuurisissa kuvissa. On vaikeaa sanoa millä tietyllä tavalla se vaikuttaa isyyteen. Sen voisikin nähdä vaikuttavan ennemminkin yleisiin käsityksiin isyydestä. Kulttuuriset hegemoniset käsitykset isyydestä, *hegemoniset isyydet*, kuten Huttunen (1999, 171) niitä kutsuu, heijastuvat elämään arjen tasolla, toisinaan vahvemmin ja toisinaan heikommin. Huttunen kutsuu kulttuurisen isyyden tasoa symboliseksi ja arkkityyppiseksi isyydeksi. Tällä tasolla liikkuvat uskomukset, asenteet, stereotyyppit ja ennakkoluulot vaikuttavat jollain tavalla meidän kaikkien elämässä (Huttunen 1999, 170). Asenteet ja uskomukset kuitenkin muokkaantuvat jokaisen henkilökohtaisten kokemusten perusteella. Oma isäni esimerkiksi hoivasi minua enemmän kuin äiti. Isä useimmiten peitteli nukkumaan, haki tarhasta tai laittoi ruokaa. Toisaalta, tuolloin ystäväpiirissäni oli myös paljon sellaisia lapsia, joilla ei ollut isää hoivaamassa, saatikka sitten elättämässä. Tällaisenaan isyyden ei voida sanoa olevan hegemonisen käsityksen mukaista. On tietysti mahdollista, että isät vaikuttavat poikiensa elämässä eri tavalla kuin tyttöjen. Kulttuurinen isyys on ehkä arkitajuisinta määritellä ihannekuvamaiseksi isyydeksi, eräänlaiseksi ohjaavaksi tekijäksi joka kuitenkin vaikuttaa eri perheiden tasolla vaihtelevasti.

Yhteiskunnalliset isyydet tarkoittavat isyyttä politiikan, juridiikan, työelämän sekä terveys ja sosiaalitoimen tasolla. Tähän isyyden käsitteelliseen kerrokseen, kuten perheiden isyyteenkin, vaikuttaa edellä esitelty kulttuurinen isyys, Huttunen (1999, 172) mukaan kuitenkin ”piiloisesti ja usein epäjohdonmukaisesti”. Verrattuna edellä esiteltyyn kulttuuriseen isyyteen, yhteiskunnallinen isyys on jotain, joka on mahdollista ikään kuin aktiivisesti toteuttaa. Esimerkiksi isyyteen liittyviä lakeja voidaan muuttaa, isyyteen voidaan kiinnittää huomiota terveydenhuollossa ja sosiaalitoimessa eri tavoin. Isyyttä voidaan myös esimerkiksi työpaikoilla joko kannustaa tai sitä voidaan kauhistella. Yhteiskunnallista isyyttä määrittääkin esimerkiksi se, kuinka työpaikoilla suhtaudutaan isyyssloimiin. Miesvaltaisilta aloilta jäädytään selvästi vähemmän ns. bonusvapaille, eli ainoastaan isien käytössä oleville isyys-vapaille kuin naisvaltaisemmilta aloilta. Yhteis-

kunnallisesti isyyteen vaikuttaa tutkimusten mukaan myös miesten puolisoiden erilainen koulutus. Lapsen äidin koulutus näyttää vaikuttavan isyys-vapaiden käyttämiseen niin, että mitä korkeampi koulutus äidillä on, sitä suuremmalla todennäköisyydellä mies käyttää tarjolla olevia isyys-vapaita. Isän aktiivisempaa lapsen hoitoon osallistumista selittävät lisäksi hänen ikänsä ja tulonsa sekä lapsen äidin kotona olemisen määrä. (Takala 2005, 5, 15.) Toisin sanoen silloin kun äiti jää tai haluaa jäädä kotiin pienen lapsen kanssa on todennäköistä, ettei lapsen isä jää. Lapsia hoidetaan kotona harvoin yhdessä ja lasten ollessa pieniä tehdäänkin useimmiten vain ratkaisu siitä, kumpi jää kotiin.

Yhteiskunnallinen isyys vaikuttaa tutkimaani perheiden isyyteen edellisten lisäksi myös esimerkiksi perheen saamien neuvolapalveluiden, isyys-valmennuksen ja muiden sosiaalipalveluiden välityksellä. Näillä tahoilla ruohonjuuritason isyyteen voidaan aktiivisesti vaikuttaa paljonkin, esimerkiksi isyyteen ja isiin kohdistuvien yleisten asenteiden, sekä isän tarpeiden huomioon ottamisen tai huomioimatta jättämisen keinoin. Perheiden isyyden, kulttuurisen isyyden ja yhteiskunnallisen isyyden lisäksi isyys on mahdollista määrittää myös yksilökohtaisesti erilaisista näkökohdista. Seuraavien määritelmien synty liittyy paljolti esimerkiksi vanhemman ja lapsen suhteen psykologisoimiseen, yksinhuoltajuuden ja avo ja avioerojen lisääntymiseen sekä lisääntymis-tekniikan kehitykseen.

Biologinen isyys

Biologinen isyys on kenties perustavanlaatuisin tai kulttuurisesti syvin isyys-käsitys. Yleisessä kielenkäytössä kuulee esimerkiksi puhuttavan siitä, kuka on lapsen ”oikea” isä (vrt. Huttunen 2001, 59.). Biologinen isyys määrittyy ainoastaan lapsen siittämisen kautta. Tätä isä-lapsi-suhdetta voidaan kutsua myös perinnölliseksi. Biologisesti isäksi voidaan tulla tänä päivänä myös muutoin kuin perinteisin yhdynnän keinoin. Isäksi voidaan tulla myös keinohedelmöityksen kautta. Lisäksi miehet voivat luovuttaa spermaansa hedelmöitystarkoitukseen aikomatta kuitenkaan tulla itse lapsen isäksi. Näissä tilanteissa lapsen isän henkilöllisyyttä ei paljastetakaan lapsen juridisille vanhemmille, eikä toisaalta myöskään lapsen henkilöllisyyttä osoiteta spermaansa luovuttaneelle miehelle⁹. Isän ja lapsen biologisen suhteen voimakas merkitys selittyy historiallisesti sukujen ja per-

⁹Hedelmöityshoidon kautta syntyneen lapsen isäksi vahvistetaan kuitenkin siittiötä luovuttanut mies, mikäli tämä on antanut suostumuksensa isyyden vahvistamiseen (Isyyslaki 1237/2006).

heiden yhteiskunnallisen hallinnan kautta, jolloin valta on siirretty monissa hallitsijasuvuissa suoraan isältä vanhimmalle pojalle. Myös juridinen perintöoikeus on määräytynyt biologisen isyyden kautta. (Huttunen 2001, 59.) Biologinen isyys ei kuitenkaan merkitse mitään esimerkiksi sellaisessa tilanteessa, jossa isä ei tiedä lapsensa olemassaolosta. Tällaisessa tilanteessa biologinen isyys ei tee miehestä isää juridisesti, sosiaalisesti eikä psykologisesti.

Huttusen (2001, 59) mukaan miehelle jo pelkkä tietoisuus siitä, että joku kantaa hänen perimäänsä maailmassa voi olla hyvin merkittävä. Toisaalta taas jotkut miehet eivät välttämättä koe minkäänlaista kiinnostusta biologista jälkikasvuaan kohtaan. On siis mahdoton sanoa, voiko biologinen isyys johdattaa miehen suoraan jonkinlaiseen perustavanlaatuisen isä-kokemukseen tai isänä toimintaan. Aineistostani nousee kuitenkin esille muutama hätähuuto biologisen isyyden puolesta. Se tulee miehiltä jotka ovat tietämättään joutuneet lapsen siittäjiksi, ja jotka eivät haluaisi kuitenkaan ”tulla isäksi”, tai miehiltä, jotka haluaisivat tulla lapsensa isäksi, mutta jonka äiti ei anna tavata lasta. Vaikka biologinen isyys kuulostaa periaatteessa yksinkertaiselta, sitä se ei kuitenkaan ole. Nykyään isyydessä nimittäin korostuu usein myös sen sosiaalinen, psykologinen ja juridinen puoli.

Sosiaalinen ja psykologinen isyys

Sosiaalinen isyys merkitsee lapsen arjen jakamista. Se tarkoittaa lapsen kanssa asumista sekä tämän hoitamista ja huoltamista. Sosiaalinen isyys tarkoittaa myös sosiaalisissa tilanteissa lapsen isänä esiintymistä. (Huttunen 2001, 62.) Sosiaalisen isyyden voidaan ajatella kehittyvän lapsen kanssa ajan viettämisestä, lapsen asioiden hoitamisesta jne. Huttunen (2001, 63) käyttääkin sosiaalisen isyyden yhteydessä lapsen ”*mies-kaverin*” käsitteitä. Mies-kaverin-käsitteellä hän kuvaa tilannetta, jossa mies ei ole lapselle sen enempää biologinen kuin juridinenkaan isä. Näin on usein esimerkiksi tilanteessa, jossa lapsen isä ei useimmiten ole maisemissa ja lapsen äidin hyvä miespuolinen ystävä on paljon tekemisissä ystävänsä lapsen kanssa. Sosiaalisia ”isiä” ei yleensä Huttusen mukaan kutsutakaan isiksi, vaan useimmiten pelkällä etunimellä. Tämä kuvaakin mies-lapsi-suhdetta paremminkin eräänlaisena kaveruutena. (Huttunen 2006, 63.) Sosiaalinen isä voi kuitenkin lapsen kannalta olla hyvin merkittävässä roolissa tarjoamalla turvallisen aikuisen seuraa lapselle.

Melko lähelle sosiaalista isyyttä tulee *psykologinen isyys*, jossa isyyden nähdään muodostuvan syvemmästä lapsen ja miehen välisestä suhteesta. Isyys määrittyy tällöin kuitenkin ensisijaisesti lapsen kautta. Tärkeäksi kysymykseksi psykologisen isyyden kehitymisessä muodostuu se, ketä lapsi itse pitää isänään, keneltä hän kokee saavansa eniten ja itselleen henkilökohtaisesti merkittävän laatuista isyyttä osakseen. Sosiaalinen isyys on eräänlainen vuorovaikutussuhde, jossa aikaa vietetään keskenään paljon. Psykologisen isyyden määrittelemisessä oleellista puolestaan on lapsen ja miehen välille kehittynyt *kiintymyssuhde*, josta molemmat saavat iloa ja jossa molemmat viihtyvät. (Huttunen 2001, 64.) Psykologista isyyttä voidaan tulkita myös Anthony Giddensin (Rotkirch 2000) puhtaan suhteen mallin¹⁰ avulla. Oleellista kun on se, että suhde sisältää molemminpuolisen tunteen ja halun suhteeseen ja sen ylläpitoon. Psykologista kiintymyssuhdetta isän ja lapsen välillä ei voida pitää automaationa. Onhan esimerkiksi mahdollista, ettei biologisen tai juridisen isän ja lapsen välille kehity välttämättä psykologista kiintymyssuhdetta. Psykologisessa isyydessä kyse onkin enemmän yhdessä vietetystä ajasta, huolenpidosta, toisen ihmisen tarpeiden huomioimisesta ja toisesta välittämisestä.

Juridinen isyys

Juridisella isyydellä tarkoitetaan isyyden oikeudellista puolta: se merkitsee isän velvollisuutta, mutta myös oikeuksia lasta kohtaan. Juridisesti isäksi voidaan tulla niin tahdonmukaisesti, kuin sen vastaisestikin, ja tämä voi tapahtua kolmella eri tapaa: 1) *avioliiton isyysolettaman*, 2) *isyiden tunnustamisen tai vahvistamisen* tai 3) *adoption* kautta. Avioliitossa syntyneen lapsen juridiseksi isäksi tulee automaattisesti lapsen synnyttäneen naisen aviomies. Tällaisessa tilanteessa biologista isyyttä ei sen kummemmin edes selvitetä. Avioliitossa syntyneen lapsen juridiseksi isäksi puolestaan voidaan tulla isyyden tunnustamisen tai vahvistamisen kautta. Tällöin mies tunnustautuu virallisesti lapsen isäksi lastenvalvojan vastaanotolla. Tapahtumaan liittyvät asiakirjat lähetetään käräjäoikeuden tuomarin vahvistettavaksi. Kolmas tapa tulla juridiseksi isäksi lapselle tapahtuu tuomioistuimen vahvistamalla lapsen ja vanhemman suhde *lain lapseksiottamisesta* mukaan. Käytännössä miehet tulevat isäksi adoption kautta kahdella tapaa: joko pari adoptoi yhdessä lapsen tai mies adoptoi uuden puolisonsa lapset. Molemmissa tapauksissa lapsen sukulaisuussuhde biologiseen isään katkeaa. (Huttunen 2001, 6061.) On kuitenkin huomattava, ettei miesparin ole Suomessa mahdollista adoptoida lasta yhdessä, toisin sano-

¹⁰Keskustelua Giddensin teoriasta enemmän luvussa 3.

en kaikkien miesten ei seksuaalisesta suuntautuneisuudestaan johtuen ole mahdollista saada lasta tätä kautta.

2.4 Isyys roolina perhe-kehyksessä

Kuten edeltä on käynyt ilmi, isyys on teoreettisesti mahdollista määritellä hyvin monella tapaa. Isyyttä voidaan lähestyä niin yhteiskunnallisesta, kulttuurisesta, sukupuoliteoreettisesta kuin henkilökohtaisestakin näkökulmasta. Sitä voidaan tarkastella myös yhtenä roolina perheen kehyksessä. Tästä näkökulmasta katsottuna isyys voidaan määritellä maskuliiniseksi vanhemmuuden rooliksi sosiaalisessa tilanteessa, jossa kehyksenä toimii perhe.

Erving Goffmania, ns. moderniksi klassikoksi muodostunutta arjen hetkien tutkijaa ja mikrososiologia kiinnostivat tutkimuksellisesti erityisesti tilanteet, joissa oli yhtäaikaista useampia ihmisiä läsnä. Hän oli kiinnostunut sosiaalisen maailman normeista. Hän käytti metaforaa sosiaalisesta maailmasta teatterina, jossa minää, normien puitteissa, esitetään (Goffman 1971). Goffman kehitti yhdeksi sosiaalisten tilanteiden ja vuorovaikutuksen tutkimuksen metodiksi *kehys-analyysin* (*frame analysis*). Kehys-analyysin ajatuksena on se, että yksilön kokemus muotoutuu ja rakentuu aina nimenomaan tietynlaisissa olosuhteissa. Tästä syystä sitä on tutkittava juuri tässä kehyksessä. Kehys-analyysissa tulee määritellä ne olosuhteet, joissa kokemus rakentuu. Tällöin tutkimuksen analyysin perusyksiköksi muodostuu tietty *sosiaalinen tilanne* eli kehys. Kehys on itsessään sosiaalisesti järjestelmäksi muodostunut toimintamalli. Siihen vaikuttavat aina ne kulttuuriset kehykset joissa se muodostuu. (Goffman 1971, 256; 1974).

Goffmanin teoriaa sosiaalisesta tilanteesta *kehysenä* voidaan soveltaa esimerkiksi perheeseen. Perhe-kehys kertoo meille, mitä perhetilanteessa tapahtuu ja miksi tällainen yksikkö on olemassa. Perheessä jokaisella sen jäsenellä on omanlaisensa (yhteiskunnallisesti, kulttuurisesti sekä ajallisesti määritelty) rooli, joka sisältää tietynlaisia odotuksia roolin kantajalta. Sekä lapsen isä että hänen äitinsä ovat lapsen vanhempia¹¹. Heidän tehtävänsä on huolehtia siitä, että lapsi kasvaa turvallisessa ja virikkeellisessä ympäris-

¹¹Jota voidaan myös pitää roolina sinänsä: vanhemmuutta ei siis välttämättä tarvitse jakaa isyyteen ja äitiyteen.

tössä. Perheen aikuisten eli vanhempien rooliin tässä kehyksessä kuuluu myös perheen elannon hankkiminen. Lapsen rooli on puolestaan kasvaa aikuiseksi. Goffmanin kehyksen idea on se, että kaikki toiminta sen sisällä saa merkityksensä juuri niistä olosuhteista, joissa se rakentuu tai sijaitsee. Esimerkiksi pienen lapsen isän tai äidin työssä käyminen, tai keskustelu siitä kumpi hoitaa lasta kotona saa perheen kehyksessä merkityksensä siitä, että vanhemmat ovat vastuullisia elättämään ja hoitamaan lapsensa. Perheen sisäiseen sukupuolitettuun työnjakoon¹² on viime vuosikymmeninä suuntautunut jonkinlaisia paineita sukupuolikulttuurisen kehyksen muuttuessa. Käsitän perheen tutkimusanalyysini kehyksenä, sosiaalisena tilanteena, jossa isyyden kokemus muotoutuu ja rakentuu. Ennen kaikkea se on jotain, josta käsin isyyttä representoidaan. Aineiston isistä osa on yksinhuoltajia, mutta perhe-kehys ei mielestäni edellyttä kahta vanhempaa. Perhe-kehys mahdollistuu aina lapsesta, ei isästä tai äidistä. Koska isyyttä ei ole ilman lasta, kehys edellyttää tutkimuksessani vähintään lapsen olemassaolon.

De Lauretiksen (2004) teoriaa soveltaen isyyttä on mahdollista tulkita perheen kehyksessä myös vanhemmuuden sukupuolisena käytäntönä. Pelkkä isyys sinänsä on itsessään eräänlainen rooli tai status, mutta isyyttä voidaan myös tuottaa ja rakentaa perheen sisällä usein erilaisin tavoin. Kehittyneissä länsimaissa voidaan kenties tavoittaa jonkinlainen käsitys isyyden standardista, hegemoninen isyys. Toisaalta arjen tasolla isyys toteutuu hyvin monin eri tavoin. Oletan, että isyys representoituu arjessa jollakin tapaa sukupuolituneena vanhemmuutena, maskuliinisena performanssina, joka muokkautuu tietynlaiseksi sosiaalisesti toiminnaksi jokaisen perheen kohdalla erikseen. Tämä tapahtuu kuitenkin ympäröivän yhteiskunnan sekä sen kulttuurin muokkaamana. Mielenkiintoiseksi tutkimuskysymykseksi nousee se, kuinka maskuliinisesti isyyttä representoidaan. Miten voimakkaasti isät henkilökohtaisella tasolla sijoittavat itsensä heteronormatiivisen matriisin maskuliiniseen päähän? Tehdäänkö aineistossa esimerkiksi selkeitä erontekoja äiteihin? Entä onko aineistosta löydettävissä sukupuoletonta puhetta, tekstejä joissa eroja ei tehdä tai joissa kirjoittajan sukupuoli ei määritä toimintaroolia perheessä? Tulkitsen isyyttä ja isää toimijana goffmanilaisittain perheen kehyksessä, merkittävänä osana sosiaalista perhejärjestelmää. Mielestäni isyyttä on mahdotonta ja toisaalta myöskin hyödyttöntä tutkia irrallaan tuosta kokonaisuudesta.

¹²Vanhemmuuden kaksoisstandardi - tästä enemmän kappaleessa 3.

3 ISYYDEN MURROS: POLITIIKKA JA YHTEISKUNNALLISTA KESKUSTELUA

Isyys voi siis saada useita erilaisia sisältöjä näkökulmasta riippuen. Isyyttä voidaan edellä esitettyjen näkökulmien lisäksi tarkastella myös poliittisesti. Isyyttä ja sen sisältöä määritelläänkin jatkuvasti uudelleen yhteiskunnan muuttuessa. Isyys saa erilaiset kasvot sen mukaan missä ajassa ja paikassa eletään, tai mistä näkökulmasta sitä tarkastellaan. Yksi kenties perustavimpia syitä isyyden merkityksen hakemiseen ja määrittelemisen tärkeyteen on tänä päivänä avioerojen ja yleensäkin parisuhteen erojen kasvanut määrä. Kummallekin vanhemmalle on haettava ja määriteltävä paikka lapsen elämässä vanhempien eron jälkeen. On määriteltävä kuka hoitaa lasta milloinkin ja kuinka vastuu käytännössä jaetaan (jos jaetaan) eron jälkeen. Toisena perustavankaltaisena syynä isyyden pohtimiseen ja isyyden määritelmien lisääntymiseen on se, että äidin roolin lapsen ainoana *hoivaajana* on kyseenalaistettu. Monet naiset haluavat elää täyttä elämää myös perheen ulkopuolella Toisaalta myös miehet haluavat hoivata lapsiaan. Muitakin syitä isyyden monimuotoiseen määrittelyyn varmasti löytyy. Kyseessä on kuitenkin prosessi, jossa ”kaikki vaikuttaa kaikkeen”, eli jossa niin lapsen, äidin kuin isänkin roolin muutos, tai erilaisia merkityksiä ja piirteitä saava yhteiskunnallinen asema vaikuttaa myös muihin perheen rooleihin. Tässä kehyksessä mikään ei ole kovin yksiselitteistä, eikä minäkään muutoksen voida katsoa johtuvan ainoastaan ”jostain”. Pyrin kuitenkin valottamaan seuraavaksi joitain perhekehityksen ulkopuolisia, mutta siihen vaikuttavia tekijöitä. Tarkastelen seuraavaksi lyhyesti isyyttä vanhemmuuden yhteiskunnallisten muutosten, suomalaisen isyys-politiikan, sekä ajankohtaisimpien isyys-keskustelujen valossa.

3.1 Perinteisistä ydinperheistä perhemuotojen moninaisuuteen – pirstoutunut vanhemmuus

Suomessa syntyneiden lasten kokonaismäärä laski jyrkästi 1970-luvulle tultaessa. Sen jälkeen syntyvyys on pysynyt kuta kuinkin samankaltaisena vaihdellen 1,50:n ja 1,80:n välillä. Syntyvien lasten määrään vaikuttavat esimerkiksi naisten koulutustason kohoaminen ja heidän osallistumisensa työelämään. Lisäksi ensisynnyttäjän keski-ikä on viime aikoina selvästi noussut. Lapset tehdään nykyään myöhemmässä elämän vaiheessa, kuin aikaisemmin. Esimerkiksi koulut halutaan käydä loppuun ensin tai kenties saavuttaa jonkinlainen status työelämässä. Lapsen synnyttäminen tarkoittaa naiselle

useimmiten poistumista työelämästä joksikin aikaa. Kokonaishedelmällisyys-luku on Suomessa eurooppalaisittain verraten korkea: 1,80. Muissa EUmaissa se on keskiarvoltaan 1,50. Yleisesti ottaen Pohjoismaissa, joissa naisten työssäkäynti on selvästi yleisempää kuin Etelä-Euroopassa, on myös syntyvyys yleisempää. Tämä on nurinkurista, sillä voisi kuvitella, että katolisissa maissa ehkäisyn kritisoimisen ja abortin kriminalisoinnin vuoksi lapsia tehtäisiin enemmän kuin protestanttisissa. Syntyvyyden korkeutta näyttääkin Pohjoismaissa selittävän nimenomaan lapsiperheille suotuisan hyvinvointivaltion olemassaolo. (Sosiaaliturvan suunta 20052006, 127128.)

Tilastokeskuksen mukaan Suomessa oli vuonna 2005 lähes 600 000 sellaista perhettä, joissa oli lapsi tai lapsia. Perheet jakautuivat huoltajien määrän, sukupuolen sekä siviilisäädyn mukaan seuraavalla tavalla:

Taulukko 1: Perheet perhetyypin mukaan 2005

<i>Perhemuoto</i>	<i>Perheet yhteensä %</i>
Aviopari ja lapsia	62
Avopari ja lapsia	18
Äiti ja lapsia	17
Isä ja lapsia	3
Perheet yhteensä (n= 591528)	100

(Tilastokeskus 2006 <http://pxweb2.stat.fi/Dialog/SaveShow.asp>.)

Avioparit lapsineen muodostavat edelleen suurimman osan perheistä, heitä on kaikista lapsiperheistä noin 60 prosenttia. Seuraavaksi eniten on avoparin sekä lapsen/lapsien muodostamia perheitä (18%). Yksinhuoltaja-äitien osuus lapsineen kaikista lapsiperheistä on noin 17 prosenttia¹³. Yksinhuoltaja-äitejä on tilastojen mukaan Suomessa siis suunnilleen saman verran kuin avopareja lapsineen. Selkeänä vähemmistönä ovat perheet, joissa isä yksin hoitaa lapsia. Tämän perhemuodon osuus kaikista lapsiperheistä on noin 3 prosenttia. Taulukon perusteella perinteinen perhekäsitys ja *kaksoisstandardinen*

¹³Saman verran yksinhuoltaja-perheitä oli Suomessa viimeksi sotien jälkeen: vuonna 1950 yksinhuoltaja-perheitä oli tilastojen mukaan yhteensä 17,2% kaikista perheistä, joten tilanne ei ole sinänsä uusi. Sotien jälkeen yksinhuoltaja-perheiden määrä laski vuosikymmenittäin aina 1970luvulle saakka 13,4%:iin, jonka jälkeen yksinhuoltaja-perheiden määrä lähti jälleen nousuun. 1990luvulla yksinhuoltaja-perheiden määrä oli kuitenkin poikkeuksellisen pieni: yhteensä vain 12,4% kaikista perheistä. (Statistics Finland.)

vanhemmuuskäsitys (ks. Nätkin 2003, 1618) eli sukupuoleen perustuvan perheen sisäisen työnjaon malli, jossa nimenomaan lapsen äidin rooliin kuuluu lapsen hoivaaminen, on tällä hetkellä voimakkaampi kuin sukupuolineutraalit käsitykset. Yhtä yksinhuoltajaisää kohtaan kun Suomessa on kuusi yksinhuoltaja-äitiä. Erotilanteissa lapset ”annetaan” useammin äidille kuin isälle. Eivätkö miehet halua lastensa huoltajuutta itselleen? Vai joutuvatko he mahdollisesti syrjityiksi sukupuolensa perusteella huoltajuuden määräämistilanteissa? Tutkimukseni aineistosta löytyy ainakin muutama teksti, joissa kyselään isien oikeuksia.

Vaikka yksinhuoltajista suurin osa onkin äitejä, viime aikoina myös yksinhuoltaja-isä perheiden määrä on kasvanut. Vielä vuonna 2000 tällaisia perheitä oli 14 631, eli noin 2 prosenttia kaikista lapsiperheistä. Viisi vuotta myöhemmin niitä oli 15 063, eli prosenttia. Vastaavasti yksinhuoltaja-äiti perheiden määrä on samana aikana hieman laskenut, mutta pysynyt prosentuaalisesti kuitenkin suunnilleen samana. (Tilastokeskus 2006.) Kuitenkin avopari- ja yksinhuoltaja perheiden osuus kaikista lapsiperheistä on yhteensä niinkin suuri kuin 38 prosenttia. Voidaankin sanoa, ettei perinteinen avioparin muodostama ydinperhe ole Suomessa enää ainoa ”yhteiskuntakelpoinen” perhe. On syytä ottaa lisäksi huomioon, että näistäkin avioliitoista osa on syntynyt uusien liittojen kautta. Ne ovat niin kutsutusti uusioperheitä. Viidesosa kaikista lapsista kasvaa tämän päivän Suomessa kuitenkin yksinhuoltajan, useimmiten äidin hoivissa. Tarkempi jaottelu kertoo, että mitä nuorempia lapset ovat, sitä suurempi osa heistä asuu äitinsä kanssa. Alle kolmevuotiaista lapsista on tällaisia noin 90 prosenttia (Kuronen 2003, 108). Yksinhuoltaja-isät hoitavat siten useammin vanhempia lapsia kuin yksinhuoltaja-äidit. Tämä voidaan tulkita merkkinä lapsen hoivaajan feminiinisesti sukupuolittuneesta roolista. Mitä pienempiä lapset ovat, sitä enemmän tai intensiivisemmin heidän yleisesti ajatellaan tarvitsevan hoivaa ja tämän hoivan puolestaan ajatellaan ”luonnistuvan” parhaiten lapsen äidiltä. Jos on niin, että äidit edelleen hoivaavat lapsiaan keskimäärin enemmän kuin isät, niin kysymykseksi muodostuu, mitä isät sitten lastensa kanssa tekevät? Millaista osaa he näyttävät lastensa elämässä? Entä minkälaiseksi he osansa itse käsittävät? Tämä kysymys otetaan esiin myöhemmin aineistoa analysoitaessa.

Ritva Nätkinin (2003) mukaan yksi keskeisistä tavoitteista perinteisessä suomalaisessa perhetutkimuksessa on ollut aidon sekä ”ehjän” ydinperheen etsiminen ja kuvaaminen. Nätkin selittää tämänkaltaisen suuntauksen suositummuuden ajatuksella perheen ”luon-

nollisuudesta”. Yleisesti ajatellaan, että perhe (ja vielä tarkemmin ottaen *ydinperhe*) on jotain luonnollista, jotain kaikkia ihmisiä koskevaa tai jokaisen elämään kuuluva. Tällaiseen, moderniin (ydin)perhekuvaan hän liittää muun muassa seuraavanlaisia elementtejä:

”...yksityisen ja julkisen erottelu, vanhempien heteroseksuaalinen parisuhde ja avioliitto, biologinen vanhemmuus, vanhemmuuden kaksoisstandardi – eli isään ja äitiin kohdistuvat erilaiset odotukset – työn ja vastuunjaossa, oman äidin antama hoiva, naisen ja kodin kytkös...” (Nätkin 2003, 17).

Tätä kuvaa Nätkin näkee kuitenkin postmodernin ajattelun hankaavan: kun perinteinen ajattelu perustuu perinteisiin sekä perinnehakuisuuteen, postmoderni ajattelu pyrkii kyseenalaistamaan perinteen. Esimerkiksi äitiin tai isään kohdistuvat odotukset voivat tänä päivänä olla hyvin moninaisia, riippuen siitä kuka odotukset asettaa. Myös vanhempien heteroseksuaalinen parisuhde on jo jossakin määrin kyseenalaistettu ja esimerkiksi adoptio-oikeuteen liittyvää lakimuutosta on haettu Suomessa myös homo ja lesbopareille (Ruotsissa tällainen jo on). Myös julkinen tunkeutuu yksityisen alueelle ja yksityinen julkiselle alueelle. Lapsi-oppaissa neuvotaan kuinka lasta tulee kasvattaa. Asiantuntijuus perheasioihin liittyen saa uudenlaisia muotoja. Työpaikoilla käydään keskusteluita siitä, kuinka perhe ja työ on mahdollista sovittaa yhteen. Henkilökohtainen vanhemmuus saatetaan tuoda kaiken kansan ihmeteltäväksi lehtien, kirjojen ja television välityksellä. Ydinperhe-ideologia alkoi murentua modernisaation edetessä ja suurten yhteiskunnallisten muutosten alkaessa esiintyä 1960luvulta lähtien. (Nätkin 2003, 16 18.)

Riitta Jallinoja (1991) liittää modernisaation aiheuttamat muutokset ihmisten elämässä osaksi yhteiskunnassamme voimistuvaa *arvopluralismia*. Arvopluralismi tarkoittaa traditionaalisen, jäykästi normatiivisen toiminnan muuntautumista yhteiskunnallisten muutosten myötä monivalintaisemmaksi ja ”löyhemmäksi”. Monivalintaisuus viittaa individualismiin ja siinä korostuvaan yksilön vapauteen tehdä henkilökohtaisia valintoja. Suuria arvopohjaan vaikuttaneita yhteiskunnallisia muutoksia ovat olleet esimerkiksi hyvinvointivaltion kehittyminen, talouskasvu ja yhteiskunnan kapitalisoituminen, naisten osallistuminen työelämään ja naisen yhteiskunnallisen aseman muutos yleensä, sekä uskonnollisten moraalikäsitteiden yhteiskunnallisen otteen heikentyminen. Muutokset arvomaailmassa heijastuvat ihmisten jokapäiväisiin asenteisiin ja elämäntapoihin. Esimerkiksi avioeron, abortin ja esiaviollisten suhteiden hyväksyntä on lisääntynyt reilusti 1960luvulta lähtien. (Jallinoja 1991, 153.) Kaikki Jallinojan luettelemista asennemu-

toksista vaikuttavat varmasti osaltaan perheiden uudenlaiseen muodostumiseen, tehden siitä jollakin tapaa riippumattomampaa yhteiskunnan perinteisemmistä normeista.

Yhdeksi edellä mainittujen yhteiskunnallisten, lähinnä naisen asemaan kohdistuvien muutosten aiheuttajaksi voidaan lukea feministien toiminta. Feministisen tasa-arvopolitiikan voidaan sanoa aiheuttaneen muutoksen painetta myös miehen asemaan, sillä (useimmiten edelleen siis hetero)perheen kehyksessä äidin yhteiskunnallinen asema ja sen saamat merkitykset vaikuttavat myös isän rooliin perheessä. Perheen isälle tarjotaankin nykyään entistä enemmän valintoja. Perheen elättämisen sijasta isä voi halutesaan ottaa esimerkiksi palkallista vanhempainvapaata osallistuakseen lastensa kotona hoitamiseen. Seksuaalisen ja sosiaalipoliittisen tasa-arvoistumisen, kuten esimerkiksi naisen ja lapsen sosiaaliturvan ja päivähoidon myötä naisen on nykyään mahdollista vaikuttaa myös lasten syntymiseen ja päätökseen siitä, milloin jää (jos jää) lapsiaan kotiin hoitamaan. Kaikki edellä mainitut seikat vaikuttavat miehen ja isän perinteiseen ”kaukaiseen perheen elättäjän” asemaan tuomalla siihen tilaa muullekin kuin työnteolle.

Anna Rotkirch (2000) on esittänyt että perinteisen, patriarkaalisiin arvoihin perustuvan vanhemmuuden tilalle on tullut ihanne *totaalisesta suhteesta*. Hän kritisoi teoriallaan Anthony Giddensin postmodernin ajan ihmissuhteisiin viittaavaa *puhtaan suhteen* mallia, jossa ihmiset liittyvät toistensa seuraan vain niin halutessaan ja vastaavasti poistuvat suhteesta samalla tavalla halunsa mukaan silloin, kun suhde ei enää tarjoa positiivisia tunne-elämyksiä tai tyydytä tarpeita. Giddensin mukaan sama malli vallitsee postmodernissa ajassa myös lasten ja vanhempien suhteessa. Rotkirch puolestaan väittää, että *pirsoutuneen vanhemmuuden*, eli vanhemmuuden sisällöllisten muodon muutosten synnyttämästä tarpeesta johtuen lapsi-vanhempi-suhteista pyritään tekemään entistä kokonaisvaltaisempia. (Rotkirch 2000, 187189.) Lapsi-vanhempi-suhteessa pyritäänkin olemaan mahdollisimman paljon. Kyse ei ole niinkään laatu vaan määrällisestä ja intensiivisesti yhdessä vietetystä ajasta. Totaalisessa suhteessa vanhemmuus on arvo sinänsä. Siitä ei henkilöiden välisenä suhteena neuvotella, kuten Giddensin puhtaan suhteen teoriassa. Voimme kuitenkin kysyä onko vanhemmilla nykypäivänä aikaa Rotkirchin teoretisoimaan totaaliseen suhteeseen lastensa kanssa? Vai tarkoittaako Rotkirch vain sitä, että vietetään lasten kanssa ”kaikki se aika mikä voidaan”? Eikö viime aikaisissa keskusteluissa ole enemmän itse asiassa valitettu kuitenkin juuri tuon yhteisen ajan puutteesta? Esimerkiksi Riikka Kivimäki väittää että nykyaikainen työn kuva – työttömyys, pätkä-

työläisyys, työelämän kiihtynyt rytmi – rajoittaa vanhemmuudelle jäävää aikaa; vanhemmuus joudutaan, erityisesti yksinhuoltaja-perheissä, sovittamaan arkeen uudella tavalla, mikäli vanhemmuuteen edes lähdetään. Lapsen teon lykkääminen myöhemmäksi onkin selvästi yksi tämän päivän trendejä. (Kivimäki 2003, 186 & 190.)

”Pirstoutumisen” käsite on tutkielmani kannalta joka tapauksessa hyödyllinen. Rotkirch viittaa käsitteen avulla vanhemmuuteen sekä ilmiönä että elettyinä kokemuksena. Ne ovat käyneet läpi useita erilaisia muodonmuutoksia viimeisen kolmensadan vuoden aikana (Rotkirch 2000, 190). Rotkirchin ”pirstoutumisen” käsitettä voidaan soveltaa myös isyyteen ja sen sisällön muuttumiseen. Isyyden sisällöt ovat tulleet monimuotoisemmiksi.

3.2 Hallituksen nimittämä isätoimikunta ja 2000-luvun suomalainen isyyspolitiikka

Vuonna 1984 suomalaisessa lainsäädännössä tapahtui eräänlainen ideologinen käänne isän merkityksen korostamisen suuntaan. Tuolloin säädettiin laki, jonka perusteella molemmat vanhemmat saivat tavata lastaan avioeron jälkeen, eli *laki tapaamisoikeudesta ja yhteishuoltajuudesta* (Kuronen 2003, 110). Huhtikuussa 1998 asetettiin sosiaali ja terveysministeriön toimesta erityinen *isätoimikunta*, sen tehtäväksi määrättiin arvioida suomalaisen isän asemaa nyky-yhteiskunnassa. Erityistä selvittämistä kaipaavina aiheina isätoimikunnalle esitettiin suomalaisen isän asema yhteiskunnan eri alueilla ja perheen ja työn yhteensovittamisen mahdollisuudet. Huolestuneisuutta aiheuttivat myös vanhempien erojen jälkeiset tilanteet, joissa kannatettiin erityisesti *jaetun vanhemmuuden* korostamista. Lisäksi pohdintaa sai osakseen vanhemmille suunnattu synnytysvalmennus, joihin isien haluttiin osallistuvan aikaisempaa enemmän. (STM tiedote 69/99.) Isätoimikunnan tarkoituksena oli nähtävästi löytää yllämainittuihin huolenaiheisiin isän näkökulma. Sen tuli selvittää kuinka isä minkäkin tilanteen kokee, mikä isää osallisuuden perheessä kannustaa jne. Isätoimikunta tarkasteli isän asemaa lähinnä lapsen oikeuksien sekä lapsen edun kannalta ja päätyi ehdottamaan mm. seuraavia muutoksia:

”...vanhempainrahakautta pidennetään nykyisestä 25 arkipäivällä siten, että pidennyksen voi käyttää vain isä; isyyslain isyysolettama tulee ulottaa koskemaan myös avoliittoja ja muutoksia ja tarkennuksia esitetään myös mm. lakiin lapsen elatuksesta, lakiin hakemusasioiden käsittelystä yleisessä alioikeudessa.” (STM tiedote 69/99)

Lakiehdotusten lisäksi isätoimikunta esitti tehtäväksi myös useita kehittämis- ja tutkimushankkeita. Tämänkaltaisen toimikunnan perustaminen kertoo jotain suomalaisen isän asemaan liittyvistä huolenaiheista. Eräs merkittävä pelko lienee ollut se, että kaikkien järjestelyjen keskellä isä jää vanhemmuudessaan perheen ulkopuolelle, esimerkiksi töihin tai yksinkertaisesti sivusta seuraajaksi, kun kaiken huomion vanhemmuudessa saa lapsen äiti. Vaikka isät ovat vuosien saatossa ”lähestyneet” perhettä, niin kenties heidän paikkansa siinä on vielä monelle isälle epäselvä.

Vuoden 2003 alusta lähtien suomalaiset isät saivat uudenlaisen isyysvapaan¹⁴. Se antaa isälle mahdollisuuden hoitaa lastaan (vauvaa) kuukauden yhtäjaksoisesti. Tämän vapaan ehtona on se, että isä on pitänyt vanhempainvapaasta, eli molempien vanhempien käytettävissä olevasta vapaasta, kaksi viimeistä viikkoa. Tällä tavalla pidennetyn isyysvapaan tarkoituksena on tulkintani mukaan tukea syvemmän isä-lapsi-suhteen rakentumista ja kehittymistä. Ajatuksena onkin, että tänä aikana isä olisi lapsen päävastuullinen hoitaja (Takala 2005, 3). Vanhempainvapaa käsittää 158 arkipäivää ja on molempien vanhempien käytettävissä. Vanhempainvapaa voidaan käyttää esimerkiksi osittaisena, jolloin isä ja äiti vuorottelevat lapsen hoidossa toisen käydessä osaaikaisesti töissä silloin, kun toinen hoitaa lasta. Isyysvapaan, joka on kestoltaan 18 päivää, isä voi käyttää joko äitiys- tai vanhempainvapaan aikana, mikä tarkoittaa sitä, että molemmat vanhemmat ovat yhtäaikaan kotona. (Sosiaali ja terveysministeriö 2006.)

Isyys- ja vanhempainvapaiden käytön ongelmaksi muodostuu kuitenkin usein miesvaltaisten (eli sellaisten, joissa suurin osa isistä sukupuolittuneilla työmarkkinoillamme työskentelee) työpaikkojen kulttuurit ja toimintaympäristöt. Monissa työpaikoissa esimerkiksi tasa-arvopoliittisista toimista vastaavat henkilöt ovat varsin ”ympäripyöreästi” (jos ollenkaan) nimitettyjä. (Kivimäki 2003, 200.) Tämän lisäksi miesvaltainen kulttuuri työpaikalla usein korreloi suoraan sen kanssa, kuinka paljon isyysvapaita pidetään. Mitä miesvaltaisemmalla alalla isä työskentelee, sitä vähemmän vapaita käytetään. (Takala 2005, 15.) Miesvaltaisilla aloilla hegemonisen maskuliinisuuden ihannekuvan voikin kuvitella vallitsevan vahvempana kuin naisvaltaisilla aloilla. Vaikka Suomessa on vahva kahden elättäjän perhemalli, miehet kokevat silti itsensä yllättävän usein itsensä perheen ensisijaisena elättäjänä. Kuvio toistuu usein samana, vaikka miehen puoliso ei tätä tätä

¹⁴Isyysvapaata kutsutaan myös bonusvapaaksi Pohjoismaisten esikuviansa mukaan. Isyysvapaata kutsutaan myös isäkiintiöksi, mikä tarkoittaa sitä, että perhe menettää etuuden mikäli isä ei sitä käytä. (Takala 2005, 3.)

ajatustapaa korostaisikaan. Isän vanhempainvapaan käyttämisen lisääntymisen voidaan itse asiassa tulkita johtavan sukupuolisuhteiden muutokseen¹⁵. Tutkitusti voidaan osoittaa, että näissä perheissä myös kotitöiden jaettu osuus on tasaisempi, kuin muissa. (LammiTaskula 2004, 190192.)

Isätoimikunnan ehdottamat isyyspoliittiset uudistukset eivät menneet isyysvapaan osalta sellaisinaan läpi. Myöskään isyyslain isyyssolettamaa ei ole ainakaan vuoden 2006 Sosiaali- ja terveyslakikirjaan uudistettu. Isyyssolettama tarkoittaa sitä, että lapsen syntyessä ja vanhempien (tai lapsen äidin ja tietyn miehen) ollessa avioliitossa tulee lapsen juridiseksi isäksi automaattisesti äidin aviopuoliso. Avopuolisoiden kohdalla näin ei ole, vaan isyys täytyy siis erikseen virallisesti tunnustaa isyyslain edellyttämin menetelmin. Ellei lapsi synny avioliiton sisällä, isäksi ei virallisesti voida suoraan muutoin kuin biologisesti ”tulla”. Äiti puolestaan on aina automaattisesti synnyttämänsä lapsen äiti ja juridinen huoltaja, ellei satu olemaan alaikäinen. Lapsen isän oikeudet eivät ainakaan näiden lakien perusteella ole yhtä mutkattomat kuin äidin. Tätä jo valmiiksi hieman sekavaa asiantilaa hämmentää lisäksi entisestään se, että jos mahdollisia isäehdokkaita on isyys selvityksen aikaan tarjolla useampia, tai jos lapsen äiti on haluton edesauttamaan isyysden tunnustamisprosessia.

3.3 Isyys 2000-luvun suomalaisessa tutkimuksessa ja diskursseissa

Keskustelu isyydestä on tämän hetken suomalaisessa yhteiskunnassa vilkasta. Yksinhuoltajuuden yleistymisen, sukupuolen sosiaalisen liikkumavaran lisääntyminen, henkilökohtaisten ja yksilöllisten valintojen korostaminen ja joidenkin naisten kyllästyminen rooliinsa ”perheen arjen pyörittäjänä” ovat tämän keskustelun taustana. Tänä päivänä kirjoitetaan paljon hyvästä vanhemmuudesta, siitä kuinka lasta tulisi parhaiten hoitaa ja siitä kuinka perheen asiat saadaan käytännössä helposti sujumaan. Merkittävänä keskustelun osana voidaan myös nähdä kotitöiden tekemisen sukupuolittuneisuuden kritiikki, ovathan kotityöt yhtäläillä perheen arkea siinä missä lasten hoitokin. Nykyinen keskustelu ja tutkimus isästä puhuu ennen kaikkea miehen muutoksesta ja isän pehmenemisestä. Se juontaa juurensa isän auktoriteettiaseman heikkenemisestä, ellei jopa katoamisesta (Kolehmainen 2004, 89.) Tämän päivän tutkimuksessa puhuttaa selvästi eniten *jaettu vanhemmuus*.

¹⁵Samalla ilmiö itsessään todennäköisesti johtuu sukupuolisuhteissa jo tapahtuneista muutoksista.

Jaettu vanhemmuus – äidin hoivasta sukupuolettomaan vanhemmuuteen?

Jaana Vuori tutkii väitöskirjassaan *Äidit, isät ja ammattilaiset* sitä, kuinka vanhemmuus rakentuu perhe ja kasvatustieteen asiantuntijoiden teksteissä. Vuoren mukaan asiantuntijuus vaikuttaa nykyään arkipäivän tasolla. Siihen ei enää vedota pelkästään mahdollisissa ongelmatilanteissa, vaan asiantuntijoiden teksteihin törmää nykyään joka paikassa televisioista, lehtiin ja kirjallisuuteen. (Vuori 2001, 1819.) Tämä tarkoittaa sitä, että asiantuntijoiden tarjoama ja tuottama vanhemmuus on arjessa välittömästi läsnä, mikä varmasti vaikuttaa osaltaan siihen, kuinka vanhemmuuteen suhtaudutaan. Vanhempaa joka ei vaivaudu ”opiskelemaan” vanhemmuuttaan tai tutustumaan asiantuntijoiden tuotamiin suosituksiin siitä, kuinka lapsi parhaiten kasvatetaan, saatetaan pitää jopa hieman välinpitämättömänä suhteessaan lapseensa. Vuori on tutkinut 1980- ja 1990-luvuilla Suomessa ilmestyneitä asiantuntija-tekstejä. Hän erottaa kaksi vallitsevaa vanhemmuusdiskurssia: *äidin hoivan* ja *jaetun vanhemmuuden*. ”Äidin hoivan” diskurssilla Vuori viittaa tilanteeseen, jossa äidin ja lapsen suhde on ensisijainen suhteessa muihin ihmisiin, ja jossa äidin rooli hoivaajana määrittelee perheen sisäisen työnjaon. Tätä käsitystä voidaan pitää voimakkaasti sukupuolittuneena. Äidin hoivan diskurssin haastajaksi nousi 1960-luvulla ”jaetun vanhemmuuden” diskurssi, jossa painotetaan puolestaan sukupuolten välisen tasa-arvon nimissä molempien vanhempien osallistumista perheen asioiden ja lasten hoitoon. (Vuori 2001, 126128.)

Vuoren analysoimissa asiantuntija-teksteissä isä nousee merkittäväksi huolen aiheeksi ja kiinnostuksen kohteeksi. Tämä tapahtuu molemmissa diskursseissa, tosin kummassakin eri tavoin. ”Jaetun vanhemmuuden”-diskurssissa uskotaan niin isän kuin äidinkin samanlaisiin kykyihin lapsen vanhempana. Kyse on enemmän isän tahdosta osallistua lapsen hoitoon. Tässä diskurssissa isää koitetaan kannustaa nauttimaan isyydestään, oppimaan uutta ja vapautumaan isinä. Asiantuntijat painottavat Vuoren mukaan teksteissään kuitenkin sitä, ettei isää tulisi painostaa näissä asioissa, vaan ennemminkin ”houkutella” niihin. Samoissa teksteissä saatetaankin olettaa, että äiti löytyy tai hänen vähintäänkin tulisi löytyä jostain taustalta hätiin, mikäli kaikki ei lapsen ja isän välillä sujukaan. Toisin sanoen äitiyys asetetaan näissäkin teksteissä isyyttä edeltäväksi. ”Äidin hoivan”-diskurssissa isää kannustetaan samalla tavalla, mutta kuitenkin eri asioihin. Isän toivotaan ”avustavan” äitiä mahdollisimman paljon, mutta samalla häntä varoitetaan tunke-
masta liikaa äidin reviirille. Tässä diskurssissa vallitsevat sukupuolittuneet käsitykset

siitä, että äiti on lapselle ensisijainen hoivaajana. (Vuori 2001, 355359.)

Jouko Huttusen mukaan myös hoivaavalle isyydelle on nyt olemassa yhteiskunnallinen tilaus. Huttusen mukaan tähän ”tilaukseen” vaikuttavat ainakin perinteisen äitiyden rapautuminen, avio- ja avoerojen yleisyys ja naisten yhteiskunnallisen arvostuksen kohoaminen sitä mukaa, kun miehet enenevässä määrin osallistuvat lastenhoitoon. (Huttunen 2001, 191192.) Hoiva-isyyys liittyy keskusteluun *uudesta isyydestä*. Se perustuu ajatukselle, että hoivatyö ei juonna juuriaan biologiasta, eikä siis ole mitään vain naiselle ominaista, vaan että hoivaan on mahdollista harjaantua opettelemalla ja harjoittelemalla, eli lapsen hoitamisen kokemuksen kautta. Uusi isyyys-keskustelu liittyy myös pelkoon siitä, että isät jäävät auttamattomasti ulos lastensa tunne-elämästä, mikäli he eivät osallistu siihen aiempaa monipuolisemmin. Hoivaisyyden laajamittainen toteutuminen edellyttää todennäköisesti kuitenkin tuekseen yhteiskunnallista sekä sukupuolisesti ennakkoluulotonta ja varauksetonta keskustelua vanhemmuudesta. Huttunen näkee hoivaisyyden perustana jaetun vanhemmuuden, eli tilanteen jossa vanhemmuus nähdään vanhempien kesken jaettavissa olevana hoivatyönä (Huttunen 2001, 171174). Hoivaisyydestä voitaisiin oppia paljon myös yksinhuoltaja-isyyttä tai homoparin ja lapsen/lasten muodostamia perheitä tutkimalla. Yksi kipeästi yhteiskunnallisessa keskustelussa tilaa tai ääntä kaipaava isyyden muoto onkin juuri homoseksuaalinen isä, joka normista poikkeamisensa vuoksi jää auttamattomasti esimerkiksi äidin hoivan tai jaetun vanhemmuuden heteronormatiivisten diskurssien ulkopuolelle (vrt. Jämsä 2004).

Juha Jämsä on haastatteleamalla homoseksuaalisesti identifioituneita ja vanhempana toimivia miehiä tutkinut yhteiskunnallisessa keskustelussa usein ulkopuolelle jäävää isyyden ja vanhemmuuden muotoa, homoisää. Tutkimus osoittaa, että puhuessaan sitten isyydestään tai homoudestaan miehet jättivät aina toisen aspektin pois. Isyydestä ja homoudesta puhuttiin toisistaan irrallisina, ikään kuin nämä määritelmät eivät voisi esiintyä samassa lauseessa. Tämä järjestelmällinen toisen aspektin ulossulkeminen tapahtui haastatteluissa aina kuitenkin vain omalla kohdalla. Muista homoisista puhuttaessa määritelmien yhtäaikainen käyttö oli yleisempää. Jämsä päättelee puheessa esiintyvän ulossulkemisen tai vaikenemisen johtuvan siitä, että puhuttaessa isyydestä puhutaan impliittisesti samalla heteroseksuaalisuudesta. Homoudesta puhuttaessa puhutaan samalla myös lapsettomuudesta. Haastateltuja henkilöitä ei puhuttanutkaan niinkään mies, vaan homovanhemmuus, siis keskustelu, jota ei yhteiskunnallisessa kontekstissa löydy. (Jäm-

sä 2004, 224240.) Tällaisen määritelmällisen vaikeuden voi katsoa liittyvän heteronormatiivisessa matriisissa ahtaasti tuottuneeseen perhekuvaan. Jämsä peräänkuuluttaakin jaetusta vanhemmuudesta laajempaa, sukupuoletonta, sekä seksuaalisesta suuntautumisesta tai perhemuodosta piittaamatonta käsitystä vanhemmuudesta (Jämsä 2004, 243).

Oheneva ja vahvistuva isyys

Isyyttä on viime aikoina määritelty myös kahtena toisistaan poikkeavana suuntauksena, *ohenevana* ja *vahvistuvana isyytenä*. Huttunen näkee näiden eri suuntiin liikkuvien kehityskulkujen liittyvän *perinteisen isyyden* romahtamiseen. Se on puolestaan seurausta valinnan vapauden lisääntymisestä ja yhteisön paineiden vähenemisestä (vrt. arvopluralismi luvussa 3.1). Huttunen määrittelee ohenevan ja vahvistuvan isyyden olevan:

”elävässä elämässä havaittavia isänä olemisen uusia tyylejä, toisaalta ne ovat isyyteen liitettyjä uusia ajattelutapoja, isyyden entistä laveampia hahmottamismalleja” (Huttunen 2001, 151).

Vahvistuva isyys, josta Huttunen käyttää myös nimitystä *voimistuva isyys*, tarkoittaa sellaista isyyden muotoa, jossa isyys koetaan laajaalaisena sitoutumisena perheen toimintaan. Vahvistuvan isyyden Huttunen näkee Suomessa saaneen ”alkusysäyksensä” 1970-luvulla, jolloin naisten yhteiskunnallinen asema alkoi selvästi muuttua. Oheneva isyys puolestaan viittaa isyyden kaventumiseen pelkästään sen biologiseen puoleen. Tällöin isä ei muodosta lapseensa syvempää, esimerkiksi psykologista tai sosiaalista suhdetta. (Huttunen 2001, 150151, 162.) Esimerkiksi yksinhuoltajuus voi tuottaa molempia: äidin ollessa yksinhuoltaj- isästä voi tulla lapselle kaukainen hahmo, joka vain tiedetään isäksi, mutta jonka kanssa ei syystä tai toisesta vietetä aikaa. Toisaalta isä voi tässä tilanteessa myös aktivoitua yhteyden pitoon lastensa kanssa. Tämänkaltainen isä kuitenkin todennäköisesti järjestäisi itselleen yhteishuoltajuuden lasten äidin kanssa. Isän yksinhuoltajuus puolestaan todennäköisesti edistää vahvistuvaa isyyttä. On edelleenkin poikkeavaa että lapsen yksinhuoltaja on nimenomaan isä. Tällöin isällä kuvittelisi olevan keskimääräistä suurempi motivaatio lastensa kanssa olemiseen. Isä yksinhuoltajana myös yksinkertaisesti viettää lapsensa kanssa enemmän aikaa.

Myös Vuori kirjoittaa hoivaavasta isästä ja rakentaa tämän mallin viereen kuvan myös *tasa-arvoisesta isästä*. Tasa-arvoinen isä tunnustaa esimerkiksi perhevelvollisuuksien

tasaisen jakaantumisen molempien sukupuolten kesken. Edellisten mallien juuret Vuori näkee feminismissä. Ajankohtaisessa keskustelussa läsnä olevampana hän kuitenkin tulkitsee puheen *valintoja tekevistä isistä ja maskuliinisesta isästä*. Valintoja tekevä isä seuraa toiminnassaan omia halujaan ja toiveitaan jättäen suurimman vastuun perheestä edelleen äidille. (Vuori 2004, 30.) Voidaan tietenkin kysyä, eikö perhe tai lasten hoito voi olla sitä mitä isä haluaa tai toivoo? Eikö valintoja tekevä isä voisi lähtökohtaisesti olla tasa-arvoa kunnioittava ja lastaan vapaaehtoisesti hoivaava ”perhemies”? Maskuliinisen isän tapauksessa Vuori (2004, 30) kuvaa miestä, joka toki kantaa yhteiskunnallisen vastuun toimistaan, mutta toimii hyvin heteronormatiivisten odotusten mukaisesti, sanalla sanoen maskuliinisesti. Tässä tutkimuksessa tulenkin jäljempänä analysoimaan sitä, kuinka voimakkaasti omaa maskuliinisuutta representoidaan isyyspuheessa? Entä löytyykö aineistosta myös sukupuolineutraalia puhetta?

4 AINEISTO JA MENETELMÄT

Marraskuun 2003 alussa internetin laajakaistaliittymä, eli nopea internet-yhteys, oli käytössä jo 475 000 suomalaisessa taloudessa. Samana vuonna kolmen hengen perheistä jo yli 60 prosentilla oli tavallinen internet-yhteys. Miehistä 66 ja naisista 64 prosenttia oli syksyyn 2003 mennessä käyttänyt internetiä. (Nurmela & Sirkiä 2004.) Vuoden 2006 kevääseen mennessä internetiä käytti suomalaisista jo kolme neljästä 15-74-vuotiaasta. Käyttäjäosuus oli lähes sata prosenttia alle 40-vuotiaiden ryhmässä. Heistä noin 71 prosenttia käytti internetiä viikoittain. (Tieto ja viestintätekniikan käyttötutkimus 2006.) Internet on omalta osaltaan huomattavasti helpottanut ihmisten välistä kommunikaatiota. Sähköpostit kulkevat netissä silmänräpäyksessä. Netissä voidaan ostaa ja myydä ja siellä voidaan lukea tarinoita ihmisistä tai kirjoittaa tarinoita omasta elämästä. Internetin erilaisten teemojen ympärillä pyörivät keskustelupalstat vaikuttavat tulleen sinne jäädäkseen. Keskustelupalstat kokoavat yhteen ihmisiä aiheiden perusteella. Netistä on mahdollista löytää keskusteluryhmiä muun muassa lemmikeistä, autoista, opiskelusta, seksistä, matkailusta tai tieteestä kiinnostuneille. Myös erilaisiin ihmisryhmiin identifioituvat yksilöt, kuten äidit, isät tai opiskelijat voivat lukea toistensa ajatuksia ja kommentteja. Esimerkiksi isät voivat löytää toisensa erilaisilla keskustelupalstoilla isyys- tai isät-keskustelunimikkeiden alta. Näitä linkkejä klikkaamalla olen löytänyt tutkielmani aineiston.

4.1 Aineisto

Keräsin aineistoni *Suomi24.fi*:n, *Vauva*-lehden internet-sivujen sekä *Miessakkien* internet-sivujen *isyys-* tai *isien jutut*-nimikkeiden alta löytyviltä keskustelupalstoilta. Nämä palstat ovat täynnä kirjoitusta miehen elämästä: palstoilla puhutaan esimerkiksi lapsista, tyttöystävistä, vaimoista, perheestä, autoista, appivanhemmista, syntymättömistä lapsista, työstä ja harrastuksista. Merkittävää tutkielmani aineiston keruun kannalta oli se, että omaa isyyttä käsittelevää tekstiä oli kaikista puheenvuoroista reilusti alle puolet. Pikaisesti tulkiten isien palstat ovatkin ennen kaikkea palstoja, joilla isät keskustelevat muiden isien kanssa kaikenlaisista mieltään askarruttavista asioista. Henkilökohtainen isyys ei kuitenkaan välttämättä ole se asia, johon kaikki keskustelu keskittyy. Toisaalta, jos palstat jaettaisiin aihepiireittäin, omaa isyyttä käsittelevät tekstit olisivat ehdottomasti suosituimpien joukossa. Hämmennystä aineistoa kerätessäni aiheutti se, että hyvin usein

palstoilla keskustelevat myös naiset. Palstat eivät siis nimestään huolimattaan ”kuulu” ainoastaan isille. Usein naisten aloittamat puheenvuorot saivatkin vastaukseen kysymyksen: ”mitä te naiset tällä palstalla teette..?”. Naisia ei ilmiselvästi kaivattu isien palstoille. Äideille onkin olemassa omat keskustelupalstansa.

Kolme kohdepalstaani erosivat teksteiltään jonkin verran toisistaan. *Suomi24.fi* oli tutkimusmateriaalin kannalta ehdottomasti antoisin lähde, sillä siellä isyys-palstalta keskusteluita löytyi todella paljon. Lisäksi palstalla käsiteltiin omaa isyyttä hyvin monilla eri tavoilla. *Suomi24.fi*:n www-sivuilla käydyissä isyys-keskusteluissa käsiteltiin muihin palstoihin verraten eniten suhdetta lapsen äitiin. Tämän lisäksi palsta oli heterogeeninen. Seuraavaksi eniten tutkimusmateriaalia löytyi *Vauva*-lehden internet-sivujen keskustelupalstoilta. Sen tekstit olivat pääpiirteissään kuitenkin hieman erilaisia kuin kahdella muulla palstalla. *Vauva*-lehden palstalla keskustelivat useammin odottavat isät tai pienten lasten isät. Yleisimmin tällä palstalla keskustelut liittyivät perheautoja, lasten vaunuja ja rattaita tai lapsen vastaanottamiseen valmistautumista koskeviin asioihin. Ominaista oli nimenomaan teknisten asioiden painottaminen, jota toiset isät palstalla kritisoivatkin. Selkeästi kahdesta muusta eroava keskustelupalsta oli *Miessakkien* www-sivuilta löytyvä isyys-palsta, jolla keskustelu liikkui lähinnä isyyden yhteiskunnallisilla ulottuvuuksilla sekä isyyttä koskevassa tutkimuksessa. Tältä palstalta omakohtaista isyyttä käsittelevää aineistoa kertyi kaikista vähiten. Isyyttä käsiteltiin *Miessakkien* sivuilla enemmän rakenteellisesti, tutkimuksellisesti tai poliittisesti, ei siis niinkään omien kokemusten tai tuntemusten kautta.

Internet-aineiston erityisluonne

Se, että aineistoni on lähtöisin näinkin erilaisilta keskustelupalstoilta, on mielestäni tutkimuksen kannalta rikkaus. Tällä tavoin on mahdollista tavoittaa yhteiskunnallisesti mahdollisimman kirjava joukko erilaisia isiä. Mitä heterogeenisempi tutkittavien isien joukko on, sitä monipuolisemmin isyyttä on mahdollista tutkia. On syytä kuitenkin muistaa että keskustelija (kirjoittaja) voi näillä palstoilla olla kuka tahansa, jolloin tutkimustulosten yleistettävyyttä koskemaan kaikkia suomalaisia isiä kohtaan kärsii väistämättä. Esimerkiksi kirjoittajan ikä tai yhteiskuntaluokka ei käy kovinkaan monesta tekistä ilmi. Internetin keskustelupalstat ovat kaikille vapaita alueita ja niillä todennäköi-

sesti liikkuvat ja keskustelevat hyvin monenlaiset ihmiset. Tutkimuksen luotettavuuden kannalta on otettava huomioon, etten voi olla varma, ovatko kaikki keskustelupalstoilta valitsemani tekstipätkät todella isien kirjoittamia, mutta lähtökohtaisesti oletan niiden olevan. Aineistossa esiintyvät kirjoittajat ovat tuskin tienneet kirjoittavansa tekstejä ja isyys representaatioita, joita joku tutkija alkaa analysoida. Oletan palstoille kirjoittaneiden isien kirjoittaneen tekstejä lähinnä toisilleen. Aineistosta löytyy viittauksia esimerkiksi palstoilta saatavilla olevaan ja merkittäväksi koettuun vertaistukeen tai muille isille kohdistettuja avun pyyntöjä. Osassa aineiston teksteistä voidaan havaita selvää purkautumistarvetta, tarvetta saavuttaa mielenrauha refleктоimalla omaa isyyttä kirjallisesti. Huomioimalla kuinka yleistä on internetin käyttö varsinkin alle 40-vuotiaiden suomalaisten arjessa, voidaan tehdä kahdenlaisia päätelmiä. Ensimmäinen näistä on se, että kirjoittaja voi tulla mistä yhteiskuntaluokasta tahansa. Toinen päätelmä on se, että hän todennäköisesti on vielä kotonaan asuvien lasten isä. Aineistooni mahtuvat kuitenkin myös niin yksinhuoltajaisät kuin sellaisetkin isät, jotka eivät tapaa lapsiaan säännöllisesti. Tässä mielessä aineistoni voi olla hyvinkin edustava¹⁶.

Tutkimuksessani ei ole mahdollista viitata muihin tutkimuksiin, joiden aineisto olisi samanlainen. Tällaista tutkimusta ei ole käsittäkseni tehty kovinkaan paljon. Tämä tuottaa ongelmia esimerkiksi sen suhteen, mitä voimme tietää aineiston kasvottomista kirjoittajista. Toinen ongelma on se, että aineiston sisällön todenperäisyydestä ei ole mitään takeita. Lähdän kuitenkin siitä, että isyydelle annetut merkitykset aineistossani ovat isien omaa tulkintaa. Niiden ei tarvitsekaan olla muuta. Koska kirjoittajat eivät ole tienneet joutuvansa tutkimukseni kohteeksi, eli tutkimusaineisto on palstoille tuotettu sen tutkimustarkoituksesta itse tiedostamatta ja sen muotoa siis tutkimustarkoituksiin muokkaamatta (ks. Alasuutari 1994, 8791), voidaan analyysin tuloksia osaltaan käyttää indikaattorina siitä, mitä suomalaisten miesten isyys on tänä päivänä kokemuksena, tunteena tai toimintana. Tutkimuksen validiteettia lisää se, että kirjoitukset isyydestä ovat suurella todennäköisyydellä kummunneet omasta halusta tai tarpeesta kirjoittaa juuri niistä asioista, joista itse kukin siellä kirjoittaa. Niitä ei ole esimerkiksi tuotettu vastaamaan tiettyihin tutkijan esittämiin kysymyksiin, vaan ne on osoitettu lähinnä toisille isille. Kirjoitukset eivät kuitenkaan kuvaa kaikkia suomalaisia isiä. Voidaan esimerkiksi olettaa, että joillain isillä on ”parempaakin tekemistä”, kuin kirjoitella yömyöhällä internetiin isyydestään. Jotkut taas eivät ehkä osaa tai halua käyttää internetiä tai halua muutoin hakeu-

¹⁶Esimerkiksi Paajasen tutkimus, johon omia analyysini tuloksia vertaan, koskee vain parisuhteessa olevia isiä. Oma aineistoni on tässä mielessä hieman rikkaampi.

tua keskustelupalstoille. Lisäksi löytyy kenties myös isiä, jotka eivät halua, osaa tai tunne tarvetta peilata omaa isyyttään. Tutkielmani kannalta on onni, että on myös niitä, jotka aktiivisesti hakeutuvat isien keskustelupalstoille ja kirjoittavat sinne syystä tai toisesta jotain omasta isyydestään. Näiden isien joukko on tutkimuskohteeni ja vielä erityisempi mielenkiinnon kohde aineiston analyysin kannalta on se *mitä* ja *miten* he omasta isyydestään kirjoittavat.

Varsinaisena tutkimuskohteena ovat siis isyyden representaatiot ja kokemukset isyydestä, eivät isät niiden takana. Tutkimustulosten yleistäminen kohdistuu isiä kiinnostaviin ja heitä kirjoittamaan motivoiviin aiheisiin, eikä varsinaisiin isiin. Näiden aiheiden perusteella voidaan kuitenkin sanoa jotain siitä, minkälaiset asiat askarruttavat suomalaista isää tänä päivänä. Nimeämällä aineistosta isyys-diskursseja, on mahdollista tuottaa käsitteellisiä tapoja nimetä ja havaita erilaisia isyyksiä. Tutkimustulosten yleistettävyyttä ja uskottavuutta käsitellen vielä erikseen luvussa 6, jossa vertaan oman analyysini tuloksia kahden muun suomalaisen isyys-tutkimuksen tuloksiin. Toinen tutkimuksista on vuoden 2006 Perhebarometri, jossa on tutkittu 0-3-vuotiaiden esikoislasten isien kokemuksia isyydestä (Paajanen 2006). Toinen tutkimus käsittelee pohjoismaisia isyyspolitiikan diskursseja (Rantalaiho 2003).

Aineiston keruu

Olen kahlannut läpi keskusteluita kolmella eri palstalla ja poiminut tekstien joukosta sellaiset, joissa omaa isyyttä representoidaan toimintana, tunteena tai kokemuksena. En ole ottanut mukaan esimerkiksi sellaisia tekstejä, joissa kommentoidaan toisen kirjoittajan isyyttä tai isyyttä yleensä. Lähtökohtaisesti tutkielmani ovat kelvanneet vain oma-kohtaisiksi olettamani tekstit isyyden henkilökohtaisista merkityksistä. Rajauksen ansiosta aineistooni ei kasaudu niin paljon ”mielipide-kirjoituksia”, jollaisiksi suuri osa näiden palstojen teksteistä voitaisiin luokitella. Näissä kirjoituksissa ongelmana on se, että niillä usein pyritään provosoimaan lukijaa ja kirjoituksen ”todellisuus pohja” hämärtyy. Aineistoni koostuu teksteistä, joissa peilataan omaa isyyttä suhteessa ympäröiviin yhteiskunnallisiin arvoihin tai käytäntöihin, itseen, lapsiin tai lasten äitiin. Aineiston rajauksen avulla on mahdollista tavoittaa pala isien arkea, isyyden kokemusta ruohonjuuritason tasolla. On tietenkin selvää, että tutkimustulokseni kattavat ainoastaan tutkimani palstat

ja niissä tarjotut isyyden representaatiot. On kuitenkin täysin mahdollista olettaa, että palstoilla käsitellyt asiat toimivat indikaattorina sille, mitkä asiat isiä omassa isyydessä erityisesti ”puhuttavat” tällä hetkellä. Miksi näille palstoille muuten hakeuduttaisiin ja miksi niillä omasta isyydestä kirjoitettaisiin? Voidaan ajatella, että palstojen anonyymi-syys houkuttelee tietynlaisia keskusteluaiheita. On esimerkiksi mahdollista, että nämä palstat keräävät erityisesti ongelmapuhetta. Voi kuvitella, että näillä palstoilla käsitel-lään sellaisia asioita, joista ei muiden kanssa voida keskustella. Tulkitsen tämän kuiten-kin vain rikkautena aineistoni kannalta. Tarkoitus on päästä ”syvälle” sinne, missä ja mitä isyys on. Aineistoni on lisäksi sen verran monipuolinen, ettei sitä mitenkään voida määritellä vain ongelmapuheena. Asian voi nähdä myös niin, että anonyymien aineiston kautta on mahdollista päästä hyvin aidon kokemuksen lähteelle. Arjessa omaa isyyttä voidaan esittää ongelmatomampana. Miehet saattavat kokea purkautumisen ”valittami-sena”. On myös mahdollista, ettei asioista uskalleta tai osata kasvokkain puhua.

Keräsin aineiston lukemalla järjestelmällisesti eri keskustelupalstojen keskusteluita läpi. Poimin sieltä kaikki omakohtaiset miesten kirjoittamat, eli kirjoittajaisästä ja/tai kirjoit-tajan isyydestä kertovat tekstit, ts. tekstit joissa representoitiin omaa isyyttä jollain tapaa. Näitä tekstejä koostui isyyspalstojen sisältämien keskusteluiden kokonaismäärään näh-den hyvin vähän. Suuri osa näillä palstoilla käydyistä keskusteluista liittyy johonkin muuhun kuin tutkimaani henkilökohtaiseen isyyteen. Jouduin esimerkiksi kahteen ker-taan miettimään ottaisinko aineistooni mukaan myös tekstit, joissa neuvotaan muita lu-kijoita isyydessä. Tavallaanhan nämäkin voitaisiin lukea henkilökohtaisen isyyden nä-kökulmasta, koska ne ovat vahvoja mielipiteitä siitä kuinka isänä tulee toimia. Päätin kuitenkin ottaa aineistooni mukaan vain ne tekstit, joissa erikseen mainittiin oma toimin-ta tai omat kokemukset. Tutkimuksessani tarkoituksena on päästä mahdollisimman lä-helle aitoa isyyden kokemusta, eli sitä, mitä oman isyyden koetaan olevan. Aineiston keruun yksi ongelma oli se, että usein isyydestä puhutaan hyvin pitkäsanaisesti ja sel-västi kokemuksesta, viittaamatta kuitenkaan nimenomaisesti omaan isyyteen. Näitä pu-heenvuoroja en aineistorajaukseni perusteella ottanut mukaan. Tutkielmani aineisto koostuu lopulta 50 erillisestä tekstipätkästä. Niiden pituus vaihtelee muutamasta lausees-ta yli sivun mittaisiin kertomuksiin, onpa joukossa yksi runokin. Aineisto ei ole erityisen laaja, se käsittää A4 arkkeina yhteensä noin 30 sivua. Käsitän aineistoni eräänlaisena *tapausanalyysinä*, jonka tulokset suhteutan laajemmin myös muuhun tutkimukseen (Alasuutari 1994, 220221). Vertaan tutkimustuloksiani muihin erityisesti luvussa 6. Myös tutkielman teoriaosuus pohjustaa tulosten kiinnittymistä laajempaan kokonaisuu-

teen. Aineistoon tutkielman analyysiosiossa viitattaessa käytän järjestysnumerointia niin, että ensimmäinen tekstiote on I 1, eli Isä nro 1, toinen tekstiote vastaavasti I 2 jne. En ole nähnyt syytä esittää kirjoittajien nimimerkkejä, koska ne eivät esimerkiksi *Suomi24.fi*:n sivuilla muodostu loogisesti¹⁷. Aineiston kerääminen tapahtui kahtena päivänä 19.10. ja 8.11. 2006. Analyysissa esimerkkeinä käytetyt tekstiotteet on sisällytetty tutkimukseen alkuperäisessä kirjoitusasussaan. En ole korjannut niiden sisältämiä toistoja tai kirjoitusvirheitä.

4.2 Internet sosiaalisena ympäristönä: keskustelua isien kesken

Kuten Aki Järvinen ja Ilkka Mäyrä kirjoittavat, teknologian kehityksellä on vääjäämättömästi vaikutuksia ihmisen elämään ja tapoihin toimia yhteiskunnassa. Järvinen ja Mäyrä kuvaavat tätä prosessia *teknologisen determinismin* käsitteen avulla. Teknologisdeterministisen ajattelun mukaan teknologia on yhteiskunnan tärkein muutosvoima, jolloin yhteiskunnasta tulee eräänlainen heijastus teknologiastaan. Internetiä, www-sivujen *digitaalisen kulttuurin* muodostamaa laajaa verkostoa voidaan pitää yhtenä teknologian osaalueena ja kaikessa laajuudessaan se muodostaa ihmisille ympäri maailmaa hyvin monipuolisen kohtaamispaikan. (1999, 1215.) Johan Förnäsin mukaan kasvava yhteiskunnallinen refleksiivisyys on nyt tavoitettavissa myös ihmisten tavoissa suhtautua mediaan. Hän kirjoittaa (1999, 30):

”Refleksiivisyys voimistaa tarvettamme peilata identiteettiämme meitä ympäröivien toisten käsitteissä, reaktioissa ja kuvissa, mihin kuuluu myös erilaisten mediatekstien käyttäminen oman identiteetin heijastuspintoina. Media myös itse kiihdyttää tämänkaltaisen refleksiivisyyden kehitystä. Digitaaliset mediat eivät tee poikkeusta tähän spiraalimaiseen liikkeeseen minän ja median välillä... Merkityksiä ja identiteettejä tuotetaan, kun mediavälitteiset tekstit kohtaavat inhimilliset subjektit erityisissä tilallisissa, historiallisissa, institutionaalisissa, sosiaalisissa ja kulttuurisissa konteksteissa.”

Oletan, että palstojen keskustelut ovat eräänlaisia isyys-identiteettien kohtaamispaikkoja, joissa isyyttä sekä omakohtaisesti tuotetaan (representoidaan) että peilataan muita isyyden representaatioita vasten. Usein näillä keskustelupalstoilla kysytäänkin muilta

¹⁷Kirjoituskenttä on rakennettu sivuilla niin, että ensimmäiseen laatikkoon kirjoitetaan aihe, seuraavaan nimimerkki ja kolmanteen itse teksti. Kuitenkin useissa teksteissä varsinaisen tekstin kirjoittaminen on aloitettu jo ensimmäisen, eli aiheaatikon kohdalla, jolloin lause jatkuu nimimerkin kohdalla ja vasta lopputeksti sijoittuu ”sinne minne pitääkin”. Varsinaisia nimimerkkejä ei siis voi järjestelmällisesti tulkita. Myös *Miessakkien* sivuilta hakemistani aineistoista jäi kirjoittajan nimimerkki välillä epäselväksi.

isiltä mielipidettä johonkin asiaan. Neuvoja tarjotaan tai pyydetään niitä erilaisiin kodin, perheen tai lastenhoidon ongelmiin liittyen. Förnäs kirjoittaa, ettei mediavälitteinen viestintä ole pelkästään ”*monimutkaista tekniikkaa*”, vaan myös sosiaalista vuorovaikutusta, jossa ”*ihmiset kerääntyvät merkityksiä synnyttävien tekstien äärelle kehittääkseen tulkintoja, kokemuksia ja keskinäisiä suhteitaan*” (1999, 34).

Homososiaalinen osallistumiskehikko

Internetin isyyspalstat voidaan käsittää eräänlaisina *osallistumiskehikkoina* (*participation framework*). Osallistumiskehikon käsitettä käytetään keskusteluanalyysissa¹⁸ kuvaamaan vuorovaikutustilannetta, joka koostuu kahdesta tai useammasta osallistujasta ja joka on koko ajan liikkeessä. Analyysin keskipisteenä ei tällöin ole yksittäinen keskustelija, vaan keskustelu kokonaisuudessaan, kaikkien läsnäolijoiden joukko (Seppänen 1997, 156159.). Tutkimuksessani etsin sitä, minkälaisia muotoja eli diskursseja isyyskeskustelu isien keskeisessä vuorovaikutuksessa saa, minkälaisia merkityksiä isyydelle annetaan ja millä tavalla isyydestä puhutaan. Tutkimuksessani kiinnostuksen kohteena eivät siis ole mitkä isyydet tahansa, vaan nimenomaan muille isille representoidut isyydet eli toisten isien kanssa jaetut kokemukset ja ajatukset omasta isyydestä. Tutkielmani aineiston osallistumiskehikkoa voidaan tarkastella myös homososiaalisuus-käsitteen kautta, homososiaalisena kehikkona. Arto Jokisen mukaan miehet esittävät miehiä pääasiassa toisille miehille ja heidän olemuksensa voidaan sanoa ikään kuin maskulinisoidun erityisesti toisten miesten seurassa. Tästä seuraa, että homososiaalisuuden määrittämä maskuliinisuus ilmenee eräänlaisena mieheyden juhlintana, veljellisenä yhteenkuuluvuutena sekä toveruutena. (Jokinen 2003, 1516.) Tässä mielessä olisi täysin mahdollista, että keskustelut isyydestä nimenomaan isien kesken saavat erilaisia sävyjä, kuin jos keskustelun osan ottajiin kuuluisi myös äitejä. Homososiaalisesti kehikosta johtuu myös se, etteivät palstoille tunkeilleet äidit saaneet niillä kovinkaan suurta suosiota.

On myös syytä pohtia sitä, kuinka voimakkaasti esittäminen maskulinisoiutuu, kun vuorovaikutus ei ole kasvokkaista. Aineistoa on syytä tarkastella myös tässä valossa. Homososiaalisen osallistumiskehikon merkitystä on hyödyllistä pohtia analyysia tehtäessä,

¹⁸Keskusteluanalyysin menetelmää voidaan mielestäni soveltaa myös internetkeskusteluihin, vaikka kyseessä ei olekaan kasvokkainen keskustelu. Samalla tavalla internetissä esitettävillä keskusteluilla on ainakin tässä tapauksessa kuitenkin tietty kohdeyleisö, jolle puheenvuoroja esitetään ja jolta vastaavasti puheenvuoroja odotetaan. Palstat on kuitenkin lähtökohtaisesti tarkoitettu juuri ieseille: ”*Keskustele isyydestä ja isän roolista perheessä.*”, kehottaa esimerkiksi Suomi24.fi:n isien jututalsta.

varsinkin kun yhtenä tutkimuskysymyksenä on se, kuinka maskuliinisia palstoilla tuotettu isyyden representaatiot ovat. Vaikka tutkinkin perheiden isyyttä, eli isyyttä yksilökohtaisena kokemuksena niin sanotulla ruohonjuuritasolla, tarkoitukseni ei ole kuitenkaan eritellä yksittäisiä kokemuksia kaikkineen, pyrin ennemminkin paikantamaan yleisimpiä keskusteluissa tuotettuja merkityksiä ja kokemuksia. Keskusteluanalyysin yhtenä ajatuksena onkin se, että keskustelukontekstin ovat luoneet keskustelijat yhdessä. Puhe on siten aina suunnattu tietylle kuulijalle/kuulijoille (Seppänen 1997, 160161), tämän tutkimuksen aineistossa siis muille isille.

Tutkin ensisijaisesti sitä, kuinka isyys teksteissä luodaan. Siten en voi periaatteessa sanoa mitään siitä, mitä isyys *on*. Representaatiot ovat aina ensisijaisesti esityksiä itsestä ja omasta identiteetistä, niitä tutkimalla ei voida päästä esitysten "taakse". Vuorovaikutuksessa tuotettujen merkitysten tutkimisessa pyrin ensisijaisesti aineistolähtöisyyteen (ks. Jokinen, Suoninen & Wahlström 2000, 18). Tarkoitukseni on kuvata mahdollisimman kattavasti ja monimuotoisesti sitä, *mistä* ja *miten* aineistossani puhutaan. Olennaiseksi tutkimuskysymykseksi muodostuu se, kuinka isät puhuvat toisille isille ja mitä he puhuvat. Kuinka omaa isyyttä representoidaan ja minkälaisia merkityksiä isyys saa omaa isyyttä koskevissa puheenvuoroissa?

4.3 Todellisuus puheena sekä merkityksen antona: diskursiivisuus ja toiminnan kontekstuaalisuus

Kuvaan suomalaisten miesten omakohtaisia isyys-käsityksiä sosiaalisen konstruktio-
nismien viitekehyksen avulla. Sosiaalinen konstruktio-
nismi on sosiaalisen todellisuuden hahmottamisen tapa, jossa tarkastellaan todellisuutta ajassa ja paikassa muotoutuvana ilmiönä. Tällöin hylätään ajatus todellisuuden ”ydinolemuksesta”, jostain mikä on aina ja universaalisti totta. En siis esimerkiksi oletta, että on olemassa jokin *todellinen tapa olla* mies tai isä. Päinvastoin sosiaalisessa konstruktio-
nismissa hyväksytään ja otetaan erityisesti huomioon todellisuuden muuttuva luonne yhteiskunnallisten rakenteiden sitä muovatessa. Yhteiskunnan olemusta heijastavat esimerkiksi siinä vallitsevat, mutta ajassa ja paikassa muuttuvat diskurssit.

Diskurssit tarkoittavat sosiaalisissa käytännöissä muodostuneita, säännönmukaisia ja vakiintuneita merkitysten järjestelmiä. Niiden nähdään rakentuvan ja muotoutuvan ajal-

lisesti ja paikallisesti siten, että vaikka ne viitoittavatkin sosiaalista käytäntöä, ne voivat myös muotoutua siinä samalla uudelleen. Diskurssit ovat ilmiöitä, jotka kiinnittyvät aina johonkin kontekstiin. (Ronkainen 1999, 3233.) Analysoin tutkielmani keskusteluaineistoa diskurssianalyysin avulla. Diskurssianalyysin lähtökohtana on oletus *kielen käytön sosiaalista todellisuutta rakentavasta luonteesta*. Kieltä ei kuitenkaan oleteta todellisuuden kuvaksi. Kyseessä on ikäänkuin rakennusprosessi, jossa asioita ja ilmiöitä nimetään tietyin puhetavoin, jotka sisältävät erilaisia arvotuksia. (Jokinen & al. 1993, 1721; Lehtonen 1998, 31.) Esimerkiksi jonkun yksittäisen keskustelijan puhe isyydestä ei kerro mitään ”todellista” suomalaisen miehen isyydestä, vaan se rakentaa yhden kuvan siitä, representoi sitä. Aineistoa sisällöllisesti vertailemalla on mahdollista löytää eri isien teksteistä yhtymä- ja eroavuuksia ja tätä kautta löytää heidän jakamiaan merkityksiä, eli tunnistaa ja nimetä diskursseja.

Merkitykset kietoutuvat aina niihin sosiaalisiin suhteisiin, joissa ne tuotetaan. Kummastakaan ei voida puhua huomioimatta toista. (Lehtonen 1998, 23.) Tekstiä analysoidessa nojaan *selonteon* käsitteeseen (Ronkainen 1999). Sillä viitataan tutkittavien ajallisuuteen ja paikallisuuteen, erotettuna esimerkiksi tutkijasta.

”Selonteoissa on keskeistä, että ne muodostetaan ja annetaan aina jostain todellisuudesta käsin. Selonteoissa todellisuuteen asettuneet toimijat asettavat sen ilmiön, josta he puhuvat. Ja juuri siksi, että vastaajat ovat asettuneet maailmaan, sisältävät selonteot myös elementtejä siitä maailmasta, josta ne kertovat.” (Ronkainen 1999, 111113.)

Pyrin tutkimaan erilaisia selontekoja isyydestä sekä tulkitsemaan erilaisia isyyden saamia merkityksiä tekstin kirjoittajien elämässä. Yhtyvätkö kirjoitukset jollain tapaa toisiinsa? Ovatko niiden sisällöt paljon toisistaan poikkeavia? Minkälaisia isyyteen liittyviä diskursseja aineistosta on mahdollista löytää?

Diskurssianalyysi sisältää oletuksen merkityksellisen toiminnan kontekstisidonnaisuudesta ja siitä, että yhtäaikaan on olemassa useita rinnakkaisia ja keskenään kilpailevia merkityssystemejä (Jokinen & al. 1993, 17). 2000-luvun Suomessa on esimerkiksi monenlaisia tapoja representoida mies-sukupuolta. Vaikka mies-sukupuolen ja isyyden esittämisen tavat ovat sosiaalisissa käytännöissämme moninaistuneet, sukupuolen representaatio ei ole kuitenkaan täysin irrallaan biologisesti määritellystä ruumiista. Toisin sanoen se sukupuoli, johon biologinen kehomme viittaa, näyttäytyy useimmiten

myös sosiaalisesti tavoiteltavana sukupuolisen olemisen tapana. On esimerkiksi olemassa tiettyjä *valmiiksi hyväksytyjä* tapoja olla mies, ”tehdä” omaa mies-sukupuoltaan. *Subjektiposition* käsite viittaa tutkimuksessani itsensä rakentamisen rajallisuuteen¹⁹ (Jokinen & al. 1993, 39). Rajoittavana, ja tietysti myös mahdollistavana tekijänä tietyille subjektipositiolle toimii ympäröivä kulttuuri sekä siinä vallitsevat arvot ja normit.

Erityisen kiinnostavaa tutkimusaineistoni kannalta on se, kuinka miesten perinteisten roolien ja sekä perheen sisäisten käytäntöjen muuttuessa miehet määrittelevät paikkansa suomalaisessa isäkulttuurissa. Millaisia sukupuolisia rajoja tai rajan rikkomisia heidän selonteissaan esiintyy? Isän subjektipositio voi olla myös hankala, riippuen esimerkiksi siitä, kuinka perheen äiti suhtautuu isän osallistuvaan toimintaan. Useaan otteeseen olen kuullut tai joutunut näkemään, kuinka äiti hermostuu isän ”hitaaseen ja hapuilevaan” osallistumiseen ja tekee sitten turhautuessaan työn loppuun tämän puolesta. Vaihtoehtoisesti äiti saattaa lastenhoidollisesti ”tietää” parhaiten, kuinka mikäkin asia tulee tehdä. Tällöin isän oma-aloitteisuus tai vastuullisuus väistämättä rajoittuu itsenäisten onnistumiskokemusten puutteessa. Perinteisestihän koti ja lasten hoito ovat kuuluneet naisten vastuu-alueeseen. Tästä syystä perheen äidin voi olla vaikea suhtautua innokkaasti osallistuvaan isään. Tai sitten ei. Tilanteen voi olettaa kuitenkin vaihtelevan perheittäin.

¹⁹ Subjekti-termi viittaaakin yhtäaikaan sekä toimijuuteen että alamaisuuteen (Lehtonen 1998, 200).

5 ISYYSPUHEEN DISKURSSIT

Isyys-tekstien tulkinta ei ollut aivan niin yksioikoista, kuin mitä aineiston ensi silmäilyn perusteella kuvittelin. Jaoin aineiston tekstit aluksi seuraavaan kolmeen luokkaan kirjoituksen varsinaisen aiheen mukaan: *toiminnalliseen isyyteen, kokemukselliseen isyyteen* sekä *jaettuun vanhemmuuteen*. Näitä luokkia lähemmin tarkastellessani huomasin, ettei niiden sisältämiä isyydelle annettuja merkityksiä tai isyyden representaatioita voinut mitenkään syvällisemmin määritellä niiden otsikoiden alla. Esimerkiksi *jaettu vanhemmuus* sisälsi monenlaisia puheenvuoroja: se saattoi toteutua mutkattomana yhdessä tekemisenä tai toisessa ääri-laidassaan pakon edessä suoritettuina toimintoina. Myös *isyys toimintana* oli sisällöllisesti hyvin monimuotoista: tässä luokassa saatettiin puhua esimerkiksi siitä, kuinka isä yritti toivottomasti tavata lapsiaan, äidin tehdessä kaikkensa isän pyrkimysten vesittämiseen. Toisaalta samassa luokassa toiset isät hyvin positiivisessa hengessä luettelivat poikiensa kanssa harrastamia asioita. *Isyys kokemuksena*-puheen luokassa isyys sai niin monenlaisia merkityksiä ja representaatioita, että niitä on mahdoton yrittää yksiselitteisesti demonstroida. Esimerkiksi yhden tekstin sisällä isyydelle annetut merkitykset saattoivat vaihdella niin paljon, ettei yhtä tekstipätkääkään voi laittaa jonkin tietynlaisen kokemuksen nimen alle. Yhteenvetona tästä luokasta voisi kenties sanoa, että siinä tekstit olivat usein hyvin tunnepitoisia ja käsitelivät lähinnä isän rooli ja merkitystä (äidin rinnalla) tai isän juridisia oikeuksia.

Jaottelu ei siis toiminut aineiston sisällöllisen tulkinnan ja erilaisiin diskursseihin jakamisen kannalta kovinkaan hyvin. Toisaalta se auttoi herkistymään aineistolle toisella tavalla ja löytämään erilaisia diskursseja. Esimerkiksi Eero Suoninen korostaa diskurssi-analyysistä kirjoittaessaan, ettei tekstistä löydettävien merkityssysteemien identifioiminen tarkoita erillisten aiheiden erottamista toisistaan. Tällaisen jaottelunhan tein aineistolleni aivan ensimmäisenä jakaessani sen tekstien aiheen perusteella kolmeen luokkaan. Suonisen mukaan kuitenkin ”*kiinnostavimmat merkityssysteemit ovat sellaisia kielenkäytön alueita, joilla voidaan tehdä ymmärrettäväksi erilaisia aiheita tai teemoja*”. (Suoninen 1993, 50.) Juuri tällaisia olen ensimmäisen luokitteluni jälkeen pyrkinyt aineistostani löytämään. Tätä aiheesta teemaan siirtymistä voidaan valaista seuraavalla tavalla: aineistosta löytämiäni diskurssien sisällä ei välttämättä puhuta lainkaan samoista asioista, eli aiheista. Diskurssi määrittyykin tulkinnassani tekstien sisältämien teemojen perusteella ja nämä teemat rakentuvat puolestaan kirjoittajien tavasta esittää isyyttä. Esimerkiksi samasta asiasta voidaan puhua monessa hyvin erilaisessa hengessä: ajatel-

laan vaikka tekstiä, jossa vanhemmuuden jakaminen representoituu piinamaisena rutiinina, jossa isä kokee itsensä väsyneeksi ja ahdistuneeksi. Ja sitten tekstiä, jossa vanhemmuuden jakaminen representoituu iloisena asiana, jossa isä on ylpeä saadessaan kantaa kortensa perheen kekkoon. Molemmissa teksteissä puhutaan samasta asiasta, mutta hyvin eri tavalla. Teksteissä esitetyt isyyden merkityksen jakautuvat lopulta analyysissäni diskursseiksi huolellisen sisällön tulkinnan tuloksena.

Aineiston yksityiskohtien erittelyn ja toistuvan uudelleen lukemisen kautta päädyin jakamaan isyyden representaatiot erilaisten sisältöjensä perusteella viiteen diskurssiin. Ne kuvaavat mielestäni parhaiten erilaisia ”tunnelmia”, joita aineistossa on mahdollista tavoittaa. Tunnelma on hyvä sana kuvaamaan diskursseista välittyviä sisällöllisiä sävyjä, jotka rakentuvat isyydelle annettujen erilaisten merkitysten kautta. Tunnelma sanana kuvaa hyvin myös teksteistä välittyvää isyyden kokemusta ja sitä minkälaisena isän rooli heille näyttäytyy. Tavoittamistani tunnelmallisista diskursseista ensimmäinen ja kenties eniten aineistoa halkova on *jaetun vanhemmuuden* diskurssi. Tämä diskurssi on mahdollista tavoittaa jostain taustalta myös muista puheentavoista, esimerkiksi tietynlaisena isyydestä tuotetun representaation kirjoittajana. Muita aineistosta löytämiäni puheentapoja ovat diskurssit *välineellisestä ja tekemisellä tehdystä* isyydestä, *neuvottomasta ja ahdistavasta* isyydestä, *maskuliinisesta* isyydestä sekä *elämyksellisestä* isyydestä. Aineistossa diskurssit menevät jonkin verran myös lomittain, mutta edellä esittelemäni jaottelu viiteen erilaiseen diskurssiin toimii hyvin aineiston sisällöllisessä ja laadullisessa kuvaamisessa. Analysoin seuraavaksi jokaista diskurssia tarkemmin.

5.1 Jaettu vanhemmuus – yhteisestä odotuksesta rutinoituneeseen arkeen

”Ei sitä perheen kanssa pääse vaan yhtä helpolla kuin sinkkuna.”

Jaetun vanhemmuuden luokkaan sijoitin aineistolleni tekemässä ensimmäisessä jaossa myös tekstejä, joissa puhuttiin isästä, äidistä ja lapsista ja/tai perhetilanteesta eräänlaisena jaettuna tai symbioottisena kokemuksena. Näissä teksteissä jaettu vanhemmuus representoitui kuitenkin lähinnä ärsyyntymisenä toista ihmistä kohtaan, tai toisen ihmisen (lapsen äidin) toiminnan herättäminä ”toiminnallisina vastalauseina”. Yksi esimerkki tästä on teksti, jossa isä aina lastensa äitiin hermostuessaan pakkaa tavarat ja lapset autoon ja ajelee sitten lasten kanssa mökille, jotta he saavat kaikki olla rauhassa äidiltä. Vanhemmuus esitetään jaettuna, mutta jakaminen on tässä ikään kuin ehdollista, aina

vain tietyissä tilanteissa aktivoituvaa. Tämän kaltaiset tekstit olen jättänyt *jaetun vanhemmuuden diskurssia* kuvatessani pois. Jaetun vanhemmuuden diskurssille ominaista on se, että se tapahtuu arjessa jokapäiväisinä tekoina tai eräänlaisena arkirutiinina ja perustuu halulle jakaa perheen huoltoon liittyvät toimet.

Asiantuntijoiden teksteissä (ks. esim. Vuori 2001) usein tavoitettava *jaetun vanhemmuuden diskurssi* toistuu myös isien teksteissä. Se saa teksteissä hyvin erilaisia merkityksiä, mutta on toisaalta samalla aineiston sisältöä selkeästi jäsentävä puheentapa. Sitä voi jättää huomioimatta yhtenä isyys-kokemuksen kautta tuotettuja merkityksiä jäsentävästä puheentavasta. Karkeasti ottaen voidaan sanoa, että tämän puheen sisällöllinen tyyli ja muodot muuttuvat eniten aikajanalla vauva – isompi lapsi, eli lasten kasvaessa. Isyyden representaatiot ovat sävyllään positiivisempia lasta odotettaessa ja ne muuttuvat usein ajan myötä ja lasten kasvaessa (ja isien väsyessä?) negatiivisempaan sävyyn. Seuraavat kaksi otetta teksteistä ilmentävät erinomaisesti eri sävyjen sisällöllisiä eroavuuksia.

”Meillä vauvat taitaa kohta jo päästä sairaalasta kotiin!!! Ollaan oltu vauvoja hoitamassa koko ajan ja tänään sainkin jo kunnan oksennukset paidalle :) No mut se oli ihan hauskaa vaan! Ne hoitohommat muuten oppii yllättävän nopeesti, ei tarvii montaa kertaa tehdä kun on jo veteraani.” (I 1)

Yllä olevassa tekstissä kirjoitetaan me-muodossa, asiat siis tehdään yhdessä ja tapahtumia odotetaan yhdessä lapsen äidin kanssa. Siinä myös osallistutaan innostunein ja aktiivisin ottein lasten hoitoon ja lasten hoidon taakka jaetaan äidin kanssa yhdessä. Edes oksennuksien päälle saaminen ei tunnu tästä isästä miltään, päinvastoin, se on *”ihan hauskaa vaan”*. Seuraavassa otteessa sävy onkin jo hieman toisenlainen.

”Meillä on 2 lasta, 1,5v ja 4kk. yritän hoitaa lapsia mahdollisimman paljon. omaa aikaa on 2 x viikossa n 46 tuntia kerrallaan. loput aika perheen kanssa. hoidan lapsia kotona, en käy tällä hetkellä töissä kun lapset on noin pieniä. Äitillä menoja saman verran, mutta lasten hoitaminen äitin pois ollessa on ruvennut tuntumaan ylivoimaisen raskaalta vaimon ollessa poissa.” (I 2)

Jaettu vanhemmuus tuntuu jo imevän isästä kaikki mehut. Vaikka isä yrittääkin mahdollisimman paljon, niin varsinkin lasten äidin poissa ollessa tilanne tuntuu isästä toivottomalta. Isä tarvitseekin äitiä jakamaan vanhemmuuden taakan. Tässä tekstissä, kuten edeltävässäkkin, jaettu vanhemmuus on ikään kuin itsestään selvä asia. Tämä isä on teh-

nyt myös ratkaisun jäädä pois töistä lapsia hoitaakseen ja puolittaakseen vanhemmuuden hoitotaakan lasten äidin kanssa. Vanhemmuuden koitokset jaksetaan ja jaetaan tasapuolisesti yhdessä. Sävyero edeltävään tekstiin on jo kuitenkin selvä. Tämä ei ole mikään ihme, sillä pidempiaikainen jaksaminen (perheessä vanhempi lapsi jo/vasta 1,5vuotias) vaatii varmasti veronsa kummaltakin vanhemmalta. Kaikissa jaettua vanhemmuutta käsittelevissä teksteissä ei vanhemmuuden jakaminen ole kuitenkaan yhtä selvä asia. Keskustelua tai tyytymättömyyttä vaikuttivat aiheuttavan kumppanien asettamat, kohtuuttomilta tuntuvat vaatimukset:

”Vaimo valitta yhtenä, että en vietä tarpeeksi aikaa hänen ja vauvan kanssa. Minusta tuntuu, että semmoista määrää ei olekaan mikä riittäisi. Päivät menee tietysti töissä ja kotiin tulon jälkeen 24 kertaa viikossa jään ”lomittamaan” vaimoa pariiksi tunniksi, että pääsee käymään vähän omilla asioillaan. Muutoin kotiin tulon jälkeen laitan ruokaa ja vähän siivoan, sillä vaimo ei päivän aikana usein ehdi muuta tekemään kuin hoitamaan pienokaista.” (I 3)

Tässä tilanteessa isä kokee itsensä riittämättömänä, mutta ei kuitenkaan kyseenalaista jaettua vanhemmuutta. Hän ymmärtää, että vaimon kaikki aika menee lapsen kanssa. Isä on kuitenkin selvästi hyvin väsynyt ja ilmeisen toivoton oman riittämättömyytensä suhteen. Toisaalta tämä isä ilmeisesti kokee lasten hoidon olevan enemmän vaimon asia. Hän käyttää verbiä ”lomittaa” tilanteesta, jossa hän yksin hoitaa lasta. Seuraavassa tekstissä toinen isä puolestaan kritisoi oman osuutensa kasvamista ajan mittaan. Lisäksi hän on ilmeisen huolissaan omasta asemastaan perheessä:

”no niin kaikki alkoi noin 1v sitten kun lapsemme syntyi kaikki oli aluksi ihan hyvin ja tuntui että minuakin rakastetaan mutta kun oli kulunut tovi syntymästä kaikki alkoi muuttua, vaimoni alkoi kiristää tahtia ja kuinkas ollakkaan sain itselleni viikonloppu heräämiset ja hetkeä myöhemmin myös kaikki viikkolla tapahtuvat yö heräämiset ja mainittakoon pieni seikka että työ aikani on toki 716 ja joskus satun myöskin olemaan erittäin väsynyt työpäivän jälkeen, mutta kun palaan töistä kotiin saankin aloittaa ruuuanlaiton, siivoamisen, kaupassakäynnin, lapsen hoidon, ym koti puuhastelut...” (I 4)

Jäljempänä isä surulliseen sävyyn kysyykin: ”mihin katosi se ihana ja rakastava nainen joka kyseli aina hyvinvointini ja jopa oli iloinen siitä että autoin häntä aina kotitöissä...”(I 4). Tälle isälle, kuten varmaan monelle muullekin, olisi siis tärkeää tuntea olevansa merkityksellinen tekijä perheessä. Hän haluaa, että hänen toimintaansa arvostettaisiin ja että hän saisi positiivista palautetta osallistumisestaan lasten hoitoon ja kotitöi-

hin. Samankaltaisia kokemuksia oli muillakin isillä:

*”...jottei ajatuksistani jäisi väärä kuva, niin en ole kaatamassa kaikkia koti-
töitä ja valvomisia naiselle, enkä edes välttämättä tahdo sitä että työmäärä-
ni vähenee.. haluan vain että sitä työtäni arvostetaan...” (I 5)*

Jaetun vanhemmuuden diskurssissa kohtaavat isien ristiriitaiset tuntemukset omasta jakamisestaan ja toisaalta motivoituneesta perheelämään osallistumisesta, oman toiminnan merkityksellisyyden tunnustamisen kaipuusta ja toisaalta lapsen äidin taakan helpottamiseen pyrkimisestä. Tässä diskurssissa representoidut isyydet voisi osittain sijoittaa *vahvistuvan isyyden* kehityssuuntaan (Huttunen 2001, 153). Toisaalta edellisissä teksteissä on havaittavissa vivahteita myös perinteisemmän isyyden, kuten elättäjyysajatuk- sen tai ensisijaisesti ”välineellisemmän osallistumisen” eli ruuan laitton tai siivoamisen korostumista. Toisin sanoen isä tunnustaa äidin taakan lapsen hoidossa, mutta tyytyy auttamaan tätä lähinnä järjestämällä asioita äidin ja lapsen *ympäristössä*. Aineistossa esitettiin kuitenkin myös lasten hoidollisesti aktiivista isyyttä jaetun vanhemmuuden saralla:

*”Vaikka olisi univelkaa, vaimo ja lapsi huutaa ja vielä hammaskin on kipeä,
niin yleensä isä on perheessä se, joka eisaataipua. Pilttiä yöllä kanniskelles-
sa kannattaa kuvitella olevansa järkkymätön luoto myrskyssä tai Pantheonin
peruspilari.” (I 6)*

Tässä tekstissä kohtaavatkin mielenkiintoisesti sekä perinteisen isyyden (järkkymättö- myys; auktoriteetti; ailahtelemattomuus), että uuden isyyden (pilttiään öisin kanniskele- va isä) representaatiot.

Kuinka *jaetun vanhemmuuden* diskurssissa isyys siis koetaan ja esitetään? Monellakin tapaa ja yksilökohtaisesti vaihdellen. Jaettu vanhemmuus on henkilökohtaisella tasollaan hyvin tulkinnallista. Se, miten vanhemmuus lopulta jaetaan vaihtelee perheittäin. Tämän diskurssin teksteille on ominaista kuitenkin se, että niissä puhutaan lähes aina myös äi- distä ja jaetusta vanhemmuudesta hyvin pitkälti isän ja äidin välisenä suhteena. Aineis- ton perusteella jaettu vanhemmuus on aluksi isyyden opettelemista. Lasten kasvaessa isänä oleminen vaikuttaa rutinoituvan suhteessa äitiin. Isyyttä jaettuna vanhemmuutena representoivat miehet vaikuttavat miehiltä, jotka kannattavat miehen ja naisen tasa- arvoa. Edellä esittelemäni Jaana Vuoren (2004) tulkinta jaetusta vanhemmuudesta viit- taa samaan. Toisaalta osa isistä kuitenkin kyseenalaistaa perheen eteen näkemänsä vai-

van määrän. Ongelmallisimmaksi tämän diskurssin sisällä näyttävät muodostuvan sekä kiire että yleisesti koettu arvostuksen puute omaa isänä toimimista kohtaan.

5.2 Neuvoton ja ahdistava isyys

"...mistä ihmeestä se isä voi apua saada?"

Yksi aineistossa esiintyvä juonne on kuvaus isästä, joka on tilanteessaan neuvoton ja/tai ahdistunut. *Neuvottoman ja ahdistuneen isyyden* diskurssissa isyys koetaan joko itseä tai muita uhkaavana tai jollakin tapaa ulkopuolelta rajoitettuna. Tässä diskurssissa isyyden kuvaukset liittyvät tilanteisiin, joissa isä pohtii omaa rooliaan tai sen merkitystä perheessä, isän oikeuksia, omaa voimattomuuttaan tai pelkoa, jonka oma väkivaltaisia piirteitä saava toiminta lasten kanssa aiheuttaa. Yhteistä kaikille tämän diskurssin teksteille on se, että niissä isyys tai isän rooli koetaan hyvin hauraana, ja että isyyden saamat toiminnalliset ulottuvuudet on tavalla tai toisella kyseenalaistettu. Isyys voidaan esimerkiksi esittää ei-toimintana, tilanteena, jossa isällä ei ole mahdollisuutta toimia isänä. Isyys saattaa myös representoitua pelkona omasta väkivaltaisesta toiminnasta.

"Ja eikai siinä hermojen menettämisessä muuta, mutta joskus sitä tulee miettittyä lasten turvallisuutta. Tulee meinaan välillä raahattua lapsi melko "riivakasti" kädestä nurkkaan.. tai paiskattua sänkyyn nukkumaan. Lyönyt en Vielä ole, mutta luunappeja päähän on tullut jaeltua. Juu tiedän tiedän kielletyä on. Mutta kun hermostuu niin hermostuu. Järki ei toimi samaan tapaan. Ennen lapsien tuloa pidin itseäni melko rauhallisena ja vaikeasti suuttuvan, ne ajat ovat mennyttä. Olen harkinnut jonkun ammatti ihmisen avun kysymistä, mutta suomalainen mies ei hevillä menen lääkäriin. Tänne on hyvä nimettömänä kirjoittaa." (I 7)

"Mullakin tuntui jossain vaiheessa pinna niin kireeltä, että aloin jo inhoamaan itseäni. Siinä vaiheessa huomasin, että nyt ollaan liian syvällä, kun lapsi alkoi jossain vaiheessa riitaa nostelemaan käsiään pään suojaksi, kun pelkäsi tukkapöllyä. Asiaan auttoi ihan perinteinen 110 lasku, siinä ehtii miettimään mitä on tekemässä ja miksi." (I 8)

Näissä teksteissä oma toiminta representoituu kyseenalaisena ja uhkaavana. Potentiaalinen väkivaltaisuus lapsia kohtaan koetaan hyvin ahdistavana asiana, joskin sitä saatetaan myös puolustella tyyliin: *"Mutta kun hermostuu niin hermostuu. Järki ei toimi samaan tapaan."* (I 7). Oman väkivallan uhan alla ammattiavun tarve tiedostetaan, mutta tilanteeseen vaikuttaa olevan vaikea hakea apua. Otteessa I 8 aiemmin uhkaavana koettu

isyys esitetään neuvokkaampana ja rauhallisempaan omien tilanteen ratkaisumenetelmien kehityttyä. Voisi kuvitella, ettei tähänkään tilanteeseen ole haettu apua ulkopuolelta, koska ratkaisuna toimii *"ihan perinteinen 110 lasku"* (I 8). Näistä kahdesta ensimmäisessä tekstissä avun hakemattomuus perustellaan "suomalaisella mieheydellä". Representaation voi tulkita kumpuavan maskuliinisesta "tosimies ei itke"-ajattelutavasta, jossa ulkopuoliseen apuun turvautuminen ja oman voimattomuuden tunnustaminen tulkitaan ennen kaikkea heikkoutena. Tätä tulkintaa tukee se, että samassa tekstissä apua tavallaan kuitenkin myös haetaan, tässä tapauksessa muilta isiltä ja miehiltä.

Tutkimillani palstoilla ollaan siten valmiita keskustelemaan muiden isien kanssa myös vaikeista ja usein kenties vaiettuistakin asioista, kuten omasta väkivaltaisuudesta tai sen potentiaalinen herättämästä pelosta. Lisäksi muiden isien kokemuksista vastaavissa tilanteissa ollaan oman käytöksen parantamisen kannalta hyvin kiinnostuneita. Jotkut isät mainitsevatkin palstan keskusteluista ja siellä tarjolla olevasta vertaistuesta olleen paljon apua.

"Tämä ilta meni jo paremin. Osittain johtui varmaan siitä, että yleensä kirjoitti tänne. Ja opastukset tietysti. Tuntuu enemmän isältä, kun olen kiinnostunut asiasta ja se tuntuu auttavan. Ja myös kun muutkin isät tuntuvat raivostuvan.. niin kai se sitten on jotakin ??? en tiedä, helpompaa ..." (I 9)

Vaikka osa oman tilanteensa uhkaavaksi tai ahdistavaksi kokevista isistä ei koe kaipaavansa varsinaista ammatillista ulkopuolista neuvontaa, löytyy teksteistä myös toisenlaisia isä, jotka kuumeisesti pohtivat mistä ammatillista apua olisi mahdollista saada.

"Suhteeni äitiin loppui jo raskausaikana, täysin äidin päätöksestä, hänelle en ollut rakkaussuhde. Vaikeasta tilanteesta huolimatta olen aina ollut valmis kantamaan vastuuni lapsestani ja hän on minulle luonnollisesti rakkain asia tässä maailmassa. Tapaamiset olen aina hoitanut täsmällisesti, eikä niihin ole koskaan liittynyt minkäänlaisia ongelmia ja poikani on jo useiden kuukausien ajan viettänyt luonani öitäkin. Nyt kuitenkin, syystä tai toisesta, äiti päätti lopettaa meidän tapaamisemme. Meillä on olemassa sosiaaliviranomaisten vahvistama tapaamissopimuskin, joten olen aivan ymmällänini...Jos joku tietää jotain isän oikeuksista ja "toimintamalleista" tällaisissa tilanteissa, ottaisin mielelläni neuvoja vastaan. Tuntuu pelottavalta, että äidit voivat tällaisia "päätöksiä" tehdä, ilman kenenkään puuttumista asiaan. Lastenvalvojaan olen ollut yhteydessä, mutta hän kehoitti minua odottamaan, koska palaa itse töihin vasta heinäkuun lopussa." (I 10)

Tämä isä on itse yrittänyt pelottavassa ja hämmentävässä tilanteessaan hakea apua asi-

aan, kuitenkin sitä saamatta. Isyys representoittuu ulkopuolelta käsin uhattuna ja rajattuna ja isä kokee itsensä hyvin neuvottomaksi. Sama teema toistuu myös muissa teksteissä.

"Tapasin naisen jonka päämääränä oli tulla raskaaksi! Tämä selvisi jälkeenpäin. Hän odottaa lastani. Käytti minua vain hyväkseen. Hän ei halua olla tekemisissä kanssani, ei kerro kuinka voi, kuinka lapsi voi. Onko minulla mitään oikeuksia tähän lapseen??? Vastuun olen valmis ottamaan, mutta tämä nainen ei anna. Haluaa pitää lapsen vain ja ainoastaan yksin. Missä helvetissä on isän oikeudet?!" (I 11)

"Olen monesti mennyt lapsiamme hakemaan, mutta kukaan ei avaa ovea. Olin yhteydessä sosiaalitoimeen ja he sanoivat etteivät voi auttaa, vaan minun pitäisi hakea poliisilta virkaapua. Olin yhteydessä myös oikeusavustajaan ja kysyin juridisia oikeuksia. Minulla ei niitä sinänsä ole, mutta lapsilla on oikeus isäänsä. Koska olemme molemmat exvaimoni kanssa huoltajia, pitäisi minun saada tavata lapsiani, mutta exä ei suostu allekirjoittamaan tapaamisasiakirjoja. Ainut mitä voin tehdä, on hakea poliisilta virkaapua tai anoa lapsia asumaan luokseni, mutta teen viikot reissuhommia, koska asuntolainamme pitää maksaa, sillä exä ei suostu myöskään talomme myyntiin. Olen tilanteessa aika voimaton ja epätoivoinen." (I 12)

Molemmissa otteissa isyys representoituu epätoivoisena taisteluna omien oikeuksien puolesta. Niissä otetaan vahvasti kantaa isän juridiseen asemaan sekä epäreiluihin keinoihin, joilla lasten äiti voi isyyttä mitätöidä. Yhteyden ottaminen poliisiin tuntuu äärimmäiseltä keinolta puuttua asiaan ja sitä myös tekstissä vierastetaan. Mitkä isän oikeudet lapsiinsa todella ovat esimerkiksi tilanteessa, jossa isä ja äiti häidin tuskin tuntevat toisensa? Tässä tapauksessa isän tulisi ensisijaisesti saada isyys tunnustettua, jolloin hänestä tulisi lapselle myös juridisesti isä. Tämänkaltaista käsittelyä on kuitenkin äidin taholta mahdollista pitkittää ja hankaloittaa hyvinkin paljon ja sen onnistuminen vaatii isältä virkavaltaan tukeutumista. Erikoista joka tapauksessa on, että myös tilanteessa jossa isällä on oikeuden määräyksestä lapsen huoltajuus ja juridinen isyys, voidaan isän oikeuksia silti näin räikeästi polkea.

Juridiseen isyyteen liittyvät epätoivoiset tuntemukset representoituvat tämän diskurssin teksteissä selvästi voimakkaimmin, mutta myös isänä jaksaminen ja perheelämän kestäminen, eli isyyden sosiaalinen ja psykologinen puoli, aiheuttavat suuria paineita ja ongelmia monelle isälle.

"Kotiin kun pääsee, sohvalla makaa eloton olento, jota myöskin lapseni äidiksi sanotaan. Ja jos se ei vielä siellä ole niin pian ovesta tulee sellainen ja siirtyy sohvalle voivottamaan. Minun tehtäväni on pyörittää yksin koko huushollia. Laittaa ruoka, laittaa astiat koneeseen, olla lapsen kanssa jne. Aina ei työ päivän jälkeen energia riitä... Joskus, tai aika useinkin, on mieleen tullut että jos pitäisi päivän lomaa ja ei menisi kotiin. Mutta olen mennyt ja menen jatkossakin vain ja ainoastaan lapsemme ja tulevan lapsemme tähden. Puolison takia sinne en ole mennyt enään moneen kuukauteen. Loman jälkeen töihin palatessa on aina hieman huono fiilis. Minulla oli oikeastaan aika hyvä fiilis töihin palatessa. Pääsi olemaan edes kahdeksan tuntia pois tuosta helvetistä...sain päästää edes hieman höyryjä. Onko muilla vastaavia kokemuksia?" (I 13)

Tässä otteessa kotiolot representoivat "voivottavan vaimon luomana helvettinä", jota keitetään vain olemassa olevien ja tulevien lasten takia. Vaimo voi kärsiä esimerkiksi synnytyksen jälkeisestä masennuksesta, koska tilanne on jatkunut kuukausia. Isyys esitetään eräänlaisena pakkopullana, joka on vain elettävä. Tilanteeseen olisi kyllä apua saatavilla, esimerkiksi kotihoitajan tai vaimon masennuksen hoitamisen muodossa, mutta tämä isä ei sellaista edes ajattele. Tässäkin tekstissä toistuu kuitenkin vertaistuen merkitys.

"Esikoisen ja vaimon kanssa taiteileva isä olisi vailla edes jonkin sortin keskusteluapua, jotta pää ei sentään aivan räjähtäisi. Lapsi on todellakin tervehtullut ja elämäni täyttymys mutta ahdistus kuitenkin vaan lisääntyy ym ym, liekö jotain masennuksen merkkejä ilmassa. Ongelmana vaan on se että mistä ihmeestä se isä voi apua saada? Naisille on säännölliset neuvolakäynnit, lääkärit, ryhmät ym jutut tarjolla. Mutta onko isille jotain vastaavaa." (I 14)

Isyys representoituu jo hyvin ahdistavana tilana. Ahdistusta ei pystytä sen kummemmin selittämään ja tilanne vaatii isänkin mielestä jo ammattiapua. Ongelmaksi muodostuu jälleen se, ettei isä tiedä mistä tarvittavaa apua olisi saatavilla. Sama teema toistuu läpi koko *neuvottoman ja ahdistuneen isyyden* diskurssin. Tulkintani mukaan isille olisi syytä kertoa jo neuvola-vaiheessa mistä heille on saatavilla erilaisia tukipalveluita mahdollisissa ongelmatilanteissa. Ilmeisen tärkeää lasten hoidosta täysin syrjäytetyille isille olisi saada pätevää ja asiantuntevaa juridista neuvontaa omista oikeuksistaan lapsen isänä. Internetin isyys-palstat koetaankin tämän diskurssin perusteella yhtenä merkittävänä isien vertaistuen muotona.

5.3 Elämyksellinen isyys

”Yllätyksiä tulee AINA. Eikä tämän ole tarkoitus olla negatiivinen kommentti.”

Osasta isien kirjoittamista teksteistä huokuu isyyden voimakas positiivinen merkitys miehen elämässä erityisesti sen tunnesaralla. Nämä isät käsittävät isyyden eräänlaisena haasteena, joka tuottaa erilaisia mielenkiintoisia kokemuksia elämään. Lisäksi isyys itsessään saatetaan kokea suoranaishana oman elämän merkityksellistäjänä. Seuraava runoteksti kuvaa erittäin hyvin elämyksellisen isyyden diskurssia:

*”...Ennen kuin minusta tuli isä... En ollut koskaan ollut äärettömän onnellinen yksinkertaisesta hymystä.
En ollut koskaan istunut myöhään yöllä katsellen nukkuvaa lasta.
Ennen kuin minusta tuli isä.
En ollut koskaan pidellyt nukkuvaa vauvaa, vain sen vuoksi,
etten halunnut laittaa häntä sänkyynsä.
En koskaan ollut tuntenut sydämeni murskaantuvan miljooniksi palasiksi, kun en voinut lopettaa kipua.
En koskaan ollut tiennyt, että jokin niin pieni voisi vaikuttaa elämäni niin paljon.
En koskaan tiennyt, että voisin jotakuta rakastaa niin paljon.
En koskaan tiennyt, että rakastaisin olla isä.
Ennen kuin minusta tuli isä... (I 15)*

Isyys ja isänä toimiminen itsessään esittäytyy hyvin kokonaisvaltaisena ja positiivisesti sävyttyneenä tunteena. Isyys esitetään syvänä rakkautena, empatiana ja hoivana. Isyyselämystä eivät pilaa väsymys tai sydämen murskautuminen. Päinvastoin, ne koetaan merkittävänä osana isyyttä. Palstoilta löytyy myös muita tekstejä, joissa isyys esitetään samaan tapaan elämyksenä.

”nautin kahdesta hulvattomasta vuoden ikäerolla olevasta tyttärestäni suunnattomasti ja jumaloin heitä ylikäiken. osoitin selvästi vaimolleni heidän riittävän minulle, mutta syntyi poikalapsi ja oli tietenkin pakko niellä tämä asia, koska olin ”ollut” huolimaton.. JOO.. noo.. joo..” (I 16)

”Eipä sen ihmeempiä, elämä on arkea aina vain, mutta arjissa on eroja. Enpä ole ikiaikoihin osannut kuvitellakaan millaista oli tai olisi olla omillaan tai kahdestaan vain tuon toisen aikuisen kanssa, ts. hyperkliseisesti ainakin minun elämälleni ilmaantui Todellista merkitystä ja sisältöä sekä tunteita vasta naperon myötä... IHAN OIKEASTI vauva-aika saattaa olla myös mukavaa, relaa ja helppoa niin pienokaisen kuin puolisonkin kanssa...” (I 17)

Näissä otteissa isyys representoituu ”todellisena merkityksenä ja sisältönä” kirjoittajien elämässä. Isyys koetaan ennen kaikkea nautinnollisena ja mukavana asiana. Myös uusien lasten syntymään suhtaudutaan ”osana isyyttä”, luonnollisena jatkumona jo valmiiksi sisäistetyille isän roolille. Niin ikään lasten hoidossa tai perhe-elämässä kohdattu arki esitetään lähinnä mutkattomana elämän sisältönä. Isyys koetaan hauskana toimintana. Se avartaa omaa kokemusmaailmaa ja tuottaa uudenlaisia tunnetiloja. Seuraavissa kahdessa teksti-otteessa isyys representoituu hoivaavana ja aktiivisena vanhemmuutena, joka koetaan tervetulleena vaihteluna esimerkiksi palkkatyöelämän väsyttävään rytmiin. Tulkitseen tämän diskurssin isyydet Vuoren (2004, 30) esittelemän *valintoja tekevän isän* ruohonjuuritason ilmentyminä. Teksteistä on luettavissa, että nämä isät tekevät aktiivisia valintoja seuraamalla omia halujaan ja toiveitaan. Vahva osallisuus omien lastensa elämässä on näiden isien valinta. Diskurssissa esitetyt isyydet voisi myös sijoittaa Huttusen (2001) *vahvistuvan* isyyden ja toisaalta myös *hoivaisyyden* mallin alle.

”Kyllä kakka ja pissavaipat ovat kuuluneet ainakin minun arkeeni lapsen syntymästä asti... Mielestäni vaipanvaihto ja lapsenhoito yleensäkin ei ole elämän vaihtoehto, päinvastoin: missaat elämän jos missaat lapsenhoidon.”
(I 18)

”Olen ollut VÄLILLÄ kotona "aivan työkseni", ja kotona oleminen on hieno. Saa olla lasten kanssa, rahaa tulee toisen kantamana ja vapaatakin riittää, kun on päivähoito. Kaikenlaista askartelua jaksaa touhuta, kun ei ole palkkatyöstä väsynyt. Kotona työtoverit ovat tuttuja ja kivoja. Voi panostaa itseensä ja lapsiin.” (I 19)

Olennaista elämyksellisen isyyden diskurssille on se, että siitä puuttuu sukupuolitettu puhe. Isyydestä ei puhuta esimerkiksi äitiyden kautta tai jonain äitiyteen liittyvänä (vrt. *jaetun vanhemmuuden* tai *neuvottoman ja ahdistavan isyyden* diskurssit). Se esittäytyy ennen kaikkea omaehtoisena sekä ensisijaisesti isän ja lapsen välillä muodostuvana suhteena. Isyys-tekoja ei myöskään määritä sukupuoli, vaan isyys rakentuu myös hoivaamalla. Puhe elämyksellisestä isyydestä ei siis vaikuta edellyttävän äitiä eikä sukupuolta. *Elämyksellisen isyyden* diskurssi poikkeaa sisällöllisesti hyvin paljon erityisesti *neuvottoman ja ahdistavan isyyden* diskurssista. Molempien diskurssien sisällä isyydet esitetään hyvin tunnepitoisten kokemuksien tiloina, mutta voimakkaiden tunteiden sisällöt ovat niissä erilaisia. On tietysti huomattava, että perheiden tilanteet vaikuttavat näiden diskurssien välillä erilaisilta. Esimerkiksi *elämyksellisen isyyden* diskurssissa isyys representoituu itsestä lähtevänä toimintana. Sitä ei koeta muista riippuvana, rajoittavana tai neuvottomuutta aiheuttavana. Riippuvuus/riippumattomuus muista on ainakin yksi sel-

keä tunteen sisältöä määrittävä tekijä näiden diskurssien välillä.

Elämyksellisen isyys diskurssin teksteissä käsitellään lähinnä isyyden sosiaalista ja psykologista puolta. Toisaalta joidenkin tuntemusten, kuten ”*elämälleni ilmaantui Todellista merkitystä ja sisältöä sekä tunteita vasta naperon myötä*” (I 17) tai ”*En koskaan tiennyt, että rakastaisin olla isä*” (I 15) voisi kuvitella viittaavan nimenomaan biologiseen isyyteen ja tietoisuuteen siitä, että lapsi on oma jälkeläinen. Kuitenkaan uhkaa esimerkiksi omasta juridisesta tilanteesta ei ole teksteistä tavoitettavissa. Isyyden kokeminen elämyksellisenä vaikuttaa edellyttävän sitä, että ympäristötekijät ovat isälle suotuisat. Yksi tärkeä seikka on varmaankin se, että isä saa tehdä isyyttään itsenäisesti ja omaehtoisesti. Toisaalta elämyksellinen isyys paistaa teksteistä läpi myös eräänlaisena asenteena isyyttä kohtaan. Tämä asenne on avoin erilaisille tapahtumille ja toiminnalle ja sen lisäksi se on myös hyvin vastuuntuntoiselta vaikuttava.

5.4 Välineellinen ja tekemisellä tehty isyys

”...Tässä listaa siitä mitä yleensä teemme poikani kanssa...”

Elämyksellisen isyyden diskurssilla kuvasin edellä valintoja tekeviä isiä, jotka esittivät isyyttä mutkattomana toimintana lasten kanssa. Samanlainen teema toistuu myös *välineellisen ja tekemisellä tehdyn* isyyden diskurssissa, mutta eri tavalla. Tässä diskurssissa isyys esitetään nimenomaan *toimintana*, ei niinkään tunteina tai elämyksinä joita isänä toimiminen tuottaa. Tässä diskurssissa isyys esitetään ikään kuin välineellisempänä. Se on joko toimintaa lasten kanssa tai vaihtoehtoisesti toimintaa lasten vuoksi. Suhde lapseen muodostetaan aina ikään kuin jonkin välineen avulla, olkoon tuo väline sitten raha, harrastus, toiminta tai jonkin asian yhdessä tekeminen. Isien keskustelupalstoilta löytyi useampia toiminnallisia selostuksia tai vinkkilistoja siitä, mitä lasten kanssa voi yhdessä puuhata.

”Yhdessä me käydään uimassa,luistellaan,elokuviissa,pyöräilemässä,ja joskus vaan autolla sunnuntai ajelulla.Viikonloppuisin lämmitämme pihasanan,ja siihen kuuluu makkaran paistoa ja talvisin lumikylpyjä.Kaikenlainen arkinenkin yhdessä tekeminen on lapselle elämys,jonka hän muistaa myöhemmin kun ikää karttuu...” (I 20)

Tässä yksinhuoltaja-isä kertoo siitä, mitä hän tekee yhdessä 9-vuotiaan poikansa kanssa.

Yhdessä tekemisen mainitaan olevan tunne-elämys lapselle, mutta oma isyys esittäytyy pojan kanssa harrastamisena ja toimintana, ei niinkään itse tavoitettavana tunteena, kuten *elämyksellisen isyyden* diskurssissa. Seuraavassa otteessa isyyden ”välinemalli” resentoituu vielä edellistä voimakkaammin:

*”...Tässä listaa siitä mitä yleensä teemme poikani kanssa kahdestaan:
minigolf
carting
sähly
futis
jäähkiekko
yleisurheilu
metsästys (pojalla tietenkin leikkipyssy mukana)
pelataan kaksinpelejä pleikkarilla ja tietsikalla....sotapelit, taistelupelit ja urheilupelit
veneilyä
kanoottiretkelyä
pilkkimistä/kalastusta
taloremonttia (iskän apulainen)
auton ja moottoripyörän fiksaamista,poika saa pestä ja vahata,sekä lisätä öljyä mottoriin...” (I 21)*

Lista jatkui vielä tästäkin pidemmälle. Olennaista on se, että jälleen kerran isän ”toimintakaverina” on hänen poikansa. Itse asiassa on merkille pantavaa, ettei aineistosta löydy yhtään toiminnallista kuvausta siitä, mitä omien tytärten kanssa tehtäisiin. Se, että toiminta-puhe tytärten kohdalla puuttuu aineistosta kokonaan, on mielestäni merkittävä löytö. Jokatapauksessa otteessa I 21 toiminta voidaan luokitella maskuliiniseksi sukupuolen performanssiksi. Esimerkiksi pojan kanssa pelattavat tietokonepelit ovat sota- tai taistelupelejä. Lista on lisäksi muuten hyvin urheilupainotteinen, mikä sopii hyvin kuvaan maskuliinisuudesta ruumiillisuutena tai suorittamisena. Lisäksi tästä toiminnallisen isyyden representaatiosta, aivan kuten sitä edeltävästäkin, puuttuu täysin puhe hoiva tai tunnepuolesta. Sama toistuu seuraavassa otteessa:

”Meillä käydään kalassa ja on käyty myös elokuvissa, monsterjam showssa, ravintolassa syömässä esim.kiinalainen... Harrastan autohifiä ja sen rakenteluun olen ottanut myös pojan mukaan. Meille tulee erilaisia autolehtiä jotka luemme pojan kanssa molemmat, sitten riittää keskustelua lehtien aiheista moneksi päiväksi... Myös kalastusvälineistä on pidettävä huolta ja sen teemme yleensä myös yhdessä. Sellaista yhdessäoloa vaan, harrastusten ja mielenkiinnon kohteidemme parissa.” (I 22)

Pojan (lapsen) kanssa oleminen voi edellisten isyyden representaatioiden perusteella toteutua hyvinkin monipuolisena yhdessä *tekemisenä*. Toisaalta isyys voi myös olla toi-

senlaistakin tekemistä, jotain, joka liittyy perheen toimintaan sen systeeminä toimimisen kannalta, kuten seuraavassa esimerkissä, jossa isän harteilla lepää jos jonkinlaista toimintaa:

”Nyt poika on 8 kk, vaimo hoitaa lapsen lähes kokonaan, laittaa ruoat, yhdessä teemme kauppareissut. Pyykin pesu ja vaatteiden viikkaus/kaappiin laitto, kämpän siistinä pitäminen, rahaasiat, keittiön siistinä pitäminen/astiat, sängyn petaus ja siivous jää aikalailta sitten mun harteille.” (I 23)

Välineellisen ja tekemällä tehdyn isyyden diskurssin alle sijoitan myös ns. elättäjäisyyden. Siinä isyys representoituu samalla tavalla tekemisenä. Tekemisen kohde vain vaihtuu lapsen kanssa tekemisestä lapsen vuoksi tekemiseen. Yhtä lailla, isyys ilmenee tässäkin puheessa ennen kaikkea jonkinlaisena fyysisenä tekemisenä.

”130 tuntista viikoo ja tääläkin hetkellä kärsin unettomuudesta..... 6 pitkää kuukautta samoja viikkoja..... loppua ei näy..... 3200 brutto viikossa..... 04.31 ylös sänkyä ja kotona 2300.00... olen tavaallinen duunari joka toivoo parempaa elämää lapsilleen, mutta voinko antaa sitä heille tekemällä kokon ajan töitä.... itse uskon että en...mutta pakko painaa pitkää päivää... Oon niin väsynyt että lepään vasta haudassa... ja jätän lapsilleni joko hyvän tai kurjan tulevaisuuden... saavat itse päättää.” (I 24)

Tätä isyyden esitystä voi tulkita elättäjä-isyytenä. Isä ansaitsee huomattavasti työstään ja toivoo rahalla antavansa paremman elämän lapsilleen. Hän kuitenkin tuntee tilanteessa ristiriitaisuutta ja kyseenalaistaa toimintansa vaikutukset lapsia kohtaan. Myös oma jakaminen on tullut kyseenalaiseksi, mutta pakon edessä on kuitenkin välttämätöntä ”*painaa pitkää päivää*” (I 24). Alla oleva teksti-ote on puolestaan pätkä erään isän pohdinasta, siitä tulisiko lasta vielä kerran kasvattaa väkivalloin vaiko ei. Tällä kertaa isyys representoituu selkäsaunojen jakeluna ja ankarana kasvatuksena, ja jälleen: tekemisenä. Poikaa pyritään koulimaan väkivallan (väline) avulla.

”17 vuotias poikani räjäytti pommin: hänestä tulee isä!!!! olen tietysti tiennyt että hän harrastaa tyttö ystävänsä kaa seksiä mutta tää oli sentään liikaa... nyt "vain" pohdin että tartunko viimeisen kerran remmiin ja annan mulkkusankarille kunnan selkäsaunan "isän kädestä" hän on nimittäin saanut ankaran kotikasvatuksen ja remmi on perheessämme soinnut ahkerasti/ ankarasti siksikin ihmettelen että mitä kasvatuksestani on oikein jäänyt käteen kun poika nyt teki tällasen tempun vai olko se jotain protestia ao pieksämisistä??!” (I 25)

Välineellisen ja tekemällä tehdyn isyyden diskurssissa isät representoituvat aktiivisina

toimijoina. Isyys muodostuu nimenomaan fyysisen toiminnan kautta. Toiminta voi olla perheelle rahan tienaamista, pojan kanssa harrastamista tai kotitöiden tekemistä. Olenaista tälle diskurssille on se, että siitä puuttuu puhe tytärten kanssa tekemisestä ja siitä puuttuu myös puhe hoivasta tai isyyden synnyttämistä tunteista (lukuun ottamatta melko palavaa puhetta, jossa pohditaan sitä annettaisiinko ”*mulkkusankarille kunnan selkäsauvan ”isän kädestä”*” (I 25)). *Välineellisen ja tekemisellä tehdyn isyyden* diskurssissa ei myöskään kirjoiteta lasten äideistä. Se onkin piirre, joka pääsääntöisesti erottaakin tämän diskurssin *jaetun vanhemmuuden* diskurssista. Lisäksi tässä diskurssissa isyys toteutuu enemmän tekemisenä lasten kanssa ja toisaalta samalla selvästi omaehtoisempana ja aktiivisempana.

5.5 Maskuliininen isyys

”Olen auktoriteetti ja tuki ja turva kaikelta pahalta.”

Välineellisen ja tekemisellä tehdyn diskurssin analyysistä kävi ilmi, että silloin kun isyyttä esitetään toimintana on toimintakaverina aina poika. Tätä voidaan tulkita sukupuolen toistamisen, performanssin kannalta. Performanssissa tuotetaan sosiaalisesti maskuliinista sukupuolta toistamalla sille ominaisena pidettyjä piirteitä. Maskuliininen performanssi on mahdollista tuottaa myös tekemällä ero feminiiniseen toimintaan tai feminiinisyyteen. Tarkemmin aineistoa tutkimalla voidaan löytää monenlaisia kuvauksia maskuliinisuuden korostuneesta merkityksestä. Seuraavassa otteessa isyys representoituu lähinnä maskuliinisuutena, ja suorana eron tekona feminiinisyyteen hyvin selvästi.

”Olen kahden lapsen isä. En kyllä vietä paljon aikaa lasten kanssa (lue leiki tjs.) Mutta olen ISÄ. Minusta se on jo tärkeää, että on olemassa ja on LÄ-HELLÄ!! Lapset turvaavat minuun, vaikka en heidän kanssa paljon leikkikään. Se riittää kunhan olen paikalla, siinä lähellä. Olen auktoriteetti ja tuki ja turva kaikelta pahalta. Äiti ei pysty luomaan samaa turvallisuuden tunnetta!” (I 26)

Isyys esitetään auktoriteettina, sekä tukena ja turvana, ja ennen kaikkea jonain mihin lasten äiti²⁰ ei pysty. Isyys on ikään kuin tyyni fyysisen ja henkisen läsnäolon tila, johon lapset tarvittaessa turvautuvat. Tässä representaatioissa isyyttä ei tehdä lasten kanssa leikkimällä tai lasten kanssa intensiivisesti aikaa viettämällä, vaan isyys muodostuu yk-

²⁰Huomaa selkeä eron teko isän ja äidin, ja siis miehen ja naisen välille, jolloin isyys määrittyy jonain mihin lasten äiti ei kykene.

sinkertaisesti läsnäolosta. Seuraavassa tekstissä²¹ maskuliininen isyys representoituu toisella tapaa:

”Oltiin juuri viime viikonloppuna ajamassa cartingia 5vuotiaan poikani kanssa. Hauskaa oli ja on hienoa huomata miten poikaani kiinnostaa poiki-en/miesten jutut. En ole painostanut häntä ollenkaan, vaan hän haluaa aivan omaaloitteisesti lähteä kanssani tekemään harrastuksia, jotka luetellaan miesten kategoriaan. Tottakai olen isänä siitä erittäin ylpeä, että poikani on elementissään nimenomaan miesten harrastusten parissa.” (I 21)

Isyys esitetään oman pojan maskuliinisen toiminnan herättämänä ylpeytenä: poika on kiinnostunut asioista, jotka voidaan luokitella ”miesten kategoriaan”. Tekstissä tuotetaan suoraan ero naiselliseen ja ”naisten kategoriaan”. Sama teksti sopisi toisaalta myös elämyksellisen isyyden diskurssin alle, mutta olennaisempaa tämän otteen sisällössä on mielestäni juuri siinä performatiivisuus: otteen jokainen lause sisältää sanat poika ja/tai isä. Tämän lisäksi elämys tekstissä mahdollistuu nimenomaan sukupuolisen performanssin kautta. Seuraavassa esimerkissä sisältö on samansuuntainen:

”Ostin auton 6-vuotiaalle pojalleni. Se on hänen ensimmäinen oikea auto. Teen siitä jorkkisauton. Laitan turvakaaret siihen. Hän ajaakin jo melko hyvin meidän BMW:tä pihalla. Lähdetään poitsun kanssa harrastamaan rallia. Poika on todella mielissään ja minä myös!!! Hän on haaveillut ralliautosta jo 2-vuotiaasta lähtien.” (I 27)

Yllä olevassa otteessa isyys esitetään pojan unelmien täyttämisenä, jonka kautta saavutetaan myös oma hyvä mieli. Isyyttä rakennetaan maskuliinisen performanssin avulla puuhaamalla autoa ja ajamalla rallia, minkä lisäksi myös isän 6-vuotias poika ”ajaakin jo melko hyvin BMW:tä ja on haaveillut ralliautosta 2vuotiaasta lähtien” (I 27). Myös oman pojan maskuliininen performanssi tuottaa osaltaan tekstin isälle hyvän mielen. Isyyden representaation sävy on hyvin ylpeä.

Maskuliininen isyys saattaa representoitua teksteissä myös ikään kuin menetettynä tai kyseenalaistettuna. Seuraavan otteen isä on huolissaan omasta maskuliinisesta roolistaan, tai sen menettämisestä perheessä.

”Siivoamiset, lapsen ulkoilut ja ruuanlaittoa ei häneltä [vaimolta] tunnu onnistuvan, vaikka varsin hyvin osasi tehdä näitä asioita parisuhteen alus-

²¹Saman kirjoittajan tekstiä käsittelen myös *välineellisen ja tekemällä tehdyn isyyden* diskurssin yhteydessä. Näiden kahden diskurssin välillä on jonkin verrain päällekkäisyyttä ja yhteneväisyyksiä.

sa. Mikä naisia vaivaa nykyään? Töistä tullessani olen varmaan vuoden verran hoitanut kaikki arkirutiinit perheessä. Alkaa kyrsimään tämä homma pikku hiljaa. Pari vuotiaan poikamme kanssa [vaimo] ehkä leikkii töiden jälkeen, mutta eipä sitten paljon mitään muuta.” (I 28)

Isyys representoituu ongelmallisena suhteena vaimon tekemättä jättämisiin. Tämän esityksen perusteella arkirutiinit perheessä kuuluisivat vaimolle, joka on töihin menemisen seurauksena jättänyt arkirutiinit isän harteille. Isyyden maskuliininen performanssi koetaan uhattuna ja jäljempänä tekstissä sama isä kommentoikin: *”Mielestäni naisten pitäisi tosissaan harkita työelämään siirtymistä, ainakin sellaisten joilla tärkein eli kotiasiat heittävät häränpyllyä työn takia.” (I 28).* Otteesta on luettavissa myös vanhemmuuden kaksoisstandardinen näkemys, jonka mukaan lasten ja kodin hoidossa työt tulee jakaa sukupuolittuneesti. Tapahtunut sukupuolieron kaventuminen representoituu turhautuneisuutena ja oman maskuliinisen roolin kyseenalaistumisena. Kenties isä on myös hämentynyt uudenlaisesta ja ei-toivomastaan roolista perheessä. Seuraavassa otteessa isän maskuliininen rooli perheessä kyseenalaistuu toisella tavalla.

”Meillä on pieniä lapsia. Vaimo joutui pitkään sairaala hoitoon. Itse olen henkisesti erittäin vahva, mutta kaksi äitiään ikävöivää pientä lasta pistää kovankin miehen mielen matalaksi. Olen vaimoni hoitaessa lapsia, tehnyt 18 tuntisia työpäiviä vuosikausia ja vaikka vietämmekin nyt laatu-aikaa keskenämme, vaimon ollessa sairaalassa, on murtavaa nähdä lasteni ikävä äitiänsä kohtaan.” (I 29)

Isä on tottunut aikaisemmin toisenlaiseen työnjakoon perheasioissa, mutta on vaikean tilanteen edessä joutunut laajentamaan toiminta-alueitaan perheen sisällä. Vaikka hän onkin *”henkisesti erittäin vahva ja kova mies” (I 29)*, joutuu hän nyt kohtaamaan lastensa ikävän sairaalassa makaavaa äitiään kohtaan. Isyyden performanssi on kääntynyt maskuliinisesta elättäjä-isyydestä (*”...18-tuntisia työpäiviä vuosikausia...”*) laatuajan viettämiseksi ja lasten hoivaamiseksi. Isyys esitetään nyt surullisena tunnepuheena, jossa omien lasten ikävä äitiä kohtaan tuottaa isällekin matalan mielen.

Maskuliinisen isyyden diskurssissa isyyttä representoidaan ennen kaikkea maskuliinisen sukupuolen performanssin kautta. Tässä diskurssissa isyyttä tehdään esimerkiksi pojan kanssa miehisiä asioita harrastamalla, tekstissä tuotettuna eron tekona feminiiniseen, sekä isyyden maskuliinisena performanssina tekemisen mahdollisuuden menetyksen aiheuttamana kyseenalaistamisena. Diskurssi lähenee edeltävää *välineellisen ja tekemällä tehdyn isyyden* diskurssia, mutta sisältää paljon enemmän tunne-puhetta. Diskurssista on mahdollista tavoittaa myös isyyden aiemman maskuliinisen performanssin kyseen-

alaistumisen tuottama hämmennys. Isän ja äidin kaksoisstandardiset roolit ovat olleet miesten elämässä niin pitkälle sisäistettyjä, että vanhemmuuden toisin tekeminen (pakon edessä) tuottaa pään vaivaa.

Erotin keskustelupalstojen aineistosta yhteensä viisi diskurssia. *Jaetun vanhemmuuden* diskurssi jäljittelee Vuoren (2003) määrittelemää *jaetun vanhemmuuden* diskurssia. Ominaista tämän diskurssin isyys-puheelle on halu jakaa vanhemmuus arjessa monin tavoin. Halun sävy tosin muuttuu lasten kasvaessa. Mitä pienempi lapsi on, sitä aktiivisempänä innokkuus representoituu. Vanhempien lasten isien kohdalla jaettu vanhemmuus esittäytyy enemmän ”jaksamisen yrittämisenä”. *Neuvottoman ja ahdistavan isyyden* diskurssissa isyys esitetään jollakin tapaa uhattuna. Uhan voi muodostaa oman väkivallan käytön pelko, isyyden rajoittaminen ulkopuolelta (useimmiten lasten äidin toimesta) tai väsymys ja toivottomuus omassa tilanteessa. Neuvottomuuteen ja ahdistukseen isät hakevat apua toisiltaan. He myös ihmettelevät eri professioiden (kuten sosiaalityöntekijä) kyvyttömyyttä auttaa. Samoin he ovat usein epätietoisia siitä, mistä on mahdollista saada apua tilanteeseen.

Elämyksellisen isyyden diskurssissa isyys representoituu voimakkaana positiivisena elämyksenä. Tälle diskurssille ominaista on sen sukupuolettomuus ja ennakkoluulottomuus. Isyys mahdollistaa erilaisia mielekkäitä kokemuksia isä-miesten elämään. Sen edellytyksenä vaikuttavat olevan suotuisat ympäristötekijät, kuten se, että isyyttä saadaan tuottaa itsenäisesti. *Välineellisen ja tekemisellä tehdyn isyyden* diskurssissa isyys esitetään toiminnan tai välineen kautta. Tällöin isyys voi olla esimerkiksi perheen elättämistä, lapsen kanssa puuhaamista ja harrastamista tai maskuliinisen performanssin suorittamista. Toimintapuhe ei sisällä puhetta tyttäristä. Jos lapsen sukupuoli mainitaan, niin lapsi on aina poika. Diskurssille ominaista on se, ettei isyys rakennu tunteen kautta, vaan vasta toiminta synnyttää tunteen. Toisin kuin elämyksellisen isyyden diskurssissa, jossa tunne synnyttää toiminnan. *Maskuliinisen isyyden* diskurssi vastaa kysymykseen siitä, voidaanko isyys kokea ja rakentaa sukupuolisena performanssina. Tämän diskurssin sisällä isyys representoituu ennen kaikkea sukupuolen kautta. Sukupuoli voidaan rakentaa tekemällä ero feminiiniseen. Sitä voidaan myös tuottaa aktiivisesti maskuliinisen performanssin kautta, toistamalla miessukupuolelle ominaisia toimintoja. Tätä tehdään diskurssin sisällä paljon myös pojan kanssa.

6 ISYYDEN KOKEMUKSIA JA DISKURSSEJA – TUTKIMUSTULOKSET VERTAILUSSA

Isyys voidaan kokea hyvin monella erilaisella tavalla. Se saattaa rakentua suureksi elämykseksi tai suorastaan elämän tarkoitukseksi isä-miehen maailmassa. Se voi tuottaa äärimmäisiä ahdistuksen tunteita, jos se esimerkiksi koetaan ulkopuolelta rajatuksi, uhatuksi tai kielletyksi. Isyys voi merkitä hauskaa tekemistä, aineistossani kuitenkin ainoastaan poikalapsen kanssa. Vastakohtaisesti se voi merkitä sitä, ettei omia lapsiaan juuri edes näe, koska isän kaikki aika menee töissä. Isyys voidaankin kokea tarpeena elättää muu perhe tekemällä töitä. Isyys voi merkitä tekemistä tai tuntemista. Se voi nostattaa tunnetta itsestä miehenä ja maskuliinisena olentona. Se saattaa myös aiheuttaa särön omaan sukupuoli-identiteettiin. Tutkimani aineiston perusteella isyys voi olla vähintäänkin kaikkea tätä.

Internetistä kerätty aineisto on kuitenkin omalla tavallaan erikoinen. Se on voinut rakentua tilanteissa, joissa isä on tuntenut voimakasta tarvetta ”purkautua” jollekin. Tällöin tekstit voivat sisältää ”keskiverto” isäpuheeseen verrattuna enemmän tunnepuhetta. Silloin kun ongelmia ei ole tai niitä ei koeta, ei niistä myöskään voida puhua. Tämän huomioon ottaen aineisto voi sisältää ”keskimääräistä” enemmän myös puhetta ongelmalliseksi koetusta isyydestä. Kuitenkin jopa 13 prosenttia suomalaisista isistä kokee isyydelle yleisesti asetettavan liian korkeita vaatimuksia. Lisäksi 5 prosenttia isistä on ainakin osittain sitä mieltä, ettei tiedä minkälainen hänen tulisi olla isänä. (Paajanen 2006, 48.) Mielestäni nämä luvut voidaan tulkita heijastuksina ristiriidoista, jotka isyyden muutostila aiheuttaa miehille. Aineistoni on kuitenkin ainutlaatuinen. Onkin syytä tarkastella analyysini tuloksia vertaamalla niitä muihin suomalaisiin tutkimuksiin. Ovatko tulokset lähellä muita vastaavia? Suomalainen isyys-tutkimus on lähinnä keskittynyt perhepolitiikan, perhe ja työelämän yhdistämisen, miesten elämäkertojen ja perheiden sisäisen työnjaon tutkimukseen. Isyyteen keskittyvää tutkimusta on 2000-luvulla alkanut ilmestyä jonkin verran. Isyyttä ei ole kuitenkaan tutkittu paljonkaan henkilökohtaisella tasolla. Kaikki tutkijat vaikuttavat olevan yksimielisiä siitä, että isyys on muutoksessa. Aineistoni tarjoama monipuolinen kuva isyydestä tukee tätä ajatusta.

6.1 Jaettu vanhemmuus: isä, äiti ja tasa-arvo

Jaetun vanhemmuuden diskurssi on yksi vallitsevista vanhemmuuteen liittyvistä puheta-voista. Sen perusteella olen nimennyt myös yhden aineistosta löytämistäni diskursseista. Jaetun vanhemmuuden diskurssin voi (vrt. myös Vuori 2003) tulkita perustuvan asiantuntijoiden luomaan mielikuvaan. Se on mielikuva perheestä, jossa asiat menevät hyvin, kun vastuu jaetaan tasaisesti vanhempien kesken ja unohdetaan sukupuolittunut työnjako perheessä. Pirjo Paajasen tekemän kysely ja haastattelututkimuksen mukaan monet miehet ovatkin jo ennen lapsen syntymää kiinnostuneita lukemaan lapsen kehitykseen ja isyyteen liittyvää kirjallisuutta (Paajanen 2003, 58). Tämä tukee osaltaan havaintoani jaetun vanhemmuuden diskurssin ”poikkileikkaavuudesta” aineistoni suhteen. Monet miehet valmentautuvat vanhemmuuteensa kirjallisuuteen perehtymällä ja saavat ensimmäisen oppinsa isyydestä näistä oppaista. Vuoren (2003) mukaan jaettu vanhemmuus on hyvin yleinen asiantuntijoiden viljelemä tapa käsittää vanhemmuus. Lisäksi on hyvin todennäköistä, että myös miesten avio- tai avopuolisot kannattavat perheen sisällä jaettua vastuuta. Paajasen mukaan myös internetistä ja sen keskustelupalstoilta haetaan apua ja vinkkejä vanhemmuuteen (Paajanen 2006, 59). Tämä heijastuu aineistossani muille isille kohdistettuina avun tai neuvon pyyntöinä. Jaettu vanhemmuus ei kerro pelkästään isästä, vaan se rakentuu pitkälti tasa-arvon käsitteelle. Tasa-arvoista työnjakoa pidetään eräänlaisena itsestään selvyyttenä, eikä esimerkiksi oman väsymyksen anneta vaikuttaa perheen toimintoihin osallistumiseen. Jaetun vanhemmuuden diskurssin sisällä isyydestä puhuttaessa puhutaan aina myös äidistä. Tämä diskurssi sisältää, ja aina myös edellyttää molemmat vanhemmat perheessä. Puhe jaetusta vanhemmuudesta sulkee yksinhuoltajuus-puheen ulkopuolelleen. Isyyden käsittäminen jaettuna vanhemmuutena vaikuttaa perustuvan pitkälti tasa-arvoiseksi koettuun kumppanuuteen (ks. myös Vuori 2004).

Suomalaisessa isyyskeskustelussa voidaan tavoittaa myös muita isyys-diskursseja. Minna Rantalaiho on tutkinut suomalaista, norjalaista ja ruotsalaista isyyspolitiikkaa. Hän on päätenyt analyysissaan toisistaan hyvin poikkeaviin diskursseihin: *tasa-arvoon*, *ohenevaan isyyteen*, *lapsen tarve miehen malliin* ja *miehen tarve lapseen* (Rantalaiho 2003, 223). Oman tutkielmani aineistossa voidaan tavoittaa Rantalaihon löytämien diskurssien sävyttämää puhetta. Esimerkiksi tasa-arvopuhe liittyy jaetun vanhemmuuden sekä *elämyksellisen isyyden* diskursseihin. Näitä molempia voidaan kuvata aktiivisena isyytenä. Elämyksellisen isyyden diskurssissa tasa-arvopuhe ei uusinna sukupuolitettuja van-

hemmuuskäytäntöjä. Jaetun vanhemmuuden diskurssissakin näin on vain osittain. Rantalaihon mukaan tasa-arvodiskurssin väitteitä voidaan pitää ongelmallisena isyyden maskuliinisuuden kannalta. Tässä diskurssissa miehen muutos rakentuu nimittäin naisten tarpeelle tulla tasa-arvoisiksi, eikä esimerkiksi hegemonisen maskuliinisuuden alaisen isyyksikäsitteiden voida olettaa muuttuvan naisten tarpeiden mukaan (Rantalaiho 2003, 221). Samankaltaista ristiriitaisuutta on myös omassa aineistossani. Isä saattaa osittain kyseenalaistaa aktiivisen roolin perheessä, mikäli hän ei saa toiminnastaan positiivista palautetta. Isä kokee tekevänsä jotain tasa-arvon nimissä, mutta vaimon mielestä miehen toiminnassa ei ole mitään erikoista tai erikseen palautetta vaativaa. Tällöin isä alkaa miettiä, miksi ylipäänsä ”jousta” niin paljon vaimoon päin. Tasa-arvodiskurssin ja isyyden maskuliinisuuden ongelma tulee näkyväksi myös niissä teksteissä, joissa naisten työssä käyminen kyseenalaistetaan, mikäli naiselta jää ”*tärkein eli kotiasiat*” (I 28) hoitamatta.

6.2 Tahdosta riippumaton isyyden oheneminen

Rantalaihon (2003) ja Huttusen (2001) kuvaama *Oheneva isyys*-puhe on tavoitettavissa esimerkiksi välineellisen ja tekemällä tehdyn isyyden diskurssissa elättäjyytenä representoidun isyyden kohdalla. Elättäjä-isyys ilmenee sekä fyysisenä että henkisenä poissaolona. Paajasen mukaan isät yllättävän usein kokevatkin olevansa nimenomaan leiväntuojia perheessä (Paajanen 2006, 49). Tämä on erikoista siinä mielessä, ettei isyys ole Suomessa oikeastaan koskaan merkinnyt perheen *ainoana* elättäjänä toimimista. Myös perheiden äidit ovat käyneet Suomessa huomattavan paljon palkkatöissä tai avustaneet maatilalla töissä. Isyyden kokemisella elättäjyytenä on hyvin paljon tekemistä sen kanssa kuinka paljon isä käyttää vanhempain- tai bonusvapaita. Mitä taloudellisemmaksi isän rooli koetaan, sitä vähemmän tarjottuja vapaita käytetään ja sitä vähemmän omien lasten kanssa vietetään aikaa. (Takala 2005.) Tulkintani mukaan *oheneva isyys* ei välttämättä olekaan tietoinen valinta. Sen voi nähdä myös mies-sukupuolen mukanaan tuomana riskinä, joka on heteroseksuaalisen matriisin normatiivisissa puitteissa kannettava. Tilanteen ratkaisuksi nousisi miehen elättäjyyden-ajatuksen ja sukupuoliroolien tietoinen kyseenalaistaminen. Tutkijoiden kuvaaman ohenevan isyyspuheen voi tavoittaa myös *neuvottoman ja ahdistavan isyyden* diskurssissa. Tässäkin diskurssissa isyyden ”ohuus” ei ole miehen tietoinen valinta. Päinvastoin, tämän diskurssin sisällä haluttaisiin useimmiten valita toisin, mutta se koetaan mahdottomaksi. Neuvottoman ja ahdistavan isyyden

diskurssissa isyyttä uhataan tai rajoitetaan ulkopuolelta, eikä siihen ainakaan ole tarjolla ulkopuolista apua.

Aineistossani uhka oman isyyden ohenemiseen johtuu usein lasten äitien toiminnasta. Äiti voi rajata miehen isänä toimimisen mahdollisuudet. Paajasen mukaan suuri osa isistä kokee saavansa vaimoltaan hyvin tukea isyydelleen (Paajanen 2006, 64). Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto antaa joissakin kohtaa päinvastaisen kuvan. Paajasen tutkimus ei kata perheestään syrjäytettyjen isien kokemuksia. Tässä kohtaa aineistoni voi kertoa jotain sellaista, mihin Paajasen aineisto ei yletä. On varmasti olemassa miehiä, jotka joutuvat perheestään syrjäytetyiksi. Myös tällaisten isien ääntä on tärkeää kuulla. Oheneva isyys ei aina ole henkilökohtainen valinta. Paajasen mukaan myös lastensa äitien kanssa elävät isät kaipaavat esimerkiksi taloudellista tukea yhteiskunnalta. Myös neuvolapalveluiden materiaaleihin tulisi isien mielestä lisätä enemmän heitä huomioivaa tietoa. (Paajanen 2006, 65.) Tässä tutkimuksessa tuli esiin tilanteita, joissa isä ei yksinkertaisesti tiedä mistä hakisi itselleen apua. Paajasen tutkimuksessa käy ilmi, että isät kokevat muut samassa elämäntilanteessa olevat miehet hyvin tärkeäksi tueksi (Paajanen 2006, 65). Tämä näkyy myös omassa aineistossani muille isille kohdistettuina kiitoksina vertaistuesta tai neuvojen- ja avunpyyntöinä. Internetin keskustelupalsta voi olla monelle miehelle ainoa kanava käsitellä joitain mieltään askarruttavia asioita. Esimerkiksi oman väkivallan käytön pelko, masennus tai väsymys voivat olla tällaisia asioita. Ohenevaa isyyttä tulkitessa on tietenkin otettava huomioon, että sellaisten isien tarinoita, joita oman lapsen elämään osallistuminen ei kiinnosta, ei voida tällaisen aineiston kautta tavoittaa. Ohenevan isyyden kannalta miesten välinpitämättömyys lapsiaan kohtaan on varmasti suurin ongelma. Oman aineistoni kohdalla tällaisesta ilmiöstä ei kuitenkaan ole kyse. Aineistossani isyyden ohenevuus ilmenee pääasiassa toisten ihmisten tekojen seurauksena, ei henkilökohtaisena valintana.

6.3 Miehen tarve lapseen ja lapsen tarve maskuliiniseen malliin

Myös Rantalaihon löytämään, *lapsen tarve miehen malliin* diskurssiin sisältyvä ajatustapa on mahdollista tavoittaa aineistostani. Sen löytää esimerkiksi *neuvottoman ja ahdistavan isyyden* diskurssista, jossa saatetaan ihmetellä sitä, että lasten äiti vie lapset isän tavoittamattomiin tai ei anna isän tutustua lapseensa. Saman aihepiirin sisällä puhutaan

aineistossani myös *miehen tarpeesta lapseen*. Lapsen tarve miehen malliin ja miehen tarve lapseen ovat neuvottoman ja ahdistavan isyyden diskurssissa ikään kuin saman kolikon kääntöpuolet. Näissä teksteissä isyys kyseenalaistuu esimerkiksi niin, ettei omaa isyyttä hallita, mutta siitä halutaan lasten vuoksi saada ote. Tai niin, että vaikka omaa isyyttä ulkopuolelta rajoitetaan, halutaan isyyttä kuitenkin vaalia sekä itsen että lasten vuoksi. Rantalaihon mukaan miehen tarve lapseen- diskurssi on maskuliinisuuden kannalta ”ystävällisempi”, kuin esimerkiksi tasa-arvo-diskurssi. Miehen tarve lapseen käsityksessä miehen nähdään muuttuvan ja tuottavan isyyttä lähinnä omilla ehdoillaan, eikä naisten ehdoilla kuten tasa-arvo-diskurssissa (Rantalaiho 2003, 221). Miehen tarve lapseen ajattelu ilmenee aineistossani myös maskuliinisen ja elämyksellisen isyyden diskurssissa. Näissä isyys esitetään tunteita tai toimintaa synnyttävänä. Toiminta lasten kanssa ilmenee omaan elämään merkitystä, hauskuutta ja iloa tuovana asiana.

Lapsen tarve miehen malliin-puhetta voi tavoittaa neuvottoman ja ahdistavan isyyden lisäksi myös *välineellisen ja tekemisellä tehdyn isyyden* diskurssissa. Tällöin isyyttä representoidaan yleensä poikalapsesta puhumalla. Isyys saatetaan myös esittää maskuliinisen performanssin opettamisena pojalle, kuten esimerkiksi auton öljyjen vaihtamisena, auktoriteettina olemisena, cartingina tai rallina. Tämän diskurssin sisällä lapsen tarve miehen malliin-ajatus vaikuttaa muutenkin vahvalta. Isän merkitys lapsen elämässä *isänä* ja miehenä koetaan voimakkaasti. Myös Paajasen tutkimuksessa (2006) lapsen tarve miehen malliin-ajattelu on voimissaan. Puolet kyselyyn vastanneista miehistä koki yhdeksi isän tehtäväksi kasvattaa pojista miehiä. Lisäksi puolet samaan kyselyyn vastanneista miehistä ajatteli isän rooliin kuuluvan myös perheen auktoriteettina toimimisen. (Paajanen 2006, 67.) *Maskuliinisen isyyden ja välineellisen ja tekemisellä tehdyn isyyden* diskurssissa representoitujen isyyksien perusteella isyyttä voidaan tulkita maskuliiniseksi koettuna olemisen tilana eli performanssina, jota tietty sukupuoli määrittää.

Omassa aineistossani sukupuolittunut puhe puuttui kokonaan ainoastaan elämyksellisen isyyden diskurssista. Tätä diskurssia onkin mielenkiintoista tarkastella sellaisen, perinteisesti äitiyteen liitetyn piirteen kautta, että vanhemmuus on jotain joka automaattisesti synnyttää positiivisen kokemuksen tai jotain joka tuo elämälle tarkoituksen. Elämyksellisen isyyden diskurssin sisältämät isyyden representaatiot ovat oikeastaan eräänlainen peilikuva tästä, lähinnä äitiyteen liitetystä myytistä. Tässä diskurssissa isyys muodostuu suhteessa lapseen. Se on omaehtoinen ja itsestä lähtevä sekä voimakkaasti kokemuksel-

linen ”olemisen tila”. Se saa hyvin positiivisia merkityksiä miehen elämässä. Paajasen tutkimuksen mukaan yli 90 prosenttia isistä kokee omien lasten syntymän olleen paras asia, mitä heille on ikinä tapahtunut. Yli puolet heistä koki lisäksi isyyden lisäksi vahvistaneen itsetuntoaan. (Paajanen 2006, 66.) Samankaltaisia kokemuksia on mahdollista tavoittaa myös tästä aineistosta, erityisesti toisistaan muuten hyvin poikkeavien maskuliinisen ja elämyksellisen isyyden diskursseissa. Niissä isyys koetaan usein riemukkaana asiana, joka tekee mahdolliseksi erilaiset harrastukset ja elämän muodot. Isät saattavat myös jäädä kotiin kokiessaan isyyden merkityksen voimakkaasti. Välineellisen ja tekemisellä tehdyn isyyden diskurssissa käy ilmi, että osalle miehistä isyys merkityksellistyy tekemisen kautta. Paajasen tutkimuksen perusteella yli 90 prosenttia isistä onkin sitä mieltä, että isän rooliin kuuluu lapsen harrastuksiin osallistuminen. Se, mikä omalle aineistolleni on hyvin ominaista, eli toiminta-puhe jossa toimintakaveri on sukupuoleltaan poika, tulee ilmi osaltaan myös Paajasen tutkimuksessa. Sen perusteella isät haluavat keskimääräisesti useammin opettaa liikuntaa nimenomaan pojilleen. (Paajanen 2006, 5052.) Isyys voikin olla myös sukupuolinen prosessi, jossa opetetaan omalle pojalle maskuliinista performanssia, miehenä olemista ja ”miehen tekemistä”.

Olen koonnut eräänlaiseksi yhteenvedoksi tässä luvussa tulosten vertailuun käyttämäni tutkimukset taulukkoon 2. Taulukossa on ilmoitettu tutkimuksen aineisto, menetelmät ja menetelmien kautta tavoitetut tutkimustulokset. Paajasen kysely ja haastattelututkimus on tutkimustuloksissaan selvästi laajin. Se tarjoaa eniten informaatiota siitä, miten isyyttä eletään perheiden tasolla tänä päivänä. Paajasen tutkimuksen laaja kyselyaineisto paljastaa arjen tason käytännöt hyvin monipuolisesti. Lisäksi se kertoo isien kokemuksista haastattelujen pohjalta. Rantalaihon ja Vuoren diskurssianalyysit ovat menetelmänsä puolesta lähempänä pro graduani. Hyvin erilaiset aineistot ja tutkimuskysymykset tarjoavat kuitenkin erilaisia vastauksia. On silti mielenkiintoista, että vaikka tutkimuskysymykset ovat Vuoren, Rantalaihon ja omassani toisistaan poikkeavia, on niiden kautta mahdollista tavoittaa joitakin yhtymäkohtia. Rantalaihon isyyspolitiikasta tavoittamat diskurssit ovat läsnä myös perheiden tasolla omassa tutkimuksessani. Mielenkiintoista Rantalaihon ja itse löytämäni diskurssien vertaamisessa on niiden toistensa läpi kulkeva luonne. Kuten teoria-osuudessa esitin, isyyden yhteiskunnalliset, kulttuuriset ja henkilökohtaiset merkitykset ovat toisissaan aina jollakin tapaa kiinni. Ne vaikuttavat toisiinsa ja määrittelevät toisiaan. Yksi merkittävä tekijä, joka suomalaisen isyyden niin sanottua murrosta on aiheuttanut, on ollut juuri suomalainen isyyspolitiikka. Myös Vuoren asian-

tuntijoiden teksteistä tavoittamat diskurssit esiintyvät oman aineistoni teksteissä vanhemmuuden kaksoisstandardisuuden ja jaetun vanhemmuuden ilmiöinä. Paajasen tutkimuksen avulla on puolestaan mahdollista saada tilastollista tukea omasta aineistosta tekemiin tulkintoihin.

Taulukko 2: Isyystutkimusten vertailua aineiston, menetelmien ja tulosten mukaan

	<i>Pro gradututkimielma 2007</i>	<i>Paajanen 2006</i>	<i>Rantalaiho 2003</i>	<i>Vuori 2001</i>
Aineisto	Internetin keskustelupalstojen henkilökohtaista isyyttä käsittelevät keskustelut	Kysely ja haastattelututkimus suomalaisille alle 3-vuotiaiden esikoislasten isille	Norjalainen, suomalainen ja ruotsalainen julkinen isyyspoliittinen keskustelu	Erilaisten kasvatuksen alojen asiantuntijoiden kirjoittamat vanhemmuutta käsittelevät tekstit
Menetelmät	Diskurssianalyysi	Kyselyaineiston käsittely SPSS-ohjelmalla, mm. ristiintaulukointi ja X ² testi, t-testi, Bonferonitesti.	Diskurssianalyysi	Diskurssianalyysi
Tulokset	<u>Diskurssit:</u> 1) Neuvoton ja ahdistava isyys 2) Maskuliininen isyys 3)Elämyksellinen isyys 4) Välineellinen ja tekemisellä tehty isyys 5) Jaettu vanhemmuus	Kodin tehtävistä isät eniten hoitavat lapsiaan ja viettävät aikaa heidän kanssaan. Päävastuu lapsen hoitamisesta on äidillä. Isät osallistuvat lastensa elämään ”miehekämmällä” tavalla, kuin äidit. Ongelmina työn ja perheen yhteensovittaminen, lapsen tarpeiden tunnistaminen ja kasvatuskyvykset.	<u>Diskurssit:</u> 1) Tasa-arvo 2) Oheneva isyys 3) Lapsen tarve isään 4) Miehen tarve lapseen	<u>Diskurssit:</u> 1) Jaettu vanhemmuus 2) Äidin hoiva

7 LOPUKSI: KOHTAAMISIA ISYYDEN MONIULOTTEISESSA MAAILMASSA

Mitä isyydestä internet-aineiston diskurssianalyysin perusteella ja ennen kaikkea alkuperäisiä tutkimuskysymyksiä silmällä pitäen voidaan sanoa? Aineiston diskursseja eri tutkimuksiin vertailevien tulkintojen perusteella voidaan ainakin sanoa, että aineistoni kertoo jotain suomalaisen miehen isyydestä. Siitä löytyy yhtymäkohtia muihin suomalaisiin isyys ja vanhemmuus-tutkimuksiin. Keskustelupalstoilta kerätty aineisto kertoo isistä, jotka sukupuoliroolien muutosten ajassa kokevat isän roolinsa hyvin eri tavoin. Se kertoo isistä, jotka pohtivat omaa maskuliinisuuttaan isyyteen ja isiin kohdistuviin odotuksiin liittyen. Osalle isistä vanhemmuus vaikuttaa kuitenkin olevan täysin selvä asia. Onko isyyden kokemuksista aineiston representaatioiden perusteella kuitenkin mahdollista sanoa jotain? Entä isyydelle annetuista merkityksistä? Voidaanko isyyttä tulkita maskuliinisena performanssina? Voidaanko se nähdä sukupuolettomana vanhemmuutena?

Isyys on ilmiö, joka saa tutkimuksessani mielekkyytensä ennen kaikkea perheen kehyksessä. Siihen voivat vaikuttaa ympäröivän yhteiskunnan ilmiöt, kuten sukupuoliroolien muutos, isyyspolitiikka tai kulttuuriset ihannekuvat. Isyyttä voidaan ajatella vuorovaikutuksellisenä prosessina sen yhteiskunnallisten, kulttuuristen ja yksilökohtaisten tasojen välillä. Muutokset tietyllä tasolla voivat aiheuttaa muutoksia myös muihin tasoihin. Esimerkiksi yhteiskunnallisella tasolla tehtävällä isyyspolitiikalla on haluttu vaikuttaa isien toimintaan kotona, kuten isien lasten hoitoon osallistumiseen tai isälapsi suhteen syventämiseen. Paljon voitaisiin kuitenkin vielä myös tehdä, jotta isät saisivat ansaitsemansa huomion lapsen kasvattajina. Sekä tästä että Paajasen (2006) tutkimuksesta käy ilmi, että isät kaipaisivat enemmän yhteiskunnallista tukea isyyteensä. Perheiden tasolla koetaan, että muutos on helpompaa yhteiskunnallisesti tuettuna. Isyyttä voidaan tukea esimerkiksi kiinnittämällä huomiota isille tarjottuihin palveluihin sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla. Erityisesti perheistään syrjäytetyt isät ovat internetaineiston perusteella avun tarpeessa. Toisaalta, myös perheidensä kanssa asuvat isät saattavat tuntea avun tarvetta. Ongelmaksi muodostuu helposti kuitenkin avun hakemisen kynnyks tai se, ettei tiedetä mistä apua voi saada. Nämä seikat tulevat aineistossa esiin erityisesti *neuvotoman ja ahdistavan isyyden* diskurssissa. Isät kokevatkin toisensa hyvin merkittävänä vertaistukena. Tämä ilmenee keskustelupalstoilla kiitoksina ja suorina viitteinä vertaistuen merkityksestä. Tukea tulkintaan maskuliinisen vertaistuen arvostuksesta tuli myös

Paajasen (2006) tutkimuksesta. Voi hyvin ajatella, että tutkimillani keskustelupalstoilla on suuri merkitys joidenkin isien elämässä.

Kuinka sukupuoli ilmenee tutkimillani keskustelupalstoilla? Isyyden saamat sukupuolikulttuuriset merkitykset Suomessa ovat melko laajasti tulkittavissa. Toisin sanoen isyyttä ei voida ahtaa muottiin, jossa se nähtäisiin ainoastaan maskuliinisena tekona. Maskuliinisuuden voidaan nähdä määrittävän isyyttä joissain tapauksissa hyvinkin paljon, mutta toisissa taas ei ollenkaan. Aineisto on isyyden sukupuolisuuden tutkimisen kannalta hyvin monipuolinen. *Maskuliinisen isyyden* diskurssissa isyys representoidaan ennen kaikkea sukupuolen kautta. Isyys rakentuu tässä diskurssissa lähinnä vain sukupuolen performanssin kautta. Isyyttä ei siis ajatella vanhemmuutena, vaan ensisijaisesti isyytenä. Se siis nimenomaan on jotain muuta kuin äitiys. Myös *välineellisen ja tekemisellä tehdyn isyyden* diskurssi tuottaa kuvaa sukupuolittuneesta vanhemmuudesta. Siinä isyys representoituu aktiivisuutena ja toimintana. Lisäksi se saatetaan diskurssissa käsittää elättäjyytenä. Tämä on voimakkaasti sukupuolittunut ajattelumalli.

Toisin on *elämyksellisen isyyden* diskurssissa, jossa sukupuolta ei tehdä näkyväksi juuri lainkaan. Siinä isyys representoituu ensisijaisesti vanhemmuuden kautta. Aineiston perusteella voidaan sanoa, että hegemoninen maskuliinisuus vaikuttaa joihinkin isyyden representaatioihin. Se vaikuttaa kulttuurisella tasolla siihen, mikä käsitetään aineistossa miehelle tai naiselle sopivaksi toiminnaksi. Toisaalta kaikki isät eivät vaikutu hege- monismaskuliinisesta ihannekuvasta niin paljon, että olisivat valmiita toistamaan sen isyysmallia. Isyys ei rakennu ensisijaisesti sukupuolittuneena ilmiönä *jaetun vanhemmuuden, neuvottoman ja ahdistavan isyyden* sekä *elämyksellisen isyyden* diskursseissa. Isän sukupuoli ”mies” ei aineiston perusteella välttämättä ensisijaisesti määritä isänä toimimista. Viime vuosikymmenten aikaiset sukupuoliroolien muutokset vaikuttavat mitä todennäköisimmin asiaan. Aineistosta voitiinkin tavoittaa myös hämmennystä kodin sukupuolirooleihin liittyen. Perheiden sisäiset käytännöt kodin työnjaossa ovatkin hyvin erilaisia perheestä riippuen.

Minkälaisia kokemuksia isyydestä siitä annetut representaatiot keskustelupalstoilla välittävät? Osa isistä vaikuttaa tyytyväisiltä tilanteeseensa. He eivät kaipaa neuvoja tai apua. Isyys voidaan kokea elämyksenä, joka on haasteellinen mutta kuitenkin täysin luonnol-

linen. Isyys voidaan toisaalta kokea myös hyvin ahdistavana. Tällöin siihen useimmiten liittyy ulkopuolisia tekijöitä. Selvänä erona näiden kokemusten välillä onkin se, saako isä toteuttaa isyyttään itsenäisesti vai määrittääkö joku muu oman isyyden rajoja tai toimintaa isänä. Isyys kokemuksena voi olla myös ylpeyden aihe. Usein ylpeyden herättäjänä on oma poika. Rakkaus lapsia kohtaan voi tuottaa suuria tunteita. Isyys voi tuntua myös varsinaiselta elämän tarkoitukselta. Se voi korostaa oman itsen merkityksen tunnetta. Isyys voi mahdollistaa erilaisia kokemuksia tekemisen kautta. Lasten kanssa touhuaminen voi auttaa esimerkiksi löytämään uusia puolia itsestä. Se voi myös opettaa elämään suhtautumista. Toisaalta jotkut isät kokevat vastuun ja vaatimukset isää kohtaan väsyttävänä. Näissä tilanteissa kaivataan tukea ja kiitosta puolisoilta. Joillekin isyys taas näyttäytyy puolison tukemisena. Tällöin kokemus isyydestä rakentuu useimmiten puolison kautta.

Mitä tästä kaikesta voidaan päätellä? Aineiston ensisijainen viesti on tulkintani mukaan se, että isät pohtivat omaa isyyttään tällä hetkellä paljon ja monipuolisesti. He ovat ylpeitä siitä ja huolissaan siitä. Lisäksi he ovat hämmentyneitä siitä ja iloisia siitä. Isät haluavat keskustella omasta isyydestään. Onkin hyvä, että tällaisia keskustelupalstoja on olemassa. Keskustelupalstoilla isät eivät kaihda vaikeitakaan aiheita. Esimerkiksi omasta väkivallasta tai isyyteen liittyvistä peloista keskustellaan. Anonyymisyys koetaan palstoilla merkittävänä keskustelun avaajana. Palstat saavat tulkintani mukaan merkityksensä homososiaalisesta osallistumiskehikostaan. Niillä miehet puhuvat miehille ja isät isille. He jakavat isyyden merkityksiä ja kokemuksia toistensa kanssa ja rakentavat tällä tavalla monimuotoista kuvaa isyydestä.

Isyyden kokemus voi kirvoittaa palstoilla myös runolliseksi. Lopuksi vielä yksi runo, jonka eräs isä oli palstalle omasta isyyden kokemuksestaan kirjoittanut.

”Ennen kuin minusta tuli isä

*Ennen kuin minusta tuli isä,
Tein ja söin lämpimiä aterioita.
Minulla oli tahriintumattomat vaatteet.
Minulla oli hiljaisia puhelinkeskusteluja.
Ennen kuin minusta tuli isä,
Nukuin niin myöhään kuin halusin, enkä kantanut huolta siitä, kuinka myöhään menin nukkumaan.*

Harjasin hiukseni ja hampaani joka päivä.
Ennen kuin minusta tuli isä,
Siivosin kotini joka päivä.
En koskaan kompastunut leluihin tai unohtanut tuutulaulun sanoja.
Ennen kuin minusta tuli isä,
En tullut ajatelleeksi olivatko minun huonekasvini myrkyllisiä vai eivät.
En miettinyt koskaan rokotuksia.
Ennen kuin minusta tuli isä,
Minun päälleni ei oltu koskaan oksennettu
kakattu
syljetty
pureskeltu
pissitty
eikä nipistelty pienillä sormilla
Ennen kuin minusta tuli isä,
Minulla oli täydellinen mielenhallinta,
ajatuksieni
ja vartaloni hallinta.
Nukuin koko yön.
En ollut koskaan pidellyt kirkuvaa lasta, jotta lääkärit voisivat tehdä ko-
keita tai antaa rokotuksia.
En ollut koskaan katsonut itkuisiin silmiin ja itkenyt.
En ollut koskaan ollut äärettömän onnellinen yksinkertaisesta hymystä.
En ollut koskaan istunut myöhään yöllä katsellen nukkuvaa lasta.
Ennen kuin minusta tuli isä.
En ollut koskaan pidellyt nukkuvaa vauvaa, vain sen vuoksi,
etten halunnut laittaa häntä sänkyynsä.
En koskaan ollut tuntenut sydämeni murskaantuvan miljooniksi
palasiksi, kun en voinut lopettaa kipua.
En koskaan ollut tiennyt, että jokin niin pieni voisi vaikuttaa elämäni niin
paljon.
En koskaan tiennyt, että voisin jotakuta rakastaa niin paljon.
En koskaan tiennyt, että rakastaisin olla isä.
Ennen kuin minusta tuli isä,
En tiennyt miltä tuntuu, kun sydämeni on ruumiini ulkopuolella.
En tiennyt kuinka ihanalta voi tuntua, kun syöttää nälkäistä vauvaa.
En tiennyt siteestä isän ja lapsen välillä.
En tiennyt, että jokin niin pieni voisi saada minut tuntemaan itseni niin tar-
peelliseksi.
Ennen kuin minusta tuli isä,
En ollut koskaan noussut ylös yöllä kymmenen minuutin välein tarkistaakse-
ni, että kaikki on kunnossa.
En ollut koskaan tuntenut sitä lämpöä
iloa
rakkautta
sydänsärkyä
ihmetystä
tai tyytyväisyyttä, joka isäydestä tulee.
En tiennyt, että voisin tuntea niin paljon...
Ennen kuin minusta tuli isä.” (I 15)

LÄHTEET:

- Alasuutari, Pertti (1994) Laadullinen tutkimus. Vastapaino. Tampere.
- Butler, Judith (2006) Hankala sukupuoli. Gaudeamus. Helsinki.
- Lauretis, Teresa (2004) Itsepäinen vietti. Vastapaino. Tampere.
- Foucault, Michel (1998) Seksuaalisuuden historia: tiedon tahto, nautintojen käyttö, huoli itsestä. Gaudeamus. Helsinki.
- Förnäs, Johan (1999) Digitaaliset rajaseudut: identiteetti ja vuorovaikutteisuus kulttuurissa, mediassa ja viestinnässä. Artikkeliteoksessa Johdatus digitaaliseen kulttuuriin. Järvinen, A. & Mäyrä, I. (toim.). Vastapaino, Tampere. s. 29-50.
- Goffman, Erving (1971) Arkielämän roolit. WSOY. Helsinki.
- Goffman, Erving (1974) Frame analysis: an essay on the organization of experience. Harvard University Press. Cambridge, Mass.
- Huttunen, Jouko (2001) Isänä olemisen uudet suunnat. PSKustannus. Juva.
- Huttunen, Jouko (1999) Muuttunut ja muuttuva isyys. Artikkeliteoksessa Mies ja muutos: kriittisen miestutkimuksen teemoja. Jokinen, Arto (toim.). Tampere University Press. Tampere. s.169-192.
- Jokinen, Arto (toim.) (2003) Yhdestä puusta. Maskuliinisuuden rakentuminen populaarikulttuureissa. Tampere University Press. Tampere.
- Jokinen, A., Suoninen, E. & Wahlström, J. (2000) Auttamistyö keskusteluna: Tutkimuksia sosiaali ja terapiatyön arjesta. Jokinen, A. & Suoninen, E. (toim.). Vastapaino, Tampere.
- Jokinen, A., Juhila, K. & Suoninen, E. (1993) Diskurssianalyysin aakkoset. Vastapaino, Tampere.
- Jämsä, Juha (2004) Isä, joka on homo: homouden, mieheyden ja vanhemmuuden puhetapoja. Artikkeliteoksessa Isäkirja: mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.). Vastapaino, Tampere. s. 223-242.
- Järvinen, A. & Mäyrä, I. (toim.) (1999) Johdatus digitaaliseen kulttuuriin. Vastapaino, Tampere.
- Kivimäki, Riikka (2003) Perhe tuli työelämään. Artikkeliteoksessa Perhe murroksessa – kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.). Yliopistopaino, Helsinki. s. 186-201.
- Koivunen, A. & Liljeström, M. (toim.) (1996) Avainsanat. 10 askelta feministiseen

- tutkimukseen. Vastapaino, Tampere.
- Kuronen, Marjo (2003) Eronnut perhe? Artikkeliteoksessa Perhe murroksessa – kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.). Yliopistopaino, Helsinki. s. 103-120.
- Jallinoja, Riitta (1991) Moderni elämä. Ajankuva ja käytäntö. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki.
- LammiTaskula, Johanna (2004) Sukupuolijärjestelmä, vanhempainvapaat ja isät. Artikkeliteoksessa Isäkirja: mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Aalto, Ilana & Koivumäki, Jani (toim.). Vastapaino, Tampere. s. 167-192.
- Lehtonen, Mikko (1995) Pikku jättiläisiä. Vastapaino, Tampere.
- Lehtonen, Mikko (1998) Merkitysten maailma. Vastapaino, Tampere. 2. painos.
- Macdonald, Myra (1995) Representing Women. Myths of Femininity in the Popular Media. Arroll, London.
- Matero, Johanna (1996) Tieto. Artikkeliteoksessa Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen. Koivunen, A. & Liljeström, M. (toim.). Vastapaino, Tampere. s. 245-269.
- Nätkin, Ritva (2003) Moninaiset perhemuodot ja lapsen hyvä. Artikkeliteoksessa Perhe murroksessa – kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.). Yliopistopaino, Helsinki. s.16-39.
- Paajanen, Pirjo (2006) Päivisin leiväntuoja, iltaisin hoivaisä: alle 3vuotiaiden esikoislasten isien näkemyksiä ja kokemuksia isyydestä. Väestöliitto. Helsinki.
- Rantalaiho, Minna (2003) Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Artikkeliteoksessa Perhe murroksessa – kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Forsberg, Hannele & Nätkin, Ritva (toim.). Yliopistopaino, Helsinki. s. 202-227.
- Ronkainen, Suvi (1999) Ajan ja paikan merkitsemät: subjektiviteetti, tieto ja toimijuus. Gaudeamus, Helsinki.
- Rotkirch, Anna (2000) Pirstoutunut vanhemmuus. Artikkeliteoksessa 2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhannen vaihteesta. Hoikkala, Tommi & Roos, J.P. (toim.). Gaudeamus. Helsinki.
- Seppänen, EevaLeena (1997) Osallistumiskehikko. Artikkeliteoksessa Keskusteluanalyysin perusteet. Tainio, Liisa (toim.). Vastapaino, Tampere. s.156-176.
- Sosiaaliturvan suunta 2005-2006 (2006). Sosiaalija terveysministeriön julkaisuja 2006:1. Yliopistopaino, Helsinki.

Statistics Finland: Population Censuses. Statistics Finland, Helsinki.

Sipilä, Jorma (1994) Miestutkimus – säröjä hegemonisessa maskuliinisuudessa.

Artikkeli teoksessa Miestä rakennetaan, maskuliinisuuksia puretaan. Sipilä,

Jorma & Tiihonen, Arto (toim.). Vastapaino, Jyväskylä. s.17-33.

Vuori, Jaana (2001) Äidit, isät ja ammattilaiset: sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampereen University Press. Tampere.

Vuori, Jaana (2004) Isyyden mallit ja isien valinnat. Artikkeli teoksessa Isäkirja: mies, vanhemmuus ja sukupuoli. Aalto, Ilana & Kolehmainen, Jani (toim.).

Vastapaino, Tampere. s. 29-63.

WWW-LÄHTEET:

Anttonen, Saila: Valta, moraalit ja yhteiskunnallis-historiallinen oppiminen: sivistyshistoriallinen tie kansallissosialistisesta totuuden politiikasta demokratisoiviin uudelleenkasvatukseen. <http://herkules.oulu.fi/isbn9514251105/html/index.html>. (25.1.2007).

Eurofem: Sukupuolten välisen tasaarvon vahvistamiseksi -sanaston aakkosellinen hakemisto <http://www.eurofem.net/valtavirtaan/aakkosellinen.html>. (28.4.2006).

Juvonen, Tuula: Performatiivisuus Judith Butlerin mukaan.

<http://www.uta.fi/laitokset/naistutkimus/queersem/pervomaarittelyja3.html>. (22.2.2007).

Nurmela, Juha & Sirkiä, Timo: Tietoaika. Tilastokeskus.

http://www.stat.fi/tup/tietoaika/ta_01_04_laajakaista.html. (18.3.2006).

Sosiaali ja terveysministeriö: Tiedote 69/99.

<http://pre20031103.stm.fi/suomi/tiedote/tied99/haotiedote240.htm> (13.12.2006).

Sosiaali ja terveysministeriö: Perhe-etuudet ja palvelut. Äitiys-, isyys- ja vanhempain-

vapaa.

<http://www.stm.fi/Resource.phx/vastt/perhe/prvap/vanhempainvapaat.htx>.

(13.12.2006).

Tilastokeskus: Tieto ja viestintätekniiikan käyttötutkimus 2006.

http://www.stat.fi/til/sutivi/2006/sutivi_2006_20061211_tie_001.html. (18.3.2006).

Tilastokeskus. Tilastokeskuksen tilastotietokannat. Perheet perhetyypin ja lasten lukumäärän mukaan alueittain 20002005.

<http://pxweb2.stat.fi/Dialog/SaveShow.asp>. (12.12.2006).